

Tarkastuslautakunnan **ARVIOINTIKERTOMUS** vuodelta 2023

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue
Västra Nylands välfärdsområde

Sisällys

1 Puheenjohtajan katsaus	3
2 Suositukset	5
3 Tarkastuslautakunnan toiminnan suunnittelu ja toimintatavat	12
3.1 Arviointitoiminta.....	12
3.2 Tarkastuslautakunta	16
4 Strategisen ohjauksen tekijöitä	17
4.1 Palvelustrategia	18
4.2 Osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuudet	30
4.3 Osallisuusohjelma.....	31
4.4 Asiakastyytyväisyys ja palveluiden saatavuus	36
4.5 Digi- ja liikkuvien palvelujen hyödyntäminen	43
5 Hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen: Yhteiset sosiaali- ja terveystaloudet sekä Lasten, nuorten ja perheiden palvelut	47
5.1 Matalan kynnyksen palvelujen vahvistaminen	47
5.2 Mielenterveys- ja päihdepalvelujen uudistaminen	52
6 Palvelujen järjestäminen ja uudistaminen: hyvinvointialueen talouden tila	60
6.1 Hyvinvointialueen talouden hallinta	60
6.2 Talouden tila - arviointimenettelyn tunnuslukujen kehitys.....	64
6.3 Talouden tasapainottamisohjelma.....	69
7 Hyvinvoiva ja haluttu työyhteisö	74
7.1 Veto- ja pitovoimainen työyhteisö.....	74
7.2 Osaamisen kehittäminen ja työhyvinvointi.....	78
8 Parhaat tulokset sujuvalla yhteistyöllä	83
8.1 Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän yhteistyö.....	83
8.2 Ruotsinkielisten sosiaali- ja terveystalouksien kehittäminen.....	88
8.2.1 Toiminnan organisointi.....	89
8.2.2 Toiminnan ohjaus ja käytännöt.....	89
9 Arvioinnin seuranta	93

Kuvassa Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tarkastuslautakunnan ja ulkoisen tarkastuksen yksikön jäseniä arviointivuodelta 2023. Edessä vasemmalta Tapani Ala-Reinikka, tarkastuslautakunnan puheenjohtaja Kaisa Alaviiri ja Aila Pääkkö. Toisella rivillä vasemmalta Johanna Karimäki, Nina af Hällström ja Eira Salo. Kolmannella rivillä vasemmalta Terhi Suokas, Markku Partinen ja Tommi Halkosaari. Takarivillä vasemmalta arviointiasiantuntija Katriina Niemelä ja arviointipäällikkö Matti Rosvall. Kuvasta puuttuvat henkilöt Maija Aaltola, Hannu Järvinen, Tapio Karjalainen ja Ulf Kjerin.

1 Puheenjohtajan katsaus

Tärkeä askel kohti koko Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palveluiden kokonaisvaltaista järjestämistä oli sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategian sekä pelastustoimen palvelutasopäätöksen hyväksyminen vuonna 2023. Näiden päätösten myötä saimme selkeän suunnan ja ohjeet toiminnallemme tulevaisuudessa. Vaikka kohtasimme haasteita ja edistymme hitaasti joillakin osa-alueilla, on syytä tunnustaa hyvinvointialueemme edistyksellisyys.

Taloudellisen tilanteen kiristyessä on tärkeää tunnistaa mahdollisuudet ja riskit. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue on yksi monista hyvinvointialueista, joissa tehtiin alijäämää vuonna 2023. Tästä huolimatta erittäin tiukkojen toimien seurauksena näyttäisi hyvinvointialueemme toiminnalla olevan edellytykset toteutua. Eräänä ohjauksen kulmakivenä näyttäisi olevan se, pystytäänkö koko palveluiden verkostoa ja palveluiden järjestämistä ohjaamaan kokonaisuutena niin, että palveluketjut peruspalveluista esimerkiksi erikoissairaanhoidon toimivat mutkatta ja talouden ohjaus on yhtenäistä. Tässä arviointikertomuksessa on asioita käsitelty muun muassa matalan kynnyksen palveluiden ja mielenterveys- ja päihdepalveluiden järjestämisen näkökulmasta. On selvää, että tähänastiset toimet eivät vielä täysin vastaa kasvavaan palveluiden tarpeeseen, ja meidän on pyrittävä nopeuttamaan kehitystä.

Henkilöstön lähtövaihtuvuusprosentti vuonna 2023 oli noin 14, mikä herättää huolta työhyvinvoinnista ja työterveydestä. Työterveyslaitoksen tutkimus osoitti, että vain reilu kolmasosa hyvinvointialueiden työntekijöistä kokee palautuvansa hyvin työpäivän aiheuttamasta rasituksesta. On myös havaittavissa, että esihenkilöasemassa toimivat palautuvat paremmin ja kokevat vähemmän alentunutta työkykyä verrattuna ei-esihenkilöasemassa toimiviin. Tarkastuslautakunta ei kykene vielä historiatiedon valossa arvioimaan, mitä tällainen lähtövaihtuvuuden taso tarkoittaa, tai mitä seuraamuksia heikko palautuminen aiheuttaa, mutta nyt tulisi ehdottomasti työhyvinvointiin ja työterveyteen kiinnittää hyvinvointialueellamme huomiota.

Puheenjohtajana haluan tuoda esiin tarkastuslautakuntamme huolenaiheet liittyen ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen toiminnan vahvistamiseen hyvinvointialueellamme. Näkemykseni mukaan panostamalla ennaltaehkäisevään ja varhaiseen tukeen voimme ohjata suuremman osan asiakkaista palveluiden pariin jo oireiden ollessa lieviä. Tämä on ratkaisevan tärkeää estäessämme ongelmien syventymisen ja tarjotessamme kohdennettuja palveluja nopeammin niitä tarvitseville.

Olemme havainneet, että esimerkiksi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella perhesosiaalityön, perhetyön ja kasvatus- ja perheneuvoloiden palveluiden käyttö on ollut vähäisempää kuin koko maassa keskimäärin. Tämä herättää huolestusta siitä, että asiakkaat eivät saa riittävää tukea ja ohjausta oireiden ilmaantuessa.

Suuri huolestus on myös opiskeluhuollossa kohdatut mielenterveysongelmat. Valitettavasti haasteet ovat kasvavia ja eivätkä nykyiset opiskeluhuollon menetelmät aina riitä auttamaan opiskelijoita. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella kuraattoreiden määrä on vastannut lain vaatimaa mitoitusta vuoden 2023 loppuun mennessä. Kuitenkaan psykologien osalta emme ole vielä päässeet lain vaatimaan henkilömitoitukseen vuoden 2023 loppuun mennessä.

Nostan esille myös erityisen onnistumisen, jonka olemme havainneet Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella. Nimittäin hyvinvointialueemme on toiminut Suomessa johtavana Terapiat etulinjaan -toimintamallin käyttöönottajana. Tämän toimintamallin avulla olemme onnistuneet parantamaan mielenterveyspalveluiden saatavuutta ja helpottamaan hoitoon pääsyä sekä hoidon tarpeen arviointia.

Asiakasosallisuuteen on kiinnitetty enemmän huomiota muiden hyvinvointialueiden osallisuusohjelmissa. Länsi-Uudenmaan osallisuusohjelma ei sisällä asiakasosallisuutta lainkaan. Tarkastuslautakunnan mukaan Länsi-Uudenmaan osallisuusohjelman tulisi vastata alueen asukkaiden tarpeisiin ja odotuksiin, ja asukkaiden tulisi ymmärtää olevansa sekä palveluiden käyttäjiä että vaikuttajia. On myös tärkeää huomioida esteet osallisuuden ja heikommassa asemassa olevien ihmisten osallisuuden kehittämiseksi. Pelkkä tiedon julkaiseminen ja aktiivisen tiedottamisen kehittäminen eivät riitä osallisuuden kokemuksen edistämiseen.

Haluan kiittää henkilöstöä ja tarkastuslautakuntaa arvokkaasta panoksesta hyvinvointialueemme kehittämisessä. Henkilöstön ammattitaito ja omistautuminen ovat olleet ratkaisevia alueemme toiminnan ja palveluiden laadun kannalta. Lautakuntamme jäsenet osallistuivat vilpittömästi ja aktiivisesti keskusteluihin, mikä loi hedelmällisen ja rakentavan ilmapiirin. Yhteinen asiantuntemus ja analyttinen lähestymistapa ovat auttaneet ymmärtämään hyvinvointialueemme haasteita syvällisemmin ja löytämään ratkaisuja niihin.

Kaisa Alaviiri

tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

2 Suositukset

Palvelu- strategia

lue lisää
kappaleessa 4.1

Vuodesta 2023 alkaen taloussuunnitelmakauden tavoitteiden tulisi toteuttaa koko strategiaa. Sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategian ja pelastustoimen palvelutasopäätöksen yhteydessä hyväksytyssä talouden tasapainotussuunnitelmassa on pyritty toiminnan ja talouden tavoitteiden yhteensovittamiseen. Muilta osin toiminnan strateginen tavoitteistaminen tulee jalkauttaa entistä kiinteämmäksi osaksi taloussuunnittelua. Keskeistä on edelleen se, että tavoitteet ja käytössä olevat resurssit kohtaavat toisensa.

Strategisten ohjausasiakirjojen ohjaavuutta ja määrää on hyvinvointialueella tarkasteltu kriittisesti. Sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategiasta ja pelastustoimen palvelutasopäätöksestä on tullut keskeinen tulevaisuuden päätöksiä ohjaava asiakirja. Jatkossa tulee edelleen tarkastella sitä, milloin päätöksenteossa voidaan käyttää joustavampia tapoja toiminnan johtamiseksi. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että vuoden 2024 tehtävää palveluiden järjestämisen linjausten ja palvelutasopäätöksen mukaisten toimenpiteiden käynnistämisen tulisi olla mahdollisimman nopeaa. Toimenpiteiden käynnistämisen tulee kuitenkin olla myös läpinäkyvää, jotta hyvinvointialueuudistukselle määrättyt tavoitteet toteutuvat alueellamme asukkaita sekä heidän tarpeitaan kunnioittavalla ja yhdenvertaisella tavalla.

Vuoden 2023 aikana ei tehty vielä palveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen liittyvää palveluverkon tarkastelua. Toiminnan ja talouden seurannan osalta tulee muun muassa osavuosikatsauksen seurannassa varmistua siitä, että palvelustrategiassa määritetyt suunnitelmat ymmärretään niin, että palvelualueet ovat selvillä toimenpiteistä omien tavoitteidensa toteuttamiseksi.

Tulevaisuudessa tulee palveluiden järjestämisen linjauksista päätettäessä kiinnittää huomiota sekä tavoitteiden vastuutahoihin, jalkauttamiseen että tehtävien toimenpiteiden tavoitetasoihin. Tulisi kyetä määrittämään se, miten tulevaisuuden palvelut tullaan hyvinvointialuetasoisesti toteuttamaan. Tämä on jäänyt tarkastuslautakunnalle vielä avoimeksi.

Hyvinvointialueen päätösvalmistelussa osallistaminen on syytä kohdistaa asioiden valmisteluvaiheeseen. Tarkastuslautakunta haluaa painottaa, että päätösten valmisteluvaihe on tässä yhteydessä ymmärrettävä laajasti. Koska palvelustrategian valmistelun aikana esimerkiksi alueen kunnille ei annettu tarpeeksi lausuntoaikaa, tulisi tulevaisuuden osallisuuden laajan perusvalmistelun lisäksi huomioida myös luonnosvaiheeseen edenneiden merkittävien kokonaisuuksien osallisuus ja tarvittavat lausunto-menettelyt. Hyvinvointialueellamme on myös suunniteltu, että osallistamisesta tulisi tehdä erillinen suunnitelma. Tarkastuslautakunta pitää kannatettavana sitä, että asioiden aikaisessa valmisteluvaiheessa muodostetaan suunnitelma siitä, miten valmisteluvaiheessa osallistetaan eri sidosryhmiä.

Osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuudet
lue lisää kappaleessa 4.2 ja 4.3

Osallisuusohjelman todellisen seurannan toteuttamiseksi tulisi jatkossa kyetä paremmin määrittämään eri vastuutahot sekä toiminnan reunaehdot vuosien 2023 ja 2025 väliselle ajalle. Vaarana on se, että vuoden 2025 alussa tavoitteiden toteuttaminen on vasta alussa.

Osallisuusohjelman jalkauttamisen vaiheessa on tärkeää huomioida se työ, jonka avulla hyvinvointialueen yhteistyötahojen kanssa saadaan pidettyä jatkuva vuorovaikutus ja mahdollisuudet reagoida muuttuneisiin tilanteisiin. Samoin tulee huomioida esteet osallisuuden ja heikommassa asemassa olevien ihmisten osallisuuden kehittämiseksi. Pelkästään tiedon julkaiseminen ja aktiivisen tiedottamisen kehittäminen voivat edistää osallisuuden kokemusta, mutta tähän ei enää tässä vaiheessa alueen kehitystyötä tule tarkastuslautakunnan mukaan tyytyä. Osallisuuden edistämisen kannalta tärkeäksi muodostuu tulevaisuudessa se, kyetäänkö tietoa julkaisemaan niin, että kaikki pääsevät hyödyntämään sitä.

Asiakas-tyytyväisyys ja palveluiden saatavuus

lue lisää kappaleessa 4.4

Asiakkaiden tyytyväisyydestä palveluihin ja niiden saatavuuteen on tärkeää saada kerättyä systemaattisesti tietoa. Kerätyn ja ennalta määritettyjen keinojen avulla kyetään reagoimaan esimerkiksi puutteisiin oikea-aikaisesti ja täsmällisesti.

Tarkasteluhetkellä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle ei ole vielä määritelty uuden vuonna 2023 hyväksytyn palvelustrategian mukaista palvelujen saatavuuden mittaristoa. Mittaristo on tärkeä määritellä, jotta voidaan tulevaisuudessa sekä kehittää toimintaa että suunnata palveluita asiakstarpeiden mukaisesti.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on hyvät edellytykset hyödyntää digitaalisia sovelluksia ja teknologiaa alueellaan. On arvioitu, että näin toimimalla palveluja saadaan tuotettua tehokkaammin ja kustannusvaikuttavammin. Tavoitteena tulee olla suurempien terveyshyötyjen saavuttaminen.

Alueen kaikkien asukkaiden tarpeet ja asiointimahdollisuudet tulee huomioida riittävällä tasolla, jotta jokaisella on aidosti mahdollisuus päästä palveluiden pariin, digitaalisesti asioiden tai muulla tavalla. Digitaalisuus ei saa johtaa siihen, että asiakas ei saa hoidettua omaa asiaansa. Digitaalisen asiointin toimivuutta tulee testata.

Hyvinvointialueen tärkeimpiä digipalveluiden hankkeita on toimintavuoden 2023 aikana olleet digitaalisen asiointin alustahankinta, asiakas- ja potilastietojärjestelmän hankinnan valmistelu sekä perustietotekniikkapalvelut. Asiakasoikeuksien ja -tarpeiden lisäksi tulee tulevaisuudessa turvata myös ammattilaisten työnteon sujuvuus.

Digi- ja liikkuvien palvelujen hyödyntäminen

lue lisää
kappaleessa 4.5

Matalan kynnyksen palvelujen vahvistaminen

lue lisää
kappaleessa 5.1

Lisäämällä palveluiden saavutettavuutta ja näkyvyyttä kaikilla mahdollisilla keinoilla voidaan saada asiakkaat hakeutumaan palveluiden pariin etupainotteisesti matalalla kynnyksellä. Kun asiakkaat tietävät palveluista ja siitä, kuinka palveluiden piiriin pääsee, on mahdollisiin kriisitilanteisiin helpompi reagoida. On painotettava oikeanlaisten ja riittävien keinojen hyödyntämisen tärkeyttä palveluiden ja asiakkaiden yhteen saattamiseksi.

Palveluiden nykyhetkestä tulee muodostaa riittävä tilannekuva ja laatia seurantakriteerit, jotta matalan kynnyksen palveluja voidaan vahvistamaan kaikissa ikäryhmissä. Näin kyetään systemaattisesti vahvistamaan palvelujen tarjontaa ja ennakoimaan palveluntarvetta.

Mielenterveys- ja päihdepalveluiden tarjonnassa tulee huomioida jokainen käyttäjä- ja ikäryhmä. Erityisen tärkeää on saada tarjottua lapsille, nuorille ja perheille suunnattuja palveluja riittävän ajoissa sekä pitää huolta siitä, että palvelukokoonaisuus toimii eheänä. Yhteistyön merkitys yli palvelulinjojen ja -alueiden sekä erikoissairaanhoidon kanssa tulee olla toimivaa. Moniammatillinen toiminta tulee huomioida.

Selkeyttämällä jokaisen työntekijän omaa roolia ja vastuuta palvelukokonaisuudessa, aina varhaisessa vaiheessa tarjottavasta palvelusta erikoissairaanhoidon saakka, saadaan vastuunjako selkeytettyä ja parannettua palveluiden saatavuutta. Näin voidaan paremmin turvata jokaisen asiakkaan kohtaaminen. Tällöin vältetään myös asiakkaan mahdollinen palveluiden ulkopuolelle putoaminen.

Mielenterveys- ja päihdepalvelujen uudistaminen

lue lisää
kappaleessa 5.2

Hyvinvointialueen talouden tila

lue lisää
kappaleessa 6

Hyvinvointialueen tulos vuodelta 2023 oli alijäämäinen. Talouden tasapainottamiseksi suoritettiin vuoden 2023 syksyllä ennen sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategian ja vuoden 2024 talousarvion käsittelyä tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan irrallisia säästötoimenpiteitä. Näiden irrallisten toimenpiteiden toimeenpanon seurauksena saattoi hyvinvointialueellamme muodostua tilanne, jossa organisaatiolla ei enää ole kyvykkyyttä viedä loppuun sellaisia palvelustrategian tasapainottamissuunnitelmassa määriteltyjä suurempia muutoksia, jotka ovat riittävän merkittäviä hyvinvointialueen talouden tasapainon saavuttamiseksi. Koska hyvinvointialueella on panostettu tiedolla johtamisen kehittämiseen, tulisi tulosvastuullisilla olla toiminnan johtamiseksi myös ajantasainen talouden tieto.

Palvelualueiden johtaminen edellyttää nykyrakenteessa myös talouden suunnittelun sitomista kyseiseen rakenteeseen. Palvelualuejohtajilla on talouden kysymyksissä oltava yksiselitteinen vastuu palvelualueelleen kohdistuvista säästötoimenpiteistä ja niiden kokonaisuuden hallinnasta. Tämä koskee myös vuosien 2024 ja 2026 välistä taloussuunnitelman valmistelua. Näin toimimalla kyetään toimiva linja-johto myös sitouttamaan paremmin talouden tasapainottamissuunnitelman edellyttämien tulevaisuuteen ulottuvien tavoitteiden toimeenpanoon ja vaikutusten, kuten terveyshyödyn seurantaan.

Tavoite talouden tasapainosta taloussuunnitelmakauden loppuun mennessä on uhattuna. Vaikka hyvinvointialueen toiminnan taso ja talous saataisiin toteutumaan palvelustrategian yhteydessä hyväksytyin tasapainottamissuunnitelman mukaisena, voi ulkoisen toiminnan seurauksena hyvinvointialueen taseeseen tulla kirjattavaksi alijäämää, jota ei enää pystytä kattamaan hyvinvointialueen omin toimin. On kiinnitettävä huomiota ulkoisten yhteistyötahojen, kuten HUS-yhtymän kanssa tehtävään yhteistyöhön, talouden ohjaukseen sekä riskien ennakoimiseen.

Ikääntyneiden palveluiden ja vammaispalveluiden yksiköihin on ollut haastavaa löytää kelpoisia hakijoita. Koska työvoiman vaihtuvuudelle ei ole asetettu tavoitetasoa, tarkastuslautakunta ei kykene arvioimaan vuoden 2023 lähtövaihtuvuuden tason merkitystä koko hyvinvointialueen kehitykselle. Strategian toteutumisen kannalta lähtövaihtuvuuden merkitys selviää vasta useamman vuoden seurannan jälkeen. Tarkastuslautakunta kysyy, kuinka tulevaisuudessa kyetään vastaamaan kasvavaan väestörakenteen muutokseen? Väestörakenteen muutos asettaa erityisen palvelutarpeen esimerkiksi ikääntyneiden palveluille.

Hyvinvoiva ja haluttu työyhteisö

lue lisää
kappaleessa 7

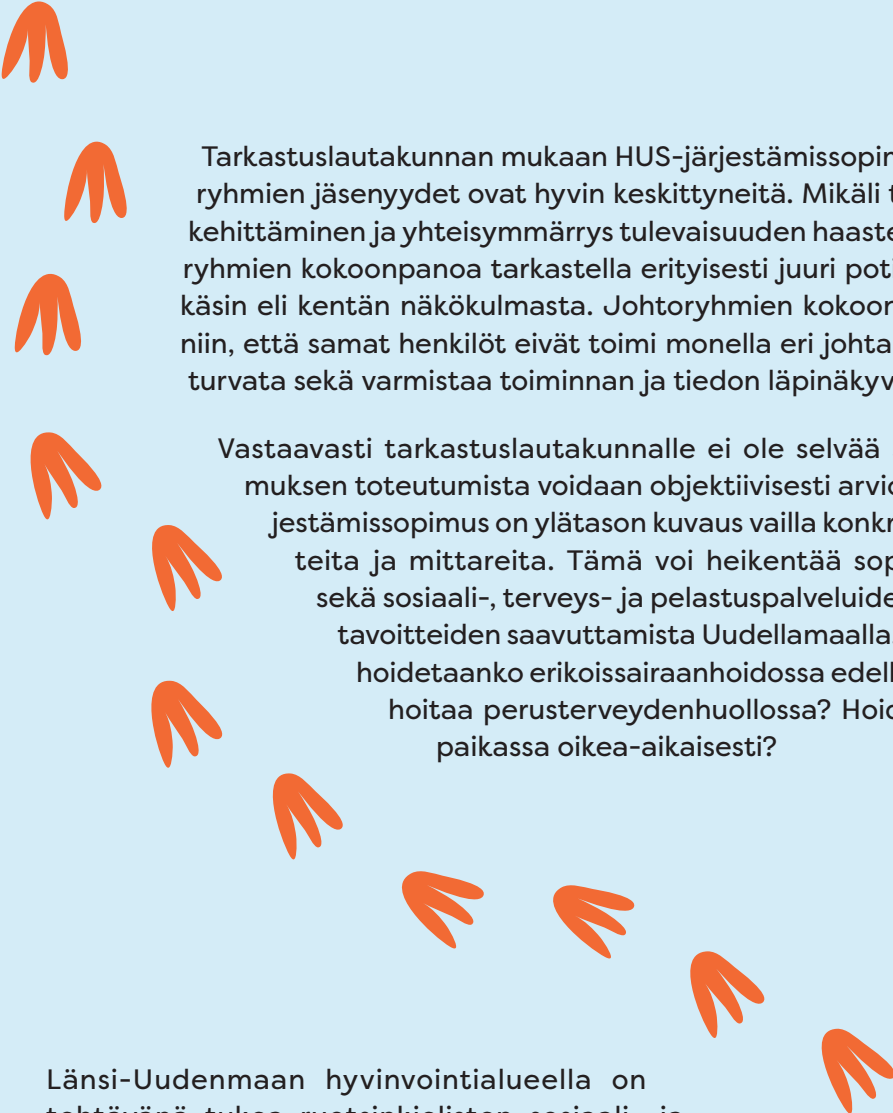
Henkilöstökoulutuksien järjestäminen ja kohdentaminen on haastavaa. Esimerkiksi lääkäreiden uravalmennuksen käyttöönottoa on jo tässä vaiheessa hyvinvointialueen kehitystä pidettävä erinomaisena. Tästä huolimatta henkilöstökoulutuksia olisi tullut myös suunnata enemmän niille palvelualueille ja palveluihin, joissa on ollut merkittävää osaamisvajetta. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä koko organisaation tasolla tapahtuvaa suunnitelmallista osaamisen kehittämistä, jotta voidaan vastata tulevaisuuden palvelu- ja osaamistarpeisiin sekä henkilöstön työhyvinvoinnin erityiskysymyksiin. Tarkastuslautakunta haluaa myös kiinnittää huomiota työntekijöiden osaamisen kehittämisen ja työhyvinvoinnin panostamisen tavoitteisiin. Henkilöstön näkökulmasta on tärkeää, että tavoitteet ovat läpinäkyviä ja niistä viestitään ennakoivasti sekä selkeästi.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän yhteistyö

lue lisää
kappaleessa 8.1

HUS-järjestämissopimuksessa on merkille pantavaa se, että johtaminen, ohjaus ja päätöksenteko on jaettu kolmeen eri tasoon. Eri tasoilla toimii useita eri ohjausryhmiä ja ryhmien tehtävät on jaettu tason mukaisesti. Tarkastuslautakunta nostaa esiin talouden lisäksi johtamisrakenteet ja järjestämissopimuksen realistisen arvioinnin mahdollisuudet.

Tarkastuslautakunnan mukaan HUS-järjestämissopimusten mukaisten eri johtoryhmien jäsenyydet ovat hyvin keskittyneitä. Mikäli tavoite on laaja palveluiden kehittäminen ja yhteisymmärrys tulevaisuuden haasteista, tulisi eri tasojen johtoryhmien kokoonpanoa tarkastella erityisesti juuri potilaan ja asiakkaan tarpeista käsin eli kentän näkökulmasta. Johtoryhmien kokoonpanoja voidaan tarkastella niin, että samat henkilöt eivät toimi monella eri johtamisen tasolla. Näin voidaan turvata sekä varmistaa toiminnan ja tiedon läpinäkyvyys.

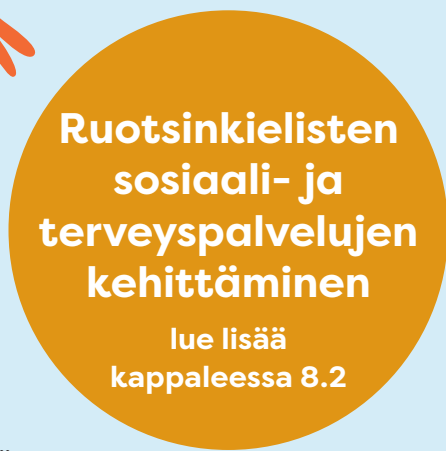
Vastaavasti tarkastuslautakunnalle ei ole selvää se, kuinka järjestämissopimuksen toteutumista voidaan objektiivisesti arvioida. Tällä hetkellä HUS-järjestämissopimus on ylätasoinen kuvaus vailla konkreettisesti mitattavia tavoitteita ja mittareita. Tämä voi heikentää sopimuksen ohjausvaikutusta sekä sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluiden uudistukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista Uudellamaalla. Tarkastuslautakunta kysyy, hoidetaanko erikoissairaanhoidossa edelleen potilaita, joita voitaisiin hoitaa perusterveydenhuollossa? Hoidetaanko potilaita oikeassa paikassa oikea-aikaisesti?

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on tehtävänä tukea ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kehittämistä koko maassa. Tarkastuslautakunta kysyy, onko kansallisen tukemistehtävän ja hyvinvointialueen sisäisen kehittämisen tavoitteet tasapainossa?

Hyvinvointialueen perustamisen yhteydessä voimavarat ovat tehtävien laajuuden takia hajautuneet melko paljon suhteessa Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen omaan tarpeeseen. Tämän takia Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ruotsinkieliset palvelut -yksikön tavoitteet ovat ehkä liiaksi johdettu suoraan valtakunnallisen tason tukemistehtävästä, eivätkä ne ole sellaisia tavoitteita, joihin voitaisiin omin voimavaroin ja keinoin vaikuttaa. Tämä siitäkin huolimatta, että ruotsinkieliset palvelut -yksikkö tekee tiivistä yhteistyötä palvelualueiden ja palveluyksiköiden kanssa.

Kiristyvässä taloudellisessa tilanteessa tavoitteiden määrittelyyn ja niiden mukaiseen toimintaan on kiinnitettävä huomiota. Tämä tulee huomioida erityisesti toimintavuoden 2023 hyväksytyä palvelustrategiaa toimeenpantaessa. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle annettuun valtakunnalliseen tukemistehtävään ei ole varattua erityisrahoitusta eikä erillistä resurssia.

Tarkastuslautakunnalle jää epäselväksi se, kuinka ruotsinkielinen yksikkö voi kokonaisuudessaan vastata ruotsin kielen taitoisten työntekijöiden määrän riittävydestä. Ruotsinkieliset palvelut -yksikkö ei käytännössä vastaa työntekijöiden rekrytoinnista eikä aseta

Ruotsinkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittäminen

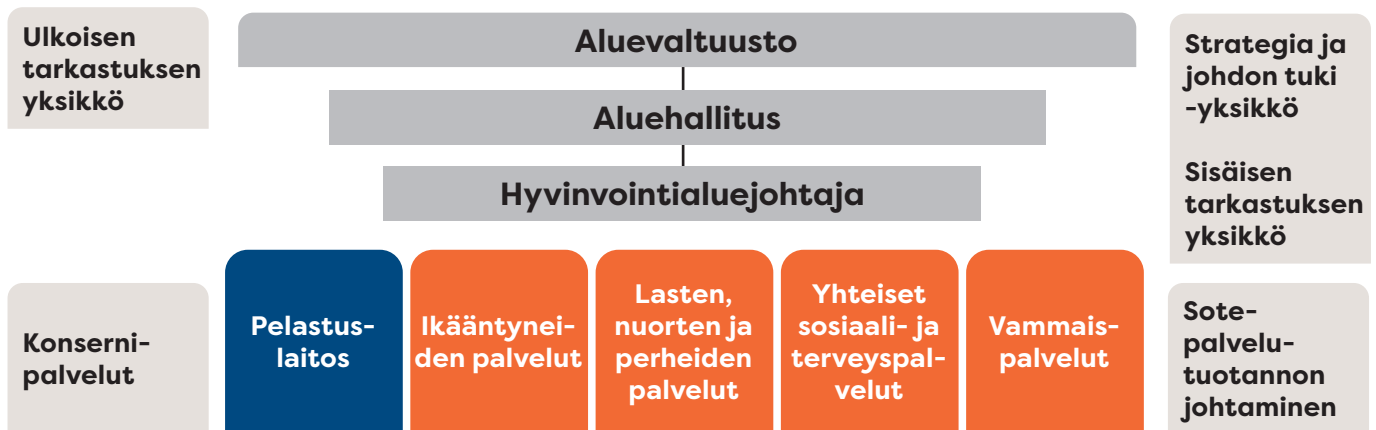
lue lisää
kappaleessa 8.2

tehtävien edellyttämiä kelpoisuusvaatimuksia. Tältä osin henkilökuntaan liittyvä tavoite on kunnianhimoinen ja vaatii koko hyvinvointialueen johdon sitoutumista asiaan. Samoin ruotsinkielisten palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden kehittäminen on vielä tarkasteluhetkellä hyvin riippuvainen hyvinvointialueen perustamishetken palvelurakenteesta ja sen kiinnittymisestä paikalliseen kuntien muodostamaan kokonaisuuteen. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan on havaittavissa sitä, ettei kyky tuottaa palveluita ruotsin kielellä ole siirtynyt koko hyvinvointialueelle ja sen kaikkiin palveluihin.

3

Tarkastuslautakunnan toiminnan suunnittelu ja toimintatavat

Tarkastuslautakunta antaa hyvinvointialuelain mukaisesti aluevaltuustolle vuosittain arviointikertomuksen. Arviointikertomuksessa esitetään tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelmassaan ja työsuunnitelmissaan hyväksymät arvioinnit ja niiden tulokset. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen toimintavuoden 2023 organisaatio- ja johtamisrakenne on esitelty kuvassa 1.

Kuva 1. Hyvinvointialueen organisaatio- ja johtamisrakenne.

3.1 Arviointitoiminta

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on hyvinvointialuelain mukaan arvioida, ovatko aluevaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet hyvinvointialueella sekä hyvinvointialuekonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Tätä tarkoitusta varten tarkastuslautakunnan tulee laatia arviointisuunnitelma. Kuvassa 2 on esitetty tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelma kuluvalle valtuustokaudella.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelma kuluvalle valtuustokaudella

Valtuustokausi		Prosessi
<p>1. vuosi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aluevaltuuston päätöksien toteuttaminen, toteuttamisen reunaehdot ja toteuttamisen edellytykset: strategia ja johtamisjärjestelmä • Tavoiteasetanta, strategian ja taloussuunnitelman yhteys • Talouden tasapaino • Erilliskysymykset 	<p>Toiminnan perusteet</p>
<p>2. ja 3. vuosi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hyvinvointialueen strategian painopisteiden mukaiset kohteet, myös hyvinvointialuekonsernissa • Palvelustrategia, pelastustoimen palvelutasopäätös ja strategian mittarit • Talouden tasapainotus • Erilliskysymykset 	<p>Toteutus, vaihtoehdot, raportointi</p>
<p>4. vuosi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Toiminnan järjestäminen tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla, valtuustokauden strategian yhteenveertoarviointi • Talouden tasapainon saavuttaminen • Valtuustokauden aikaiset erilliskysymykset 	<p>Tulokset</p>

Kuva 2. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelma

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue aloitti toimintansa 1.1.2023, jolloin alue otti vastaan alueen järjestämisvastuulle siirtyneet sosiaali- ja terveydenhuollon sekä palo- ja pelastustoimen palvelut. Vuoden 2023 talousarvio ja vuosien taloussuunnitelma 2023-2025 hyväksyttiin valmistelutoimielimen valmistelusta aluevaltuustossa 13.12.2022.

Tarkastuslautakunta valitsi vuoden 2023 työsuunnitelmassaan arvioinnin keskeiseksi kohteeksi kuvassa 2 esitetyn arviointisuunnitelman perusteella asukkaiden hyvinvointia ja turvallisuuden edistämistä koskevan strategisen päämäärän. Strategisen päämäärän tavoitteet on esitetty kuvassa 3.

Valtuustokauden strategiset päämäärät ja tarkastuslautakunnan arvioinnin keskeiseksi kohteeksi vuodelle 2023 valitun päämäärän tavoitteet

Edistämme asukkaidemme hyvinvointia ja turvallisuutta

1. Asiakkaiden tyytyväisyys palveluihin ja niiden saatavuuteen paranee
2. Asiakkaiden osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuudet vahvistuvat. Hyvinvointialueelle laaditaan osallisuusohjelma vuoden 2023 aikana.
3. Matalan kynnyksen palveluja vahvistetaan kaikissa ikäryhmissä.
4. Mielenterveys- ja päihdepalveluita uudistetaan siten, että asiakkaiden pääsy palveluiden piiriin paranee.
5. Vuoden 2023 aikana laadittavan palvelustrategian painopisteitä ovat vaikuttava ennaltaehkäisy, laadukkaat lähipalvelut, kustannusvaikutavuuden kasvattaminen sekä digi- ja liikkuvien palvelujen tehokas hyödyntäminen. Pelastustoimen osalta laaditaan palvelutasopäätös.
6. Hyvinvointialue varautuu tarvittavin suunnitelmin ja etukäteisvalmisteluin huolehtimaan tehtävistään myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Järjestämme ja uudistamme palveluja kestäväällä tavalla

Teemme yhdessä hyvinvoivan ja halutun työyhteisön

Saavutamme parhaat tulokset sujuvalla yhteistyöllä

Kuva 3. Valtuustokauden strategiset päämäärät ja tarkastuslautakunnan arvioinnin keskeiseksi kohteeksi vuodelle 2023 valitun päämäärän tavoitteet.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on viisi palvelualueetta. Tarkastuslautakunta valitsi kuvassa 3 esitetystä strategisesta päämäärästä matalan kynnyksen palveluiden kehittämisen sekä mielenterveys ja päihdepalveluiden tarkastelun kohteeksi Yhteiset sosiaali- ja terveystyöpalvelut sekä Lasten, nuorten ja perheiden palvelut. Muiden tavoitteiden osalta tarkastuslautakunta havaitsi arviointia tehdessään, että tarkastelu on ulotettava koskemaan koko hyvinvointialueen ohjausta, koska toiminnan järjestäminen uudessa kokonaisuudessa on vasta alussa. Tämän lisäksi arvioinnissa huomioitiin hyvinvointialueen ja erikoissairaanhoidon palveluita tuottavan HUS-yhtymän yhteistyö sekä tarkastuslautakunnan vuoden 2022 arviointikertomuksen perusteella esiin nostamia tärkeitä aiheita.

Arviointia tehdessään tarkastuslautakunta hyödyntää hyvinvointialueen omissa järjestelmissä olevaa tietoa, haastatteluja ja lautakunnan järjestämiä kuulemisia, aikaisempien arviointikertomusten johdosta annettuja vastauksia ja tehtyjä päätöksiä sekä lautakuntaa varten erikseen koottua ja laadittua materiaalia. Yhteistyö Uudenmaan alueen hyvinvointialueiden kanssa on aloitettu. Tulevaisuuden tavoitteena on laajentaa arvioinnin yhteistyötä eri hyvinvointialueiden kesken.

Hyvinvointialueella valtuustokausi kestää neljä vuotta. Tarkastuslautakunta arvioi hyvinvointialueen toimintaa vuosittain koko valtuustokauden ajan ja tuottaa vastaavana aikana neljä arviointikertomusta. Tarkastuslautakunnan tavoitteena on, että nämä neljä arviointikertomusta muodostavat kokonaisuuden. Näin toteutettu arviointi tuottaa pitkäaikaista lisäarvoa hyvinvointialueen päätöksentekoon. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan toiminnan tuloksellisuus ja tarkoituksenmukaisuus muodostuu perustellusti vertaamalla keskenään valtuustokauden eri vuosien tavoitteiden toteutumista ja niiden suhdetta strategiaan sekä strategian toimeenpanoon.

Aluehallitus antaa hyvinvointialuelain mukaisesti aluevaltuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta. Tämän perusteella tässä arviointikertomuksessa esitetyt havainnot eivät ole olleet erillisellä lausuntokierroksella ennen julkaisemistaan. Arviointityössä tarkastuslautakuntaa avustaa ulkoisen tarkastuksen yksikkö. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen lakisääteisenä tilintarkastajana on vuonna 2023 toiminut BDO Auditor Oy.

3.2 Tarkastuslautakunta

Kuluvalle valtuustokaudella Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tarkastuslautakuntaan kuuluu kolmesta varsinaista jäsentä, joilla kullakin on henkilökohtainen varajäsen. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tarkastuslautakunta on suoraan aluevaltuuston alainen lakisääteinen toimielin. Alla on esitetty tarkastuslautakunnan jäsenet toimintavuonna 2023.

Varsinaiset jäsenet	Varajäsenet
Alaviiri Kaisa, puheenjohtaja	Viljakainen Paula
af Hällström Nina, varapuheenjohtaja	Hertzberg Tove
Aaltola Maija	Fagerström Noora
Ala-Reinikka Tapani	Heikki Kurkela
Halkosaari Tommi	Saario Pasi
Järvinen Hannu	Keronen Jiri
Karimäki Johanna	Ramsland Satu
Karjalainen Tapio	Lehtonen Akseli
Kjerin Ulf	Båsk Gustav
Partinen Markku	Särkijärvi Jouni
Pentikäinen Aulikki	Boström Marianne
Salo Eira	Wellman Eija
Suokas Terhi	Nukarinen Neea

Tarkastuslautakunta järjesti toimintavuonna 2023 kymmenen kokousta. Yksi kokous järjestettiin yhdessä HUS-yhtymän tarkastuslautakunnan kanssa. Yhteiskokouksessa käsiteltiin hyvinvointialuelain mukaista HUS-järjestämissopimusta. Lisäksi tarkastuslautakunta järjesti yhteiskoulutuksen Espoon kaupungin tarkastuslautakunnan kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Tarkastuslautakunta on edustettuna Uudenmaan alueen tarkastuslautakuntien yhteistyössä.

4

Strategisen ohjauksen tekijöitä

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiset tavoitteet hyväksyttiin aluevaltuustossa 25.10.2022. Hyvinvointialueen strategiaa on tarkoitus toimeenpanna sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategian ja pelastustoimen palvelutasopäätöksen avulla. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategia ja pelastustoimen palvelutasopäätös hyväksyttiin toimintavuoden 2023 aikana aluevaltuustossa 24.10.2023. Palvelustrategia ei tässä vaiheessa sisältänyt palveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen liittyvän palveluverkon tarkastelua ja päätöksiä.

Strategiassa päätettiin lisäksi osallisuuden suunnittelusta ja osallisuusohjelman laadimisesta hyvinvointialueella. Strategisen suunnittelun osatekijänä tarkastuslautakunta käsittelee tässä kohtaa myös asiakastytyväisyyden kehittämistä. Asiakastytyväisyyden mittaamisen ja kehittämisen tulisi tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan olla yksi keskeisimmistä strategian ja palvelustrategian onnistumisen mittareista.

Tarkastuslautakunta käsittelee strategista ohjausta vuoden 2022 toimintaa koskevassa arviointikertomuksessa. Tarkastuslautakunta esitti suosituksenaan, että vuodesta 2023 alkaen taloussuunnitelmakauden tavoitteiden tulisi toteuttaa koko strategiaa. Tärkeäksi nähtiin se, että sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategia ja pelastustoimen palvelutasopäätös tulee jalkauttaa osaksi taloussuunnittelua ja kytkeä joustavaksi osaksi hyvinvointialueen johtamisjärjestelmää. Keskeistä olisi se, että tavoitteet ja käytössä olevat resurssit kohtaavat toisensa.

Samalla tuli kiinnittää huomiota siihen, kuinka monta strategista ohjausasiakirjaa hyvinvointialueella voi olla ja milloin päätöksenteossa tulisi arvioida joustavampia tapoja toiminnan johtamiseksi. Tarkastuslautakunta kantoi huolta siitä, että hyvinvointialueelle ei muodostuisi toimintatapoja, jotka eivät tukisi johtamista, taloussuunnittelua ja organisaation jatkokehittämistä yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaisesti.

Viestinnän ja osallisuuden osalta tarkastuslautakunta totesi vuoden 2022 arviointikertomuksessa, että asukkaiden tarvitseman tiedon tulee olla helposti saatavilla. Erityisesti todettiin, että sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategian laatimisen yhteydessä tulee viestiä hyvinvointialuelain mukaisesti kaikista niistä mahdollisuuksista, joilla palvelustrategian lopputulokseen voidaan vaikuttaa. Seuraavassa on käsitelty Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategian yhteyttä strategiseen suunnitteluun.

4.1 Palvelustrategia

Päämäärä 1

Edistämme asukkaidemme hyvinvointia ja turvallisuutta.

5. Vuoden 2023 aikana laadittavan palvelustrategian painopisteitä ovat vaikuttava ennaltaehkäisy, laadukkaat lähipalvelut, kustannusvaikuttavuuden kasvattaminen sekä digi- ja liikkuvien palvelujen tehokas hyödyntäminen. Pelastustoimen osalta laaditaan palvelutasopäätös.

Vuoden 2023 sitovan talousarviotavoitteen mittari:

- Palvelustrategia ja pelastustoimen palvelutasopäätös on laadittu hyvinvointialueella.

Strategia ja johdon tuki -yksikön tavoitteita

Vuoden 2023 aikana strategia ja johdontuki -yksikön tavoitteena oli rakentaa palvelujen järjestämisen tietopohjaa hyvinvointialuetasoisiksi. Tavoitteena oli myös tarkentaa taloudellista tilannetta, analysoida laaja-alaisesti palveluja, palvelujen digitalisaatiota sekä hankinta- ja tuotantostrategista tilannetta. Näiden pohjalta oli tavoitteena kyetä laatimaan ja päättämään palvelustrategiasta sekä siihen kytkeytyvistä ohjelmista.

Kuva 4. Strategia ja johdon tuki -yksikön tavoitteita vuodelle 2023.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiassa on asetettu tavoitteeksi palvelustrategian laatiminen ja sen painopisteet. Hyvinvointialueen vuoden 2023 talousarvion perusteella tämän sitovan vuositavoitteen toteutumista mitataan sillä, onko sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategia ja pelastustoimen palvelutasopäätös laadittu. Kuvassa 4 on esitelty strategia ja johdon tuki -yksikön tavoitteita vuodelle 2023.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilinpäätöksessä 2023 on raportoitu hyvinvointialueen strategian toimeenpanon käynnistyneen välittömästi vuoden 2023 alussa palvelustrategian ja pelastustoimen palvelutasopäätöksen valmistelulla. Palvelustrategia vastaa strategiaan kirjattuja yhteisiä palveluiden järjestämistä ohjaavia periaatteita, koko toiminnalle yhteisiä tavoitteita sekä sosiaali- ja terveystoimen palvelualuekohtaisia suunnitelmia. Tilinpäätösraportoinnin mukaan strategian ja palvelustrategian toimeenpanoa seurataan ja raportoidaan osana hyvinvointialueen osavuosisikatsausta.

Tarkastuslautakunta toteaa, että sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategian ja pelastustoimen palvelutasopäätöksen laatimiseen liittyvä tavoite on vuonna 2023 toteutunut. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiassa määrättiin vuoden 2023 aikana laadittavasta palvelustrategiasta ja sen painopisteistä. Palvelustrategian valmistelussa palveluiden

järjestämisen lähtökohdaksi muodostettiin kuusi periaatetta. Näitä ovat asiakaslähtöiseen toimintamalliin siirtyminen, luottamukseen perustuvan ja ihmislähtöisen toimintakulttuurin vahvistaminen, hoitoon ja palveluihin pääsyn parantaminen perustasolla, kustannustehokaimman valinnan tekeminen, tuottavuuden parantaminen digitaalisia ratkaisuja hyödyntämällä sekä matalan vaikuttavuuden toiminnasta luopuminen.

Palvelustrategian yhteydessä päätettyjen periaatteiden tarkoituksena on auttaa tekemään palvelujen järjestämistä koskevia päätöksiä yhdenmukaisesti. Samalla tarkoituksena on, että periaatteet kytkevät palvelustrategian arjen konkreettisiin valintoihin. Päätetyn mukaisesti niiden on tarkoitus ohjata niin sosiaali- ja terveystaloudellisia kuin pelastuslaitosta, joka vastaa pelastustoimen palvelutasopäätöksen toimeenpanosta. Kuvassa 5 on esitetty Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategian tavoitteet. Palvelustrategian 21 tavoitetta on jaettu erikseen moneen eri toimenpiteeseen ja myös palvelualueiden suunnitelmat on kuvattu.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategian tavoitteet

3.1 Asiakastavoitteet

1. Länsi-Uudenmaan asiakaskokemus on hyvinvointialueiden paras.
2. Palvelumme vastaavat monimuotoisen ja muuttuvan väestömme tarpeisiin.
3. Kuntien ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö on toimivaa ja tavoitteellista.
4. Turvaamme sekä suomen- ja ruotsinkieliset palvelut alueellamme.
5. Hyvinvointialueen asukkaat, henkilöstö ja sidosryhmät ovat mukana palvelujemme suunnittelussa ja kehittämisessä.

3.2 Henkilöstötavoitteet

6. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen henkilöstökokemus on hyvinvointialueiden paras.
7. Jokainen työntekijä tuntee työnsä tavoitteet.
8. Osaamisen ja johtamisen kehittäminen on systemaattista.
9. Onnistumme rekrytoimaan tarvitsemamme henkilöstön, eikä henkilöstöpula asetu palvelujen tuottamisen esteeksi.
10. Varmistamme, että ammattilaisemme voivat keskittyä tekemään osaamistaan vastaavia työtehtäviä siellä missä heidän työpanostaan tarvitaan.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategian tavoitteet

3.3 Palvelutuotannon yhteiset tavoitteet

11. Yhtenäistämme ja uudistamme palvelutuotantoamme tavoitelähtöisesti.

12. Vahvistamme perustason palveluihin pääsyä, kevennämme palvelurakennetta ja lisäämme sisäistä yhteistyötä.

13. Pidämme toiminnan kustannukset korkeintaan nykytasolla.

14. Toimintamme, päätöksemme ja palvelujen kehittäminen perustuvat tietoon.

15. Turvaamme väestöllemme kaikissa olosuhteissa terveyden ja toimintakyvyn kannalta keskeiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, terveellisen elinympäristön ja toimeentulon.

16. Monituottajamallimme perustuu asiakslähtöisyyden, kustannustehokkuuden ja yhteiskunnallisen vastuun huomioimiselle.

17. Toimitilaverkostomme tukee palvelustrategisia tavoitteita.

3.4 Yhteiset digipalveluihin liittyvät tavoitteet / Digitiekartta

18. Digitaalinen asiointi: Rakennamme asiakkaalle kattavan digitaalisen asioinnin kokonaisuuden vuoteen 2026 mennessä.

19. Kotiin vietävä teknologia: Olemme Suomen kärkeä kotiin vietävässä teknologiassa vuoteen 2026 mennessä.

20. Perusjärjestelmät: Perusjärjestelmien uusiminen käynnistetään priorisoidusti.

21. Arjen sujuvuus: Digitaaliset ratkaisut tukevat työntekijöidemme työtä ja asiakkaidemme arjen sujuvuutta.

Kuva 5. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategian tavoitteet.

Kuten kuvasta 5 havaitaan vastaavat palvelustrategiassa asetetut tavoitteet pääosin sekä hyvinvointialueen strategiassa määrättyjä painopisteitä että palvelustrategian valmistelussa määritettyjä periaatteita. Esimerkiksi strategiassa määrätty digi- ja liikkuvien palveluiden tehokas hyödyntäminen näkyy palvelustrategian periaatteissa tuottavuuden parantamisena digitaalisten palveluiden avulla. Vastaavasti palvelustrategian tavoitteet sisältävät neljä digitiekartan laatimiseen liittyvää tavoitetta, jotka pyrkivät tuottavuuden parantamiseen digitaalisten palveluiden avulla.

Vastaavasti luottamuksellisen ja ihmislähtöisen toimintakulttuurin periaatetta pyritään kokonaisvaltaisesti kehittämään palvelustrategian henkilöstötavoitteiden avulla. On huomattava, että tämä palvelustrategiassa määritetty toiminnan periaate on kantavana ajatuksena koko hyvinvointialueen hyvinvoivan ja halutun työyhteisöä koskevassa strategiassa päämäärässä.

Hyvinvointialueuudistuksen tavoitteena on ajatus siitä, että uudistuksen tavoitteet kyettäisiin saavuttamaan hyvinvointialueilla valittujen strategisten painopisteiden ja tavoitteiden avulla. Vastaavasti hyvinvointialueilla tehtävien sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategioiden ja pelastustoimen palvelutasopäätöksen ensisijaisena tavoitteena olisi määritellä miten palvelut hyvinvointialuetasoisesti toteutetaan. Kuten tarkastuslautakunta vuoden 2022 toimintaa käsittelevässä arviointikertomuksessa totesi, toteuttavat Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiset päämäärät ja tavoitteet hyvin valtioneuvoston hyvinvointialueuudistukselle vuonna 2022 asettamia tavoitteita. Kuvassa 6 on jatkettu tarkastuslautakunnan asiasta tekemää tarkastelua niin, että myös Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategian eri tavoitteet on huomioitu. Valtioneuvosto on toimintavuoden 2024 alussa muuttanut valtakunnallisia tavoitteita ottamaan huomioon maamme nykyhallituksen ohjelman sosiaali- ja terveystoimittiset sekä finanssipoliittiset tavoitteet. Näitä tavoitteiden yhteyttä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tavoiteasetantaan käsitellään tulevien vuosien arviointikertomuksissa.

Valtakunnalliset tavoitteet

Tavoite 1

Turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut hyvinvointialueella asuville

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategia

Päämäärä 1

Edistämme asukkaidemme hyvinvointia ja turvallisuutta.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategian tavoitteet

3.1. Asiakastavoitteet:

▶ tavoitteet 1 ja 5

3.3. Palvelutuotannon yhteiset tavoitteet:

▶ tavoitteet 12 ja 15

3.4. Yhteiset digipalveluihin liittyvät tavoitteet:

▶ tavoite 19

Päämäärä 4

Saavutamme parhaat tulokset sujuvalla yhteistyöllä.

3.1. Asiakastavoitteet:

▶ tavoitteet 3 ja 4

3.3. Palvelutuotannon yhteiset tavoitteet:

▶ tavoitteet 12 ja 16

Valtakunnalliset tavoitteet

Tavoite 2

Parantaa palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategia

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategian tavoitteet

Päämäärä 1

Edistämme asukkaidemme hyvinvointia ja turvallisuutta.

3.1. Asiakastavoitteet:

▶ tavoitteet 1 ja 5

3.3. Palvelutuotannon yhteiset tavoitteet:

▶ tavoitteet 12 ja 15

3.4. Yhteiset digipalveluihin liittyvät tavoitteet:

▶ tavoite 19

Päämäärä 2

Järjestämme ja uudistamme palveluja kestäväällä tavalla.

3.1. Asiakastavoitteet:

▶ tavoite 2

3.3. Palvelutuotannon yhteiset tavoitteet:

▶ tavoitteet 11, 13, 14, 16 ja 17

3.4. Yhteiset digipalveluihin liittyvät tavoitteet:

▶ tavoitteet 18, 19, 20 ja 21

Päämäärä 4

Saavutamme parhaat tulokset sujuvalla yhteistyöllä.

3.1. Asiakastavoitteet:

▶ tavoitteet 3 ja 4

3.3. Palvelutuotannon yhteiset tavoitteet:

▶ tavoitteet 12 ja 16

Valtakunnalliset tavoitteet

Tavoite 3

Kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategia

Päämäärä 1

Edistämme asukkaidemme hyvinvointia ja turvallisuutta.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategian tavoitteet

3.1. Asiakastavoitteet:
▶ tavoitteet 1 ja 5

3.3. Palvelutuotannon yhteiset tavoitteet:
▶ tavoitteet 12 ja 15

3.4. Yhteiset digipalveluihin liittyvät tavoitteet:
▶ tavoite 19

Päämäärä 4

Saavutamme parhaat tulokset sujuvalla yhteistyöllä.

3.1. Asiakastavoitteet:
▶ tavoitteet 3 ja 4

3.3. Palvelutuotannon yhteiset tavoitteet:
▶ tavoitteet 12 ja 16

Valtakunnalliset tavoitteet

Tavoite 4

Turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategia

Päämäärä 3

Teemme yhdessä hyvinvoivan ja halutun työyhteisön.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategian tavoitteet

3.2. Henkilöstötavoitteet:
▶ tavoitteet 6, 7, 8, 9 ja 10

Päämäärä 4

Saavutamme parhaat tulokset sujuvalla yhteistyöllä.

3.1. Asiakastavoitteet:
▶ tavoitteet 3 ja 4

3.3. Palvelutuotannon yhteiset tavoitteet:
▶ tavoitteet 12 ja 16

Valtakunnalliset tavoitteet

Tavoite 5

Vastata ikääntymisen ja syntyvyyden laskun aiheuttamiin haasteisiin

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategia

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategian tavoitteet

Päämäärä 1

Edistämme asukkaidemme hyvinvointia ja turvallisuutta.

3.1. Asiakastavoitteet:

▶ tavoitteet 1 ja 5

3.3. Palvelutuotannon yhteiset tavoitteet:

▶ tavoitteet 12 ja 15

3.4. Yhteiset digipalveluihin liittyvät tavoitteet:

▶ tavoite 19

Päämäärä 2

Järjestämme ja uudistamme palveluja kestäväällä tavalla.

3.1. Asiakastavoitteet:

▶ tavoite 2

3.3. Palvelutuotannon yhteiset tavoitteet:

▶ tavoitteet 11, 13, 14, 16 ja 17

3.4. Yhteiset digipalveluihin liittyvät tavoitteet:

▶ tavoitteet 18, 19, 20 ja 21

Päämäärä 4

Saavutamme parhaat tulokset sujuvalla yhteistyöllä.

3.1. Asiakastavoitteet:

▶ tavoitteet 3 ja 4

3.3. Palvelutuotannon yhteiset tavoitteet:

▶ tavoitteet 12 ja 16

Valtakunnalliset tavoitteet

Tavoite 6

Hillitä kustannusten kasvua

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategia

Päämäärä 2

Järjestämme ja uudistamme palveluja kestäväällä tavalla.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategian tavoitteet

3.1. Asiakastavoitteet:

▶ tavoite 2

3.3. Palvelutuotannon yhteiset tavoitteet:

▶ tavoitteet 11, 13, 14, 16 ja 17

3.4. Yhteiset digipalveluihin liittyvät tavoitteet:

▶ tavoitteet 18, 19, 20 ja 21

Päämäärä 4

Saavutamme parhaat tulokset sujuvalla yhteistyöllä.

3.1. Asiakastavoitteet:

▶ tavoitteet 3 ja 4

3.3. Palvelutuotannon yhteiset tavoitteet:

▶ tavoitteet 12 ja 16

Kuva 6. Hyvinvointialueuudistukselle vuonna 2022 hyväksytyt valtakunnalliset tavoitteet sekä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategisten tavoitteiden ja palvelustrategian tavoitteiden yhteneväisyydet.

Kuten kuvasta 6 havaitaan, vastaavat myös hyvinvointialueen palvelustrategiassa määrittämät tavoitteet hyvin sekä hyvinvointialueen strategiaa ja siten myös valtioneuvoston hyvinvointialueuudistukselle vuonna 2022 asettamia tavoitteita. Esimerkiksi valtakunnallisella tasolla tärkeitä yhdenvertaisia ja laadukkaita palveluita pyritään Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella kehittämään myös palvelustrategian määrittämällä tavalla.

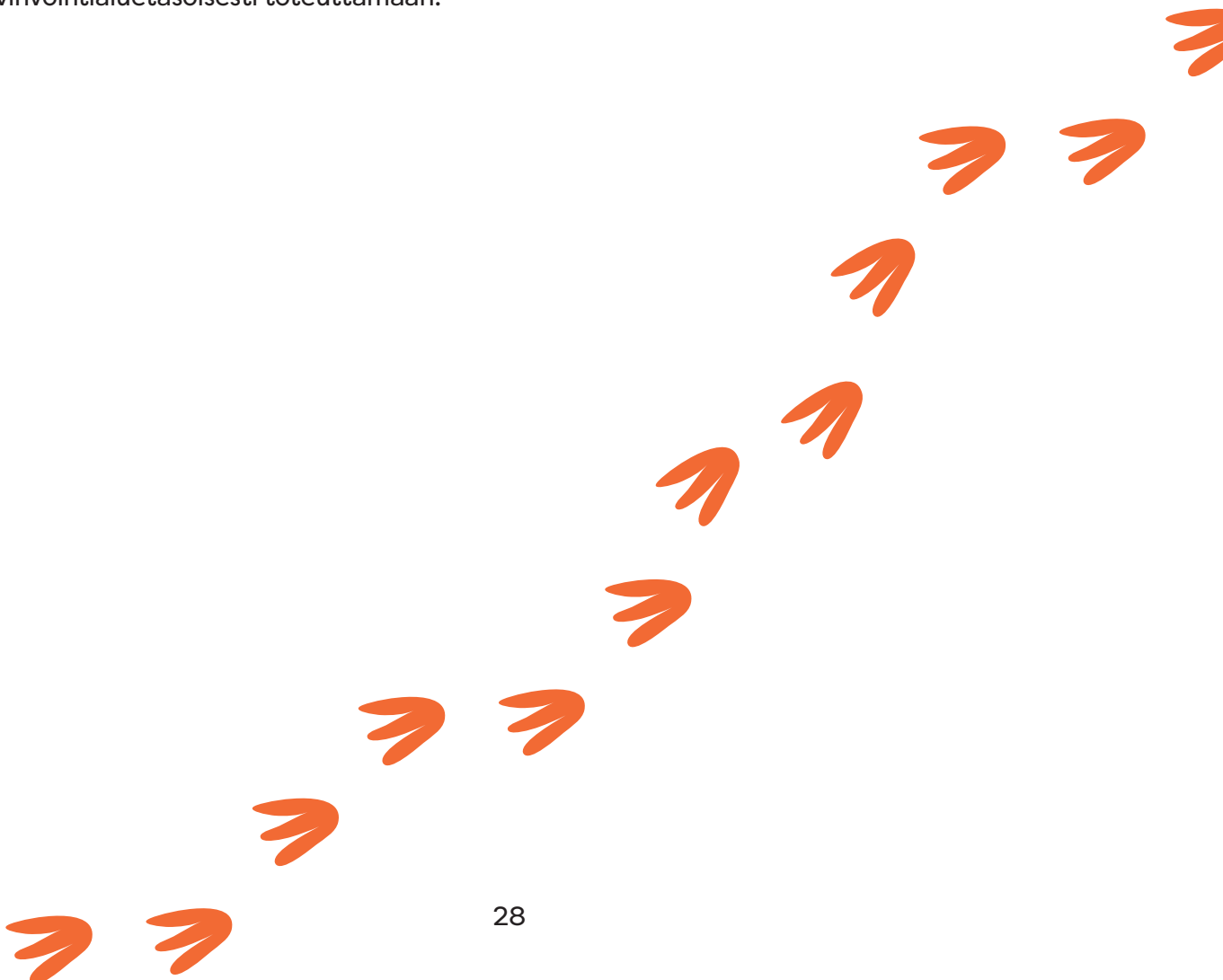
Tarkasteluhetkellä palvelustrategialla ja hyvinvointialueen strategialla on hyvät edellytykset toteutua. Palvelustrategian 21 tavoitetta on purettu toimenpiteiksi ja palvelualueiden ensimmäiset suunnitelmat on palvelustrategiassa tehty.

Tarkastuslautakunta nostaa esiin kaksi asiaa, jotka jäävät tarkastuslautakunnalle kuitenkin epäselviksi. Näitä ovat palvelustrategian 21 erillisen tavoitteen toimenpiteiden seuranta, jalkauttaminen ja raportointi sekä palvelustrategian sisältämän talouden tasapainot-

tamissuunnitelman laajuus suhteessa vuoden 2024 talousarvioon. Taloussuunnittelun, talouden tasapainotuksen ja palvelustrategian sisältämän taloussuunnittelun yhteyttä on käsitelty tarkemmin kappaleessa 6.3 talouden tasapainottamisohjelma. Vuoden 2024 alun tilanteessa palvelustrategia kattaa noin 97,5 prosenttia hyvinvointialueen palveluihin käytettävissä olevista toimintakuluista, kun tarkastelun ulkopuolelle jätetään ylimmän päätöksenteon toimintakulut.

Palvelustrategian päätöksen mukaan palvelustrategian sisältö päivitetään valtuustokausittain ja etenemistä seurataan osana osavuosikatsausraportointia. Palvelustrategian 21 tavoitteen erillisten toimenpiteiden seurannasta ja jalkauttamisesta ei ole päätöksenteon yhteydessä kuitenkaan yksiselitteisesti päätetty. Toimenpiteitä ei sellaisenaan löydy myöskään vuoden 2024 talousarviosta. Koska toimenpiteiden erillisiä tavoitetasoja eikä jalkauttamisen tapoja ole vielä määritetty, on selvää, että tavoitteiden lopullinen seuranta osavuosikatsaustasolla on tarkasteluhetkellä vielä avoinna. Tämän perusteella on myös ymmärrettävää se, että esimerkiksi palveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen liittyvän palveluverkon tarkastelua ei voitu tarkasteluhetkellä tehdä. Tarkastuslautakunta pitää itsestään selvänä sitä, että palvelualueille palvelustrategiassa määritetyt suunnitelmat ymmärretään niin, että palvelualueet ovat selvillä toimenpiteistä omien tavoitteidensa toteuttamiseksi.

Jotta jatkossa kyettäisiin määrittämään se, miten tulevaisuuden palvelut tullaan hyvinvointialuetasoisesti toteuttamaan, tulisi tulevaisuudessa muun muassa palveluverkosta päätettäessä kiinnittää huomiota sekä vastuutahoihin, jalkauttamiseen ja tehtävien toimenpiteiden tavoitetasoihin. Tarkastuslautakunnalle jää avoimeksi, kuinka hyvin palvelustrategiassa on lopulta onnistuttu määrittämään se, miten tulevaisuuden palvelut tullaan hyvinvointialuetasoisesti toteuttamaan.

Tarkastuslautakunnan huomiot

Sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategian ja pelastustoimen palvelutasopäätöksen laatimiseen liittyvä tavoite on vuonna 2023 toteutunut. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategia ja pelastustoimen palvelutasopäätös hyväksyttiin aluevaltuustossa lokakuun lopussa 2023. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategiassa asetetut tavoitteet vastaavat pääosin hyvinvointialueen strategiassa määrättyjä painopisteitä sekä palvelustrategian valmistelussa määritettyjä periaatteita sekä myös valtioneuvoston hyvinvointialueuudistukselle vuonna 2021 asettamia tavoitteita.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategiassa palveluiden järjestämisen lähtökohtana on seuraavat kuusi periaatetta: asiakaslähtöiseen toimintamalliin siirtyminen, luottamukseen perustuvan ja ihmislähtöisen toimintakulttuurin vahvistaminen, hoitoon ja palveluihin pääsyn parantaminen perustasolla, kustannustehokkaimman valinnan tekeminen, tuottavuuden parantaminen digitaalisia ratkaisuja hyödyntämällä sekä matalan vaikuttavuuden toiminnasta luopuminen.

Palvelustrategian 21 tavoitetta on purettu toimenpiteiksi ja palvelualueiden ensimmäiset suunnitelmat on palvelustrategiassa tehty. Tavoitteiden erillisten toimenpiteiden seurannasta ja jalkauttamisesta ei ole kuitenkaan päätöksenteon yhteydessä yksiselitteisesti päätetty. Toimenpiteitä ei sellaisenaan löydy myöskään vuoden 2024 talousarviosta. Koska toimenpiteiden erillisiä tavoitetasoja eikä jalkauttamisen tapoja ole vielä määritetty, on selvää, että tavoitteiden lopullinen seuranta hyvinvointialueen toiminnan ja talouden osavuosikatsaustasolla on tarkasteluhetkellä vielä avoinna.

4.2 Osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuudet

Suomen perustuslain mukaisesti yksilöllä on oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen. Julkisen vallan tulee edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon.

Hyvinvointialuelain perusteella hyvinvointialueen asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan. Aluevaltuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä. Hyvinvointialueissa määrätään millaisin erityisin keinoin osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää. Hyvinvointialueen asukkaille, palvelujen käyttäjille, järjestöille ja muille yhteisöille on tiedotettava hyvinvointialueen toiminnasta, sekä siitä, millä tavoin päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa.

Aluehallituksen on hyvinvointialuelain mukaan asetettava nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä, ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi hyvinvointialueen vanhusneuvosto sekä vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen vammaisneuvosto. Tarkastuslautakunta toteaa, että Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen hallintosäännössä on määrätty aluehallituksen tehtäväksi asettaa hyvinvointialueissa säädetyt vaikuttamistoimielimet ja huolehtia näiden toimintaedellytyksistä.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen hallintosäännön mukaisesti aluehallitus on asettanut 12.9.2022 nuorisovaltuuston toimikaudelle 1.11.2022-29.2.2024 sekä vammaisneuvoston ja vanhusneuvoston toimikaudelle 1.11.2022-31.5.2025. Hallintosäännössä on annettu ohjeet vaikuttamistoimielinten edustajien läsnäolo- ja puheoikeudesta hyvinvointialueen toimielimissä. Vaikuttamistoimielimillä on myös oikeus tehdä aloitteita hyvinvointialueen toimintaa koskevissa asioissa. Hallintosäännössä on lisäksi määrätty aluehallituksen tehtäväksi vastata alueen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien periaatteista ja edistämisestä sekä päättää tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmasta ja sen toimenpiteiden toteutumisen seurannasta.

4.3 Osallisuusohjelma

Hyvinvointialue on julkisena sosiaali- ja terveys- ja pelastuspalveluiden järjestäjänä vastuussa osallisuuden edistämisestä ja asukkaiden sekä henkilöstön nähdyn ja kuullun tulemisesta. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiassa on asetettu tavoitteeksi, että asiakkaiden osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuudet vahvistuvat sekä hyvinvointialueelle laaditaan osallisuusohjelma vuoden 2023 aikana. Hyvinvointialueen vuoden 2023 talousarvion perusteella tämän sitovan vuositavoitteen toteutumista mitataan sillä, onko osallisuusohjelma laadittu. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilinpäätöksessä 2023 ei ole asiasta selostusta. Kuvassa 7 on esitelty konsernihallinnon yhteisiä tavoitteita vuodelle 2023.

Päämäärä 1

Edistämme asukkaidemme hyvinvointia ja turvallisuutta.

2. Asiakkaiden osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuudet vahvistuvat. Hyvinvointialueelle laaditaan osallisuusohjelma vuoden 2023 aikana.

Vuoden 2023 sitovan talousarviotavoitteen mittari:

- Hyvinvointialueelle on laadittu osallisuusohjelma.

Konsernihallinnon yhteisiä tavoitteita

Konsernihallinnon tehtävänä on tukea ja edistää koko hyvinvointialueen johtamista, kehittämistä, digitalisointia, päätöksentekoa, viestintää sekä hyvää hallintoa. Yhtenä konsernihallinnon hyvinvointialueen strategisten linjausten toteuttamisen tavoitteena vuodelle 2023 on ollut asukaslähtöisyyden ja osallisuuden linjausten, toimintatapojen ja työkalujen valmistelu koko hyvinvointialueen toimintaan.

Kuva 7. Konsernihallinnon yhteisiä tavoitteita vuodelle 2023.

Tarkastuslautakunta toteaa, että osallisuusohjelman laatimisen osalta vuoden 2023 tavoite on toteutunut ja valmistelussa on lainsäädännön hengen mukaisesti ollut onnistuneesti mukana laaja ja kattava verkosto. Osallisuusohjelman valmistelutyö aloitettiin kevään 2023 aikana ja se hyväksyttiin aluehallituksessa 18.12.2023. Laatimiseen osallistui hyvinvointialueen toimivan organisaation lisäksi hyvinvointialueen asukkaat sekä tärkeimmät yhteistyökumppanit, kuten alueella toimivat järjestöt, alueen kunnat ja hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimet ja lautakunnat.

Osallisuusohjelman laatiminen ei ole lakisääteinen velvollisuus, mutta se on yksi hyvinvointialueen keinoista lakisääteisten vaikuttamiskeinojen edistämiseksi. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella osallisuusohjelmaa valmisteltiin samaan aikaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien kanssa, jotka hyvinvointialue on perustuslain sekä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta käsittelevien lakien perusteella velvollinen laatimaan. Tarkastuslautakunnan saamien selvitysten mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen osallisuusohjelmalla määritetään se, miten hyvinvointialue edistää osallisuutta ja asukkaiden, henkilöstön ja muiden sidosryhmien nähdyn ja kuullun tuleamista. Osallisuusohjelma muodostaa rungon ja rakenteen osallisuustyölle vuosien 2023 ja 2025 väliseksi ajaksi.

Toimintavuonna 2023 valmisteltu osallisuusohjelma koostuu neljästä osasta. Siinä määritellään työn lähtökohdat, tavoitteet ja mittarit, osallisuuden edistämisen kanavat ja keinot sekä esitellään hyvinvointialueelle laadittu osallisuuden edistämisen käsikirja. Työn lähtökohdissa määritellään muun muassa osallisuuden edistämisen eri osa-alueet, joita ovat tieto-osallisuus, suunnitteluosallisuus, toimintaosallisuus ja päätösosallisuus. Samoin käsitellään heikossa asemassa olevien osallisuutta ja mahdollisia esteitä. Ohjelman lopussa esitellään osallisuuden edistämisen käsikirja. Osallisuuden edistämisen käsikirja sisältää hyvinvointialueen ammattilaisille suunnattuja käytännönläheisiä ohjeita kyselyjen, työpaikkojen ja tilaisuuksien suunnitteluun.

Hyvinvointialueet ovat laatineet vastaavanlaisia ohjelmia tai suunnitelmia. Vertailtaessa Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen osallisuusohjelmaa muiden hyvinvointialueiden osallisuusohjelmiin, voidaan havaita, että Länsi-Uudenmaan osallisuusohjelma on hieman erilainen. Länsi-Uudenmaan osallisuusohjelma perustuu enemmän yleisesti kuntien käyttämiin osallisuusohjelmien rakenteeseen, jossa korostuvat edellä esitetyt osallisuuden edistämisen eri osa-alueet. Muut hyvinvointialueet painottavat yleisesti ottaen enemmän asiakasosallisuuden kehittämistä, joka Länsi-Uudenmaan osallisuusohjelmasta puuttuu kokonaan.

Asiakasosallisuudella tarkoitetaan muun muassa asiakkaiden mahdollisuutta vaikuttaa ja osallistua palvelujen suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. Esimerkiksi Varsinais-Suomen hyvinvointialueen osallisuussuunnitelmassa todetaan selkeästi, että "Asiakasosallisuus on toimintakulttuurimme ydin" ja Keski-Suomen hyvinvointialueen osallisuusohjelmassa asiakasosallisuutta on käsitelty muista osallisuuden lajeista erillään. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen osallisuusohjelman perustavoitteiden mukaisesti olisi alueen asukkaat ymmärrettävä palveluiden käyttäjinä ja vaikuttajina myös asiakkaina.

Osallisuusohjelman päätösosallisuutta koskevassa osassa on tulevaisuuden kehittämis-kohteeksi todettu se, että päätösvalmistelussa osallistaminen on syytä kohdistaa asioiden valmisteluvaiheeseen. Samoin todetaan, että osallistamisesta tulisi tehdä erillinen suunnitelma. Tarkastuslautakunta haluaa painottaa, että päätösten valmisteluvaihe on tässä yhteydessä ymmärrettävä laajasti. Palvelustrategian laatimisprosessissa ei vuonna 2023 otettu riittävästi huomioon luonnosvaiheessa olevan palvelustrategian lausuntokierrosta. Luonnosvaiheen osallisuus ja lausuntokierros jouduttiin alkuperäisen päätöksen-tekoaikataulun takia toteuttamaan nopeutetussa järjestyksessä. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan olisi osallisuuden kehittämisen näkökulmasta palvelustrategian valmiin luonnoksen käsittelyyn tullut antaa muun muassa alueen kunnille huomattavasti enemmän aikaa. Tarkastuslautakunta pitää kannatettavana sitä, että asioiden aikaisessa valmisteluvaiheessa muodostetaan suunnitelma siitä, miten valmisteluvaiheessa osallistetaan eri sidosryhmiä. Tällaisen suunnitelman tulisi kuitenkin laajan perusvalmistelun lisäksi huomioida myös luonnosvaiheeseen edenneiden merkittävien kokonaisuuksien osallisuus ja tarvittavat lausuntomenettelyt.

Osallisuusohjelman tavoitteet ja mittarit ovat selkeitä. Lisäksi osallisuuden edistämisen eri osa-alueiden nykytilaa on suunnitelmassa käsitelty laajasti. Tämän takia osallisuusohjelma muodostaa hieman sekavan kokonaisuuden. Tavoitteiden ja mittareiden sekä osallisuuden edistämisen eri osa-alueiden jalkauttaminen, tavoitteiden toimeenpano ja seurannan vastuut jäävät epäselviksi. Vaikka osallisuuden keinoja ja kanavia koordinoidaan Strategia ja johdon tuki -yksikön lisäksi hallinnon vastuualueella sekä palvelualueilla, jäävät todelliset jalkauttamisen ja seurannan vastuutahot osallisuusohjelmassa epäselväksi. Todellisen seurannan toteuttamiseksi tulisi jatkossa kyetä paremmin määrittämään eri vastuutahot ja heidän toimintansa reunaehdot vuosien 2023 ja 2025 väliselle ajalle. Vaarana on se, että vuoden 2025 alussa ollaan tavoitteiden toteuttamisessa monilta osin vielä lähtökuopissa.

Jalkauttamisen vaiheessa on tärkeää huomioida se työ, jonka avulla hyvinvointialueen yhteistyötahojen kanssa saadaan pidettyä jatkuva vuorovaikutus ja mahdollisuudet reagoida muuttuneisiin tilanteisiin. Näin voidaan esimerkiksi työpajojen avulla kartoittaa yhteistyötahojen mahdollisuudet ja keinot osallisuuden ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Samoin tulee huomioida esteet osallisuuden ja heikommassa asemassa olevien ihmisten osallisuuden kehittämiseksi. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan eräs keino osallisuuden tulevaisuuden kehittämisessä on digitaaliset palvelut ja niiden mukanaan tuomat mahdollisuudet. Pelkästään tiedon julkaiseminen ja aktiivisen tiedottamisen kehittäminen voivat edistää osallisuuden kokemusta, mutta tähän ei enää tässä vaiheessa alueen kehitystyötä tule tarkastuslautakunnan mukaan tyytyä.

Osallisuusohjelma hyväksyttiin käyttöön vasta toimintavuoden lopulla. Tästä huolimatta on osallisuusohjelmassa määritellyjä toiminnallisia keinoja kyetty tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan hyödyntämään onnistuneesti jo osallisuusohjelman valmistelun aikana muun muassa asiakas- ja potilastietojärjestelmien hankinnan valmistelussa sekä sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategian laatimisessa. Asiakas- ja potilastietojärjestelmän hankinnassa päädyttiin toimintavuoden aikana potilastietojärjestelmien kilpailuttamiseen käytettävyysskyselyn havaintojen perusteella. Osana palvelustrategiaa toteutettiin tulevaisuuden hyvinvointialueen palveluiden suunnittelua koskeva kokonaisuus alueen asukkaiden, kuntien ja sidosryhmien kesken.

Tarkastuslautakunnan vuoden 2022 arviointikertomuksessa todettiin hyvinvointialueen ulkoiseen viestintään liittyen, että sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategian laatimisen yhteydessä tulee viestiä kaikista niistä mahdollisuuksista, joilla palvelustrategian lopputulokseen voi vaikuttaa. Tarkastuslautakunnan tekemien havaintojen mukaan palvelustrategian laatimisen toteutuksessa onnistuttiin osallisuuden näkökulmasta pääosin hyvin ja tältä osin viestintäkin onnistui tehtävässään. Eri tahot olivat pääosin tietoisia mahdollisuuksistaan vaikuttaa.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella hyödynnetään jo nykyisin käytössä olevia monipuolisia teknisiä ratkaisuja osallisuuden edistämisen työhön, kuten verkkosivuja, sosiaalista mediaa ja kyselytyökaluja. Uudenlaisia teknisiä tapoja kehitetään myös, jotta osallisuuden edistämisen työn kautta saatuja tuloksia saadaan jaettava mahdollisimman näkyvästi ja avoimesti. Osallisuuden edistämisen kannalta tärkeäksi muodostuu tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tulevaisuudessa se, kyetäänkö tietoa julkaisemaan niin, että kaikki pääsevät hyödyntämään sitä.

Tarkastuslautakunnan huomiot

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen hallintosäännön mukaisesti aluehallitus on asettanut nuorisovaltuuston sekä vammaisneuvoston ja vanhusneuvoston. Hallintosäännössä on annettu ohjeet vaikuttamistoimielinten edustajien läsnäolo- ja puheoikeudesta hyvinvointialueen toimielimissä. Hallintosäännössä on lisäksi määrätty aluehallituksen tehtäväksi vastata alueen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien periaatteista ja edistämisestä, sekä Aluehallitus päättää lisäksi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmasta sekä sen toimenpiteiden toteutumisen seurannasta.

Vuoden 2022 toimintaa käsittelevässä arviointikertomuksessa todettiin hyvinvointialueen ulkoiseen viestintään liittyen, että sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategian laatimisen yhteydessä tulee viestiä kaikista niistä mahdollisuuksista, joilla palvelustrategian lopputulokseen voi vaikuttaa. Tarkastuslautakunnan tekemien havaintojen mukaan palvelustrategian laatimisen toteutuksessa onnistuttiin osallisuuden näkökulmasta pääosin hyvin ja tältä osin viestintäkin onnistui tehtävässään.

Osallisuusohjelman laatimiseen liittyvä tavoite on vuonna 2023 toteutunut. Osallisuusohjelman valmistelutyö aloitettiin kevään 2023 aikana ja se hyväksyttiin aluehallituksessa vuoden 2023 lopulla. Laatimiseen osallistui hyvinvointialueen toimivan organisaation lisäksi hyvinvointialueen asukkaat sekä tärkeimmät yhteistyökumppanit, kuten alueella toimivat järjestöt, alueen kunnat ja hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimet ja lautakunnat.

Osallisuusohjelman laatiminen on yksi keino hyvinvointialueen lakisääteisten vaikutuskeinojen edistämiseksi, vaikka osallisuusohjelma ei olekaan lakisääteinen velvollisuus. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella osallisuusohjelmaa valmisteltiin samaan aikaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien kanssa, jotka hyvinvointialue on perustuslain sekä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta käsittelevien lakien perusteella velvollinen laatimaan.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen osallisuusohjelma koostuu osallisuustyön lähtökohdista, tavoitteista ja mittareista, osallisuuden edistämisen kanavista sekä hyvinvointialueelle laaditusta osallisuuden edistämisen käsikirjasta. Myös muut hyvinvointialueet ovat laatineet vastaavanlaisia ohjelmia tai suunnitelmia. Muiden hyvinvointialueiden laatimissa vastaavanlaisissa ohjelmissa tai suunnitelmissa painotetaan yleisesti ottaen enemmän asiakasosallisuuden kehittämistä, joka Länsi-uudenmaan osallisuusohjelmasta puuttuu kokonaan.

Osallisuusohjelman tavoitteet ja mittarit ovat selkeitä. Tästä huolimatta tavoitteiden, mittareiden ja osallisuuden edistämisen eri osa-alueiden jalkauttaminen, tavoitteiden toimeenpano sekä seurannan vastuut jäävät epäselviksi. Epäselväksi jää myös osallisuusohjelman todelliset jalkauttamisen ja seurannan vastuutahot.

4.4 Asiakastyytyväisyys ja palveluiden saatavuus

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain mukaan hyvinvointialue vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan. Hyvinvointialue on lisäksi järjestämisvastuussa alueensa asukkaiden sosiaali- ja terveydenhuollosta. Sosiaali- ja terveydenhuolto tulee suunnitella ja järjestää sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaiseksi kuin asiakkaiden tarve edellyttää. Laissa potilaan asemasta ja oikeuksista säädetään muun muassa potilaan oikeudesta hyvään hoitoon ja kohteluun, tiedonsaantioikeuteen sekä oikeudesta hoitoon pääsyyn. Terveydenhuoltolaissa sekä hyvinvointialueissa säädetään hyvinvointialueen velvollisuudesta hankkia palveluja muualta, mikäli hyvinvointialue ei itse kykene tuottamaan niitä terveydenhuoltolain määräämissä enimmäisajoissa. Kuvassa 8 on esitelty Asiointipalveluiden tehtäviä vuodelta 2023. Infosivulla 1 on esitelty terveydenhuoltolain määräämiä perusterveydenhuollon hoitotakuun määräaikoja 1.9.2023 alkaen.

Päämäärä 1

Edistämme asukkaidemme hyvinvointia ja turvallisuutta.

1. Asiakkaiden tyytyväisyys palveluihin ja niiden saatavuuteen paranee.

Vuoden 2023 sitovan talousarviotavoitteen mittarit:

- Hyvinvointialueella määritellään jatkuva asiakastyytyväisyyden mittaristo.
- Hyvinvointialueella määritellään palvelujen saatavuuden mittaristo.
- Hoitoon ja palveluihin pääsy on lakisääteisellä tasolla.

Asiointipalveluiden tehtäviä

Asiointipalvelut kuuluu konsernipalvelujen tukipalveluihin. Asiointipalvelut -yksikkö vastaa keskitetyistä asiakaspalvelutoiminnoista ja asiakaspalvelujärjestelmien omistajuudesta. Asiointipalvelujen tehtävänä on myös muun muassa tuottaa ja järjestää hyvinvointialueen sähköisiä lomakkeita, asiakaskokemuksen mittaamista sekä tulkkauksipalveluja.

Kuva 8. Asiointipalveluiden tehtäviä vuodelta 2023.

Hoitotakuun määräaikoja 1.9.2023 alkaen

Vielä 31.8.2023 asti voimassa olleen terveydenhuoltolain mukaan

- hoidon tarpeen arviointi oli tehtävä **3 arkipäivän kuluessa** yhteydenotosta ja
- kiireettömään hoitoon oli päästävä **3 kuukauden kuluessa** hoidon tarpeen arvioinnista.

50§

Kiireellistä hoitoa annettava sitä tarvitsevalle

Kiireellistä sairaanhoitoa, johon sisältyy myös

- kiireellinen suun terveydenhuolto,
- mielenterveyden hoito,
- päihdehoito ja psykososiaalinen tuki,

tulee terveydenhuoltolain 50 §:n mukaan antaa sitä tarvitsevalle potilaalle hänen asuinpaikastaan riippumatta.

Hyvinvointialueen tulee järjestää vastaanottotoiminta siten, että arkipäivisin ilmoitettuna aikana potilas saa **välittömästi** terveydenhuollon ammattihenkilön **arvion ja hoidon kiireellisissä tapauksissa** lähellä asuinpaikkaansa, ellei potilasturvallisuuden ja palveluiden laadun turvaaminen edellytä arvion ja hoidon keskittämistä päivystysyksikköön.

51§

Yhteyden saaminen ja hoidon tarpeen arvio saman päivän aikana

Terveydenhuoltolain 51 §:n mukaan hyvinvointialueen tulee järjestää toimintansa siten, että potilas voi saada arkipäivisin virka-aikana **saman päivän aikana**

- **yhteyden** terveystieteiden tai muuhun perusterveydenhuollon toimintayksikköön,
- **yksilöllisen arvion** laillistetulta terveydenhuollon ammattihenkilöltä tutkimuksensa tai **hoitonsa tarpeesta sekä kiireellisyydestä** sekä
- **tiedon**, minkä terveydenhuollon ammattihenkilön tekemiä tutkimuksia tai antamaa hoitoa tarvitaan.

Hoitotakuun määräaikoja 1.9.2023 alkaen

51a§ Perusterveydenhuollossa kahden viikon hoitotakuu

- Terveystieteellisesti tarpeelliseksi todettu tutkimus tai hoito on järjestettävä terveydenhuoltolain 51 a §:n mukaan kiireettömän avosairaanhoidon ensimmäinen hoitopahtuma tulee järjestää **14 vuorokauden aikana** hoidon tarpeen arvioinnista.
- Kahden viikon hoitotakuu koskee perusterveydenhuollossa samalla tavoin **psykkisiä ja fyysisiä terveysongelmia**.

51b§

Suun terveydenhuoltoon neljässä kuukaudessa

Hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu tutkimus tai hoito on järjestettävä terveydenhuoltolain 51b §:n mukaan **neljän kuukauden kuluessa** hoidon tarpeen arvioinnista.

Potilaan ohjautuessa hoidon tarpeen arvion perusteella muulle suun terveydenhuollon ammattihenkilölle kuin hammaslääkärille ja tämän todetessa tarpeen hammaslääkärille, tulee potilaalle järjestää **neljän viikon kuluessa** pääsy hammaslääkärille.

Hammaslääkärin todetessa tarpeen perusterveydenhuollossa toimivan erikoishammaslääkärin tutkimukselle tai hoidolle, tulee pääsy erikoishammaslääkärille järjestää **kolmen kuukauden kuluessa**.

51c§

Perusterveydenhuollon yhteydessä toteutettava erikoissairaanhoito

Terveystieteellisesti tarpeelliseksi todettu tutkimus tai hoito on järjestettävä terveydenhuoltolain 51 c §:ssä säädetään perusterveydenhuollon yhteydessä toteutettavaan erikoissairaanhoitoon pääsystä seuraavaa:

- hoidon tarpeen arviointi on aloitettava **kolmen viikon kuluessa** lähetteen saapumisesta toimintayksikköön
- tarpeelliseksi todettu hoito tulee järjestää **kolmen kuukauden kuluessa**
- potilaan terveydentilan vaarantamatta enimmäisaika saadaan ylittää **korkeintaan kolmella kuukaudella**.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiassa on asetettu tavoitteeksi, että asiakkaiden tyytyväisyys palveluihin ja niiden saatavuuteen paranee. Hyvinvointialueen vuoden 2023 talousarvion perusteella tämän sitovan vuositavoitteen toteutumista mitataan sillä, onko hyvinvointialueella määritelty jatkuva asiakastyytyväisyyden mittaristo, onko hyvinvointialueella määritelty palvelujen saatavuuden mittaristo sekä onko hoitoon ja palveluihin pääsy lakisääteisellä tasolla. Toimintavuoden 2023 aikana valmisteltuun palvelustrategiaan on määritelty tavoitteiksi muun muassa, että Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen asiakaskokemus on hyvinvointialueiden paras ja että perustason palveluihin pääsyä vahvistetaan.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilinpäätöksessä 2023 on raportoitu selkeistä positiivisista muutoksista palveluiden saatavuudessa sekä todettu palveluiden saatavuudessa olleen myös alueellisia eroja ja haasteita. Tilinpäätöksessä on raportoitu muun muassa perusterveydenhuollon hoitotakuun mukaisen hoitoon pääsyn parantuneen. Palveluiden saatavuuden on raportoitu parantuneen vuoden 2023 aikana.

Tarkastuslautakunta toteaa, että vuoden 2023 aikana Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on kilpailutettu ja päätetty uudesta asiakaskokemuksen mittaamisen järjestelmästä, mutta varsinaista asiakastyytyväisyyden mittaristoa ei ole vielä määritelty. Tarkastuslautakunnalla ei ole myöskään tarkasteluhetkellä tietoa siitä, onko palvelujen saatavuuden mittaristoa määritelty. Tilinpäätösraportointia on myös pidettävä puutteellisenä.

Tarkastuslautakunnan tekemien selvitysten mukaan toimintavuoden 2023 lopussa hoitoon pääsy ei ole toteutunut lakisääteisellä tasolla perusterveyden huollon kiireettömän avosairaanhoidon eikä suun terveydenhuollon osalta. Myöskään vuoden 2023 tavoite asiakkaiden tyytyväisyydestä palveluihin ja niiden saatavuuteen ei ole tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan toteutunut strategiassa määritellyllä tavalla.

Vuoden 2023 lopulla Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on kilpailutettu koko hyvinvointialueen yhteinen monikanavainen asiakastyytyväisyyden ja -kokemuksen mittaamisen järjestelmä. Uuden järjestelmän käyttöönottoprojekti on käynnissä vuosien 2024 ja 2025 aikana. Tavoitteena on muun muassa sisällyttää systemaattinen asiakastyytyväisyyden mittaaminen osaksi asiakas- ja potilastietojärjestelmää.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on yhdessä hyvinvointialueiden kanssa määritellyt, kuinka vuoteen 2025 mennessä sosiaali- ja terveystaloukselta tullaan keräämään tietoa asiakkaiden tyytyväisyydestä kansallisesti yhtenäisellä tavalla. Asiakastyytyväisyyden mittariston määrittelyssä hyödynnetään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen linjaamaa kansallisesti yhtenäistä asiakaspalautteen sisältöä ja rakennetta, joka toimii samalla vähimmäisvaatimuksena asiakaspalautteen keräämiselle. Tavoitteena on automatisoida jatkuva asiakastyytyväisyyden mittaaminen sekä vertailla tuloksia yhtenäisten kysymysten ja asteikkojen avulla niin organisaation sisällä kuin myös hyvinvointialueiden kesken.

Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan vuoden 2023 aikana Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella oli käytössä suoraan kunnilta siirtyneitä asiakastyytyväisyyden mittaamiseen tarkoitettuja päätelaitteita useassa eri toimipisteessä. Asiakkaille tarjottiin myös toimintavuoden 2023 alusta alkaen mahdollisuus antaa kirjallista palautetta hyvinvointialueen verkkosivuilla olevan palautekanavan kautta. Palautetta on voinut antaa myös esimerkiksi puhelinvaihteeseen soittamalla. Tarkastuslautakunnalle raportoitujen tietojen

mukaan asiakastyytyväisyystiedon kerääminen on ollut kokonaisuudessaan hajanaista vuoden 2023 aikana.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella käytössä olleiden asiakastyytyväisyyden mittamiseen tarkoitettujen päätelaitteiden avulla kerättiin terveysasemakäynneistä koko vuoden aikana lähes 60 000 asiakaspalautetta. Tyytyväisten asiakkaiden osuus näiden osalta oli 88 prosenttia. Verkkosivuilla olevan palautekanavan avulla kerättiin yhteensä noin 6 000 asiakaspalautetta. 14 prosenttia näistä palautteista oli tyytyväisiä ja 50 prosenttia tyytymättömiä. Asiakkaat olivat tyytyväisiä esimerkiksi palvelun laatuun ja henkilökunnan ystävällisyyteen. Tyytymättömyyttä ilmeni odotusajoissa ja terveysasemien takaisinsoittojen odottamisessa. Palautetta on voinut antaa usealla eri kielellä.

Tarkastuslautakunta keskittyy tässä vaiheessa esimerkin omaisesti perusterveydenhuollon avosairaanhoidon ja suun terveydenhuollon hoitotakuun toteutumiseen. Terveystoimintolaisissa säädetty perusterveydenhuollon kiirettömään hoitoon pääsyn enimmäisajat eli hoitotakuu kiristyi 1.9.2023 alkaen. Uuden hoitotakuun myötä perusterveydenhuollon kiirettömään avosairaanhoidon tulee päästä 14 vuorokaudessa.

Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon hoitopääsyn 14 vrk enimmäisajan toteutuminen, % hoitopääsykäynneistä		
12/2023 tilanne	Lääkäri	Sairaanhoitaja, Terveystoimintolaisaja
Kaikki hyvinvointialueet yhteensä, keskimäärin	69 %	92 %
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue	63 %	98 %

Taulukko 1. Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon pääsyn enimmäisajan toteutuminen vuoden 2023 lopussa. Lähde: Terveystoimintolain ja hyvinvoinnin laitos, Avohilmon kuutioraportointi: Perusterveydenhuollon hoitopääsyn 14 vuorokauden enimmäisajan toteutuminen.

Kuten Taulukosta 1 havaitaan, on vuoden 2023 lopussa Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella hoitotakuu lääkärin vastaanotolle toteutunut 63 prosenttisesti ja hoitajan vastaanotolle 98 prosenttisesti. Vaikka vuoden 2023 aikana perusterveydenhuollon hoitotakuun mukainen hoitoon pääsy avosairaanhoidossa on parantunut 12 prosenttia, ei terveydenhuoltolain 51 a §:n mukainen määräaika täysin toteutunut. Muilla hyvinvointialueilla lääkärin vastaanotolle on päästy keskimäärin nopeammin kuin Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella.

Perusterveydenhuoltoon kuuluvaan suun terveydenhuoltoon tulee päästä uuden hoitotakuun myötä neljän kuukauden kuluessa. Kuten Taulukosta 2 havaitaan, on vuoden 2023 lopussa Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella hoitotakuu hammaslääkärin vastaanotolle toteutunut 95 prosenttisesti ja suuhygienistin vastaanotolle 97 prosenttisesti. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on päästy hammaslääkärin vastaanotolle hieman nopeammin kuin muilla hyvinvointialueilla keskimäärin.

**Suun terveydenhuollon hoitoon pääsyn
4 kk enimmäisajan toteutuminen, % hoitopääsykäynneistä**

12/2023 tilanne	Hammaslääkäri	Suuhygienisti
Kaikki hyvinvointialueet yhteensä, keskimäärin	91%	92%
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue	95%	97%

Taulukko 2. Suun terveydenhuollon hoitopääsyn enimmäisajan toteutuminen vuoden 2023 lopussa.

Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Avohilmo kuutioraportointi: Suun terveydenhuollon hoitopääsyn enimmäisajan toteutuminen.

Toimintavuoden 2023 aikana hyvinvointialueen asiakastyytyväisyyden mittaaminen oli hajanaista ja se perustui suurelta osin alueen kunnilta siirtyneisiin järjestelmiin. Tästä huolimatta tarkastuslautakunta pitää hyvänä sitä, että strategian mukaiseen tavoitteeseen on pyritty ja tietoa on kyetty osin yhtenäistämään kokonaiskuvan saamiseksi. Hyvänä asiana voidaan nähdä myös valmisteilla oleva asiakaskokemuksen mittaamisen järjestelmä, joka sisältää Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen linjaamia kaikille hyvinvointialueille yhteisiä rakenteita. Näin mahdollistetaan tulosten vertailu myös kansallisesti.

Tarkastuslautakunta esittää huolensa siitä, kuinka hyvinvointialueen takaisinsoittojärjestelmä toimii. Järjestelmä oli vuoden 2023 aikana ylikuormittunut, eikä asiakkaisiin oltu riittävän nopeasti yhteydessä. Tämä vaikuttaa kielteisesti sekä asiakkaan kokemukseen että odotuksiin hyvinvointialueen tarjoamista palveluista.

Tarkastuslautakunnan huomiot

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuoden 2023 tavoite asiakkaiden tyytyväisyydestä palveluihin ja niiden saatavuuteen ei ole toteutunut strategiassa määritellyllä tavalla. Tarkastuslautakunta toteaa, että vaikka uuden asiakaskokemuksen mittaamisen järjestelmä on kilpailutettu ja päätetty, ei varsinaista asiakastyytyväisyyden mittaristoa ole vielä määritelty. Tarkastuslautakunnalla ei ole myöskään tarkasteluhetkellä tietoa siitä, onko palvelujen saatavuuden mittaristoa määritelty.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilinpäätöksessä 2023 on raportoitu selkeistä positiivisista muutoksista palveluiden saatavuudessa sekä todettu palveluiden saatavuudessa olleen myös alueellisia eroja ja haasteita. Toimintavuoden 2023 lopussa hoitoon pääsy ei ole kuitenkaan toteutunut Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastojen perusteella lakisääteisellä tasolla perusterveyden huollon kiireettömän avosairaanhoidon eikä suun terveydenhuollon osalta.

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä sitä, että strategian mukaiseen tavoitteeseen on pyritty ja tietoa asiakastyytyväisyyden mittaamisesta on kyetty osin yhtenäistämään kokonaiskuvan saamiseksi. Asiakaspalautetta on voinut antaa eri toimipisteisiin sijoitettujen asiakastyytyväisyyden mittaamislaitteiden avulla, hyvinvointialueen verkkosivuilla olevan palautekanavan kautta sekä soittamalla puhelinvaihteeseen. Tarkastuslautakunta esittää huolensa siitä, kuinka hyvinvointialueen takaisinsoittojärjestelmä toimii. Järjestelmä oli vuoden 2023 aikana ylikuormittunut, eikä asiakkaisiin oltu riittävän nopeasti yhteydessä.

4.5 Digi- ja liikkuvien palvelujen hyödyntäminen

Digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetussa laissa määrätään digitaalisten palvelujen saatavuuden, laadun, tietoturvallisuuden sekä saavutettavan sisällön edistämistä. Tämän myötä on tarkoituksena parantaa jokaisen mahdollisuuksia käyttää digitaalisia palveluja yhdenvertaisesti. Viranomaisen tulee suunnitella ja ylläpitää digitaalisia palveluja niin, että digitaalisten palveluiden tietoturvallisuus, tietosuoja, löydettävyys sekä helppokäyttöisyys on varmistettu. Jokaisella tulee olla mahdollisuus toimittaa asiointitarpeeseensa liittyvät viestit ja asiakirjat sähköisesti käyttäen digitaalisia palveluja. Viranomaisen tulee myös tiedottaa selkeästi millä tavalla jokainen saa hoidettua sähköisen asiointin viranomaisen kanssa. Samoin tarjota yhteystieto, josta jokainen voi saada neuvoa digitaalisen palvelun käyttöön. Kuvassa 9 on esitelty digipalvelut yksikön tavoitteita vuodelta 2023.

Päämäärä 2

Järjestämme ja uudistamme palveluja kestäväällä tavalla.

4. Hyvinvointialue on edelläkävijä digitaalisten sovellusten ja teknologian hyödyntämisessä. Vuonna 2023 laaditaan digipalvelujen tiekartta.

Vuoden 2023 sitovan talousarviotavoitteen mittari:

- Digipalvelujen tiekartta on laadittu osana palvelustrategiaa ja palvelutasopäätöstä.

Digipalvelut yksikön tavoitteita

Digipalvelut yksikkö vastaa hyvinvointialueen ICT-järjestelmien ja -palveluiden tuottamisesta ja kehittämisestä sekä pidemmän aikavälin digitiekartan laatimisesta yhdessä palvelualueiden kanssa. Vuoden 2023 aikana oli ensisijaisena tavoitteena määritellä kehittämislinjaukset hyvinvointialueen asiakas- ja potilastietojärjestelmien ja digipalvelujen arkkitehtuurille. Tavoitteena oli toteuttaa linjausten valmistelu erityisesti vuoden 2023 aikana.

Kuva 9. Digipalvelut yksikön tavoitteita vuodelle 2023.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiassa on asetettu tavoitteeksi, että hyvinvointialue on edelläkävijä digitaalisten sovellusten ja teknologian hyödyntämisessä ja, että vuonna 2023 laaditaan digipalvelujen tiekartta. Hyvinvointialueen vuoden 2023 talousarvion perusteella tämän sitovan vuositavoitteen toteutumista mitataan sillä, onko digipalvelujen tiekartta laadittu osana palvelustrategiaa ja palvelutasopäätöstä.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilinpäätöksessä 2023 on raportoitu hyvinvointialueelle siirtyneen luovuttavilta organisaatioilta yhteensä 36 asiakas- ja potilastietojärjestelmää tai -järjestelmäversiota. Järjestelmien haastavan kokonaistilanteen vuoksi päätettiin yhtenäisen asiakas- ja potilastietojärjestelmäratkaisun hankkimisesta kilpailutuksen kautta.

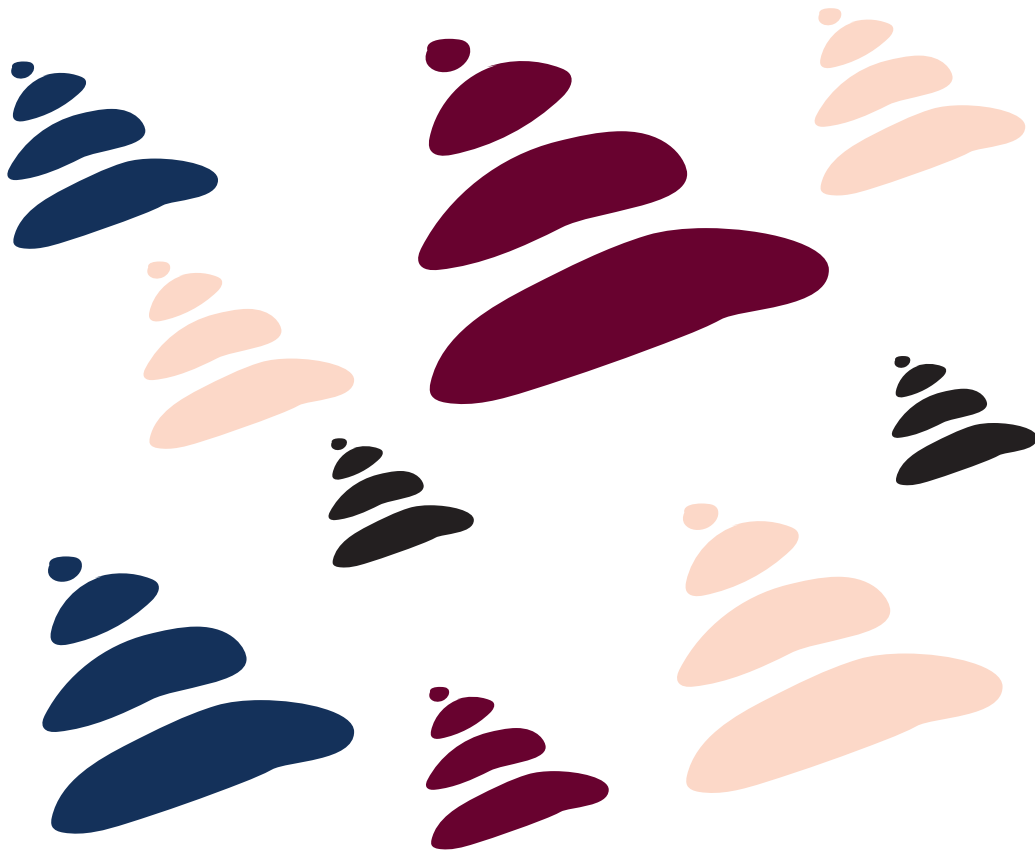
Tarkastuslautakunta toteaa, että digipalvelujen tiekartan laatimisen osalta tavoite on vuonna 2023 toteutunut. Osana palvelustrategiaa ja palvelutasopäätöstä on laadittu digipalvelujen tiekartta. Palvelustrategiassa on tunnistettu digipalvelujen tiekartan neljäksi keskeiseksi painopisteeksi digitaalinen asiointi, kotiin vietävät teknologiat, perusjärjestelmien kehittäminen sekä arjen sujuvuus. Palvelustrategiassa on lisäksi määritelty näille painopisteille yhteiset tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet.

Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan toimintavuoden 2023 aikana on aloitettu digipalvelujen tiekartan painopisteiden lyhyen aikavälin toimenpiteitä, joita on ollut tarkoitus toteuttaa vuosien 2023 ja 2024 aikana. Esimerkiksi digitaalisen asioinnin osalta aloitettiin nykyisen teknologian käytön tehostaminen vuoden 2023 aikana. Vuoteen 2026 mennessä on tavoitteena rakentaa digitaalisen asioinnin kokonaisuus, jossa on saatavilla hyvinvointialueen kaikki digitaaliset palvelut ja asiointikanavat niin asiakkaille kuin työntekijöillekin. Tavoitteena on se, että digitaalinen asiointi tulisi olemaan ensisijainen yhteydenottotapa vuoteen 2026 mennessä. Huomionarvoista on myös, että puhelinasiointia ja fyysisiä palvelukanavia tarjottaisiin edelleen niitä tarvitseville asiakkaille. Digitaalisen asioinnin päähankkeita tarkasteluhetkellä oli digitaalisen alustaratkaisun hankinta, Omaolo-palvelun laajentaminen sekä sähköisen perhekeskuksen käyttöönotto. Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan hyvinvointialueen asukkailla on tärkeä tarve digitaalisen asioinnin kokonaisuudelle.

Kotiin vietävän teknologian osalta esimerkiksi etäkotihoitoa ja lääkeautomaatteja on jo aiemmin hyödynnetty Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella. Toimintavuoden 2023 aikana aloitettiin näiden palvelujen käyttöasteen seuranta ja laajentaminen. Lyhyen aikavälin tavoitteena on laajentaa kotihoidon digitaalista tukea viidestä prosentista 20 prosenttiin sekä lähes kaksinkertaistaa lääkeautomaattien käyttö koskemaan tuhatta asiakasta. Pidemmällä aikavälillä kotiin vietävässä teknologiassa tavoitellaan edelläkävijyyttä uusien teknologioiden käyttöönotossa.

Osana perusjärjestelmien painopistettä päätettiin toimintavuoden 2023 aikana muun muassa asiakas- ja potilastietojärjestelmän ja työvuorosuunnitteluratkaisun uudistamisesta. Vuoteen 2026 mennessä tavoitteena on arvioida ja käynnistää myös muiden perusjärjestelmien uudistaminen vaiheistetusti. Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan perustietojärjestelmien sisältämien tietojen ja toimintojen yhdistämisessä on ollut kiire, jonka vuoksi varsinaiselle kehittämistyölle ei ole ollut vielä tässä vaiheessa aikaa.

Arjen sujuvuuden painopisteellä tavoitellaan ammattilaisten työn tukemista ja asiakkaiden arjen sujuvuutta digitaalisten ratkaisujen avulla. Tähän lukeutuu esimerkiksi perustietotekniikkapalvelut, puhelinratkaisut ja takaisinsoitto sekä tekoälyn hyödyntäminen.

Toimintavuoden 2023 aikana aloitettiin muun muassa arjen ongelmakohtien korjaaminen kuormittavien toimintamallien ja tehottomuuden poistamisella ammattilaisten työn helpottamiseksi.

Tarkastuslautakunnan saamien tietojen perusteella erityisesti onnistumiseksi voidaan nähdä kyky määritellä ja käynnistää hyvinvointialueelle tärkeitä digitaalisia hankkeita osin haasteellisessakin aikataulussa. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan hyvinvointialueen tärkeimpiä digipalveluiden hankkeita on toimintavuoden 2023 aikana olleet digitaalisen asioinnin alustahankinta, asiakas- ja potilastietojärjestelmän hankinta sekä perustietotekniikkapalvelut. On selvää, että hankkeet ovat laajoja ja vaikeita. Tämän vuoksi toimintavuonna 2023 digitaalisten palveluiden kehittäminen on saattanut käyttäjiä tuntua sekavalta.

Tarkastuslautakunta pitää erityisen tärkeänä saada turvattua ammattilaisten työnteon sujuvuus. Tämä tarkoittaa sitä, että perustietotekniikan tulee toimia ilman, että se kuormittaa tai hankaloittaa työntekoa. Lisäksi tulevaisuudessa digitaalisten palveluiden asiointikanava tulee täyttämään monien alueen asukkaiden tarpeita. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan on riittävällä tavalla huomioitava myös ne asukkaat, jotka eivät kykene erinäisien syitten takia asioimaan digitaalisesti. Vaikka tavoite on hyvä, on jatkossakin huomioitava kaikkien alueen asukkaiden tarpeet ja asiointimahdollisuudet.

Tarkastuslautakunnan huomiot

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuoden 2023 tavoite digipalvelujen tiekartan laatimisen osalta on toteutunut. Osana sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategiaa ja pelastustoimen palvelutasopäätöstä laaditussa digipalvelujen tiekartassa on tunnistettu neljäksi keskeiseksi painopisteeksi digitaalinen asiointi, kotiin vietävät teknologiat, perusjärjestelmien kehittäminen sekä arjen sujuvuus.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilinpäätöksessä 2023 on raportoitu hyvinvointialueelle siirtyneen luovuttavilta organisaatioilta yhteensä 36 asiakas- ja potilastietojärjestelmää tai -järjestelmäversiota. Järjestelmien haastavan kokonaistilanteen vuoksi päätettiin toimintavuoden 2023 aikana yhtenäisen asiakas- ja potilastietojärjestelmäratkaisun hankkimisesta kilpailutuksen kautta.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on ollut kyky määritellä ja käynnistää hyvinvointialueelle tärkeitä digitaalisia hankkeita osin haasteellisessakin aikataulussa. Hyvinvointialueen tärkeimpiä digipalveluiden hankkeita on toimintavuoden 2023 aikana olleet digitaalisen asioinnin alustahankinta, asiakas- ja potilastietojärjestelmän hankinta sekä perustietotekniikkapalvelut.

5

Hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen: Yhteiset sosiaali- ja terveyspalvelut sekä Lasten, nuorten ja perheiden palvelut

Suomen perustuslain mukaisesti jokaisen perusoikeuksiin kuuluu muun muassa oikeus välttämättömään huolenpitoon. Julkisen vallan tulee turvata jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistää väestön terveyttä sekä tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Perustuslaki velvoittaa julkista valtaa turvaamaan perusoikeuksien toteutumisen.

5.1 Matalan kynnyksen palvelujen vahvistaminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain perusteella hyvinvointialue vastaa alueellaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä. Hyvinvointialueen tulee suunnitella ja toteuttaa sosiaali- ja terveydenhuolto sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaisena kuin asiakkaiden tarve edellyttää. Palvelut tulee toteuttaa yhdenvertaisesti, sovittaa yhteen palvelukokonaisuuksina sekä hyvinvointialueen väestön tarpeet huomioiden lähellä asiakkaita. Hyvinvointialueen on myös turvattava järjestämisvastuullaan olevien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen esteettömyys ja saavutettavuus. Hyvinvointialueen tulee järjestämislain mukaisesti tehdä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä muun muassa yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.

Matalan kynnyksen palveluilla tarkoitetaan esimerkiksi asiakkaan asiointia hyvinvointialueen järjestämissä perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluissa nimettömästi, maksuttomasti, ilman ajanvarausta tai ilman lähetettä. Kuvassa 10 on esitelty Yhteisten sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelualueen sekä Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen palvelualueen tavoitteita vuodelle 2023.

Päämäärä 1

Edistämme asukkaidemme hyvinvointia ja turvallisuutta.

3. Matalan kynnyksen palveluja vahvistetaan kaikissa ikäryhmissä.

Vuoden 2023 sitovan talousarviotavoitteen mittari:

- Hyvinvointialueella on muodostettu tilannekuva ja seurantakriteerit matalan kynnyksen palvelujen tilanteesta.

Yhteisten sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelualueen tavoitteita

Keskeisinä palvelualueen painopisteinä oli muun muassa sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuuden parantaminen ja palveluprosessien kehittäminen asiakaslähtöiseksi. Asiakkaan asia pyritään ratkaisemaan jo ensimmäisen yhteydenoton aikana aina kun se on mahdollista. Asiakkaiden tarpeet ovat lähtökohtana palveluiden suunnittelussa. Yhteistyötä tehdään eri palvelulinjojen ja -alueiden kanssa. Lisäksi sosiaali- ja terveyspalvelujen välistä toimintaa halutaan vahvistaa.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen palvelualueen tavoitteita

Keskeisinä palvelualueen toiminnallisina linjauksina oli muun muassa turvata sujuva palveluun pääsy ja palveluiden jatkuvuus sekä kehittää asiakkaaksi tuloa ja matalan kynnyksen palveluiden ohjausta ja neuvontaa. Lisäksi kehittää toimiva ensilinjan palvelu, jolloin asiakkaiden tarpeiden mukaisesti heidät saadaan ohjattua oikeanlaisen palvelun piiriin. Palvelu voi olla esimerkiksi kevyempää itsehoitoa ja digipalvelua tai ammattilaisen toteutettava palvelutarpeen arvio. Keskeisenä toiminnallisena linjauksena on lisäksi muodostaa lapsille, nuorille ja perheille perhekeskuksen toiminnallinen kokonaisuus. Samoin opiskeluhuollon toimijoiden yhteistyön vahvistaminen sekä opiskeluhuollon resurssien riittävyyden ja saatavuuden kartoittaminen koko alueella.

Kuva 10. Yhteisten sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelualueen sekä Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen palvelualueen tavoitteita vuodelle 2023.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiassa on asetettu tavoitteeksi, että matalan kynnyksen palveluja vahvistetaan kaikissa ikäryhmissä. Hyvinvointialueen vuoden 2023 talousarvion perusteella tämän sitovan vuositavoitteen toteutumista mitataan sillä, onko hyvinvointialueella muodostettu tilannekuva ja seurantakriteerit matalan kynnyksen palvelujen tilanteesta. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilinpäätöksessä 2023 ei ole tavoitteen toteuttamisesta riittävää raportointia.

Tarkastuslautakunta toteaa, että vuoden 2023 aikana tuotettiin monia palveluja eri ikäryhmille, mutta palveluista ei muodostettu sellaista kokonaisuutta, jonka perusteella tilannekuva olisi voitu luoda tai tilannetta olisi voitu kokonaisuutena seurata. Tämän perusteella varsinaisten seurantakriteerien määrittämistä ei ole voitu tehdä. Vuoden 2023 matalan kynnyksen palvelujen vahvistamisen tavoite ei siten toteutunut strategiassa määritellyllä tavalla.

Vuoden 2023 aikana tehty palvelustrategiatyö on edistänyt matalan kynnyksen palvelujen kehittämistä tavoitetasolla. Yhteisten sosiaali- ja terveystalvvelujen palvelualueella sekä lasten, nuorten ja perheiden palvelujen palvelualueella on palvelustrategiassa asetettu matalan kynnyksen palvelujen vahvistamisen tavoitteiksi muun muassa digitaalisten palvelujen ja asiointikanavien lisääminen, neuvonnan ja ohjauksen laajentaminen sekä yhteistyön vahvistaminen kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Esimerkiksi yhteisten sosiaali- ja terveystalvvelujen tavoitteeksi on asetettu se, että suurin osa terveysasemien asiakkaista ottaa yhteyttä digitaalista kanavaa käyttäen. Tällöin asiakas voi antaa tarvittavia esitietoja palvelutarpeesta sekä tehdä mahdollisen digitaalisen oirearvion. Lasten, nuorten ja perheiden osalta tavoitellaan muun muassa digitaalisen terveystarkastuksen esitietolomakkeen käytön laajentamista koskemaan kaikkia perusopetuksen asiakkaita.

Tarkastuslautakunnan saamien selvitysten mukaan yhteisten sosiaali- ja terveystalvvelujen osalta matalan kynnyksen palveluina on vuoden 2023 aikana tarjottu muun muassa vastaanottoja ilman ajanvarausta, liikkuvia palveluja, erilaisia neuvontapalveluja sekä helpotettu yhteistyön avulla palveluihin pääsyä. Matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluina on tarjottu vuoden 2023 aikana muun muassa vastaanottoja ilman ajanvarausta, terveysneuvontapisteitä, tilapäismajoitusta, päiväkeskustoimintaa sekä selviämishoitoasematoimintaa. Tilapäismajoituksen käyttöaste vuonna 2023 on ollut keskimääräisesti yli 90 prosenttia ja selviämishoitoaseman yli 87 prosenttia. Tarkastuslautakunnalla ei ole tietoa siitä, kuinka käyttöaste on kehittynyt viimeisten vuosien aikana. Selvää on kuitenkin se, että tarve on ilmeinen.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen palvelualueella on matalan kynnyksen palveluina tarjottu tarkastuslautakunnan saamien selvitysten mukaan esimerkiksi vanhemmuuden tukea neuvoloissa paikan päällä ja digitaalisesti. Opiskeluhuollossa on tavoiteltu ennaltaehkäisevän työn toteuttamista sekä yksilö-, ryhmä- että yhteisötasoisesti. Lisäksi hyvinvointialueen omaa psykologi ja kuraattori työvoimaa on vahvistettu vuoden 2023 aikana. Niissä oppilaitoksissa, joissa ei ole omaa nimettyä psykologia, oli tarkoitus ottaa vuoden 2024 alussa käyttöön keskitetty psykologipalvelun takaisinsoittojärjestelmä palvelun saatavuuden parantamiseksi. Samoin lasten, nuorten ja perheiden palvelualueella olisi tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2024 kesän jälkeen sähköinen perhekeskus, Omaperhe.fi-sivusto. Kyseessä on DigiFinlandin toteuttama perheille suunnattu sähköinen hyvinvointialueiden asiointikanava ja tietopankki.

Perhekeskuksen kohdennetuissa palveluissa on tarjottu toimintavuoden 2023 aikana muun muassa lapsiperheiden matalan kynnyksen sosiaalipalvelujen ohjausta ja neuvontaa. Samoin kohtaamispaikkatoimintaa, jota on toteutettu yhteistyössä järjestöjen ja seurakunnan toimijoiden kanssa. Järjestöyhteistyö on oleellisessa osassa täydentämässä hyvinvointialueen järjestämävastuulla olevaa toimintaa, mutta myös ei-lakisääteisen matalan kynnyksen palvelujen toteuttamista.

Tarkastuslautakunnan saamien tietojen perusteella erityisesti onnistumiseksi voidaan nähdä lasten, nuorten ja perheiden matalan kynnyksen perhesosiaalityön ja perheneuvolapalvelun saatavuuden parantuminen. Perhekeskuksen kohdennetuissa palveluissa tavoitettiin vuoden 2023 tammikuusta alkaen lapsiperheiden matalan kynnyksen sosiaalipalvelujen ohjaus- ja neuvontapalvelun avulla vastaavana vuonna yli 5 800 asiakasta. Noin puolelle heistä kyettiin tarjoamaan tarvittavaa tukea ensikontaktissa joko neuvonnan tai ohjauksen avulla tai asiakkaan palvelupolku saatiin käynnistettyä ensimmäisestä yhteydenotosta. Palvelun avulla onnistuttiin myös vapauttamaan työntekijöiden työaika välittömään asiakastyöhön noin kaksi henkilötyövuotta. Matalan kynnyksen lapsiperheiden sosiaalipalvelujen ohjausta ja neuvontapalvelua tullaan laajentamaan koko hyvinvointialueelle vuoden 2024 alkupuolella.

Toimintavuonna 2023 matalan kynnyksen palveluja on tarjottu yhteisten sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä lasten, nuorten ja perheiden palvelujen palvelualueella kaikilla palvelulinjoilla. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan lisäämällä palveluiden näkyvyyttä ja saavutettavuutta kaikilla mahdollisilla keinoilla voidaan saada asiakkaat hakeutumaan palveluiden pariin etupainotteisesti matalalla kynnyksellä. Tarkastuslautakunta haluaa painottaa oikeanlaisten ja riittävien keinojen hyödyntämisen tärkeyttä palveluiden ja asiakkaiden yhteen saattamiseksi. Jotta matalan kynnyksen palveluja kyetään vahvistamaan kaikissa ikäryhmissä, on tärkeää muodostaa palvelujen nykyhetken tilannekuva ja seurantakriteerit.

Tarkastuslautakunnan huomiot

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuoden 2023 tavoite matalan kynnyksen palvelujen vahvistamisesta kaikissa ikäryhmissä ei ole toteutunut strategiassa määritellyllä tavalla. Matalan kynnyksen palveluista ei ole muodostettu sellaista kokonaisuutta, jonka perusteella tilannekuvaa olisi voitu luoda tai tilannetta olisi voitu kokonaisuutena seurata. Tämän perusteella varsinaisten seurantakriteerien määrittämistä ei ole myöskään voitu tehdä.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilinpäätöksessä 2023 ei ole tavoitteen toteuttamisesta riittävää raportointia. Tästä huolimatta, on vuoden 2023 aikana tehty palvelustrategiatyö edistänyt matalan kynnyksen palvelujen tavoitteiden kehittämistä.

Toimintavuonna 2023 matalan kynnyksen palveluja on tarjottu yhteisten sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä lasten, nuorten ja perheiden palvelujen palvelualueella kaikilla palvelulinjoilla. Riittävän yksityiskohtaista raportointia ei palvelujen tason ja kohdentumisen todentamiseksi kuitenkaan ole.

5.2 Mielenterveys- ja päihdepalvelujen uudistaminen

Hyvinvointialueen asukkaiden mielenterveyden hoidon sekä päihde- ja riippuvuushoidon periaatteista ja järjestämisen tavoista säädetään terveydenhuoltolaissa. Mielenterveyden hoito sekä päihde- ja riippuvuushoito järjestetään osana perusterveydenhuoltoa ja erikoissairaanhoidtoa. Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kattaa mielenterveys- sekä päihde- ja riippuvuusongelmien ennaltaehkäisemisen.

Terveydenhuoltolaissa säädetään hyvinvointialueen opiskeluhoitopalveluiden järjestämisestä, joihin kuuluvat koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut. Opiskeluhoitolla tarkoitetaan oppilaan ja opiskelijan oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhoitoon ovat oikeutettuja esiopetuksessa ja perusopetuksessa olevat oppilaat sekä lukiossa tai ammatillisessa koulutuksessa olevat opiskelijat.

Hyvinvointialueen kuuluu järjestää myös neuvolapalvelut raskaana oleville naisille, lasta odottaville perheille sekä alle oppivelvollisuusikäisille lapsille ja heidän perheilleen. Terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain mukaan aikuisille suunnatuissa mielenterveys- sekä päihde- ja riippuvuuspalveluissa on lapset otettava huomioon. Raskaana olevien naisten ja syntyvien lasten erityiseksi suojelemiseksi on terveydenhuollon viranomaisten järjestettävä välttämättömät palvelut sosiaalihuollon viranomaisten kanssa. Kuvassa 11 on esitelty Mielenterveys- ja päihdepalveluiden palvelulinjan tehtäviä sekä Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen palvelualueen tavoitteita vuodelle 2023.

Päämäärä 1

Edistämme asukkaidemme hyvinvointia ja turvallisuutta.

4. Mielensterveys- ja päihdepalveluita uudistetaan siten, että asiakkaiden pääsy palveluiden piiriin paranee.

Vuoden 2023 sitovan talousarvioletavoitteen mittari:

- Osana palvelustrategiaa asetetaan mielensterveys- ja päihdepalvelujen uudistamisen painopisteet

Mielensterveys- ja päihdepalveluiden palvelulinjan tehtäviä

Yhteisten sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelualueelle kuuluva mielensterveys- ja päihdepalveluiden palvelulinja vastaa mielensterveys- ja päihdeasiakkaiden avopalveluista, päihdehoidon erityispalveluista sekä mielensterveys- ja päihdekuntoutujien asumispalveluista.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen palvelualueen tavoitteita

Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen palvelualueella mielensterveyttä tukevaa työtä on tehty kaikilla palvelulinjoilla. Ehkäisevää ja varhaista tukea on tarjottu äitiys- ja lastenneuvolan-, opiskeluhuollon- sekä ehkäisevien lääkäripalvelujen avulla. Kohdennettuja palveluja on tarjottu perhesosiaalityön, kuntoutuspalvelujen, kasvat- ja perheneuvonnan avulla sekä lasten psykiatrisessa yksikössä. Erityisinä palveluina on tarjottu perheoikeudellista palvelua ja lastensuojelua. Keskeisinä palvelualueen toiminnallisina linjauksina oli muun muassa tukea lasten ja nuorten mielensterveyttä kehittämällä ja jalkauttamalla yhtenäisiä palvelupolkuja ja ensisijaisesti perustasolla tarjottavia interventioita. Lisäksi tehdä tiivistä yhteistyötä lasten, nuorten ja perheiden kaikkien palvelulinjojen, hyvinvointialueen muiden palvelualueiden sekä erikoissairaanhoidon välillä.

Kuva 11. Mielensterveys- ja päihdepalveluiden palvelulinjan tehtäviä sekä Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen palvelualueen tavoitteita vuodelle 2023.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiassa on asetettu tavoitteeksi, että mielensterveys- ja päihdepalveluita uudistetaan siten, että asiakkaiden pääsy palveluiden piiriin paranee. Hyvinvointialueen vuoden 2023 talousarvioletavoitteen perusteella tämän sitovan vuosioletavoitteen toteutumista mitataan sillä, onko osana palvelustrategiaa asetettu mielensterveys- ja päihdepalveluiden uudistamisen painopisteet. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilinpäätöksessä 2023 ei ole tavoitteen toteuttamisesta riittävää raportointia.

Tarkastuslautakunta toteaa, että mielensterveys- ja päihdepalveluiden uudistamisen osalta tavoite on vuonna 2023 toteutunut. Palvelustrategiaan on asetettu mielensterveys- ja päihdepalveluiden uudistamisen painopisteet. Yhteisten sosiaali- ja terveyspalveluiden

palvelualueella sekä lasten, nuorten ja perheiden palvelualueella on asetettu mielen-terveys- ja päihdepalveluiden keskeisiksi uudistamisen painopisteiksi muun muassa Terapiat etulinjaan -toimintamallin käytön laajentaminen, asiakkaan yhteydenosaannin ja tarvittavan tuen saaminen ensikontaktista sekä yhteistyön kehittäminen. Palvelustrategiassa on määritelty yhdeksi tavoitteeksi esimerkiksi se, että aikuisten mielenterveys- ja päihdepalveluissa hoidetaan vuoteen 2026 mennessä 80 prosenttia asiakkaista Terapiat etulinjaan -toimintamallin avulla. Lasten, nuorten ja perheiden osalta yhtenä tavoitteena on tuen tarjoaminen yli 50 prosentille matalan kynnyksen ohjauksen ja neuvonnan asiakkaista ensikontaktissa.

Terapiat etulinjaan -toimintamalli on osa kansallista mielenterveysstrategiaa sekä sote-uudistuksen tukea. Tavoitteena on parantaa perustason mielenterveyspalveluiden saatavuutta ja prosesseja yhteistyössä hyvinvointialueiden ja yliopistosairaaloiden kanssa. Toimintamallissa hyödynnetään digitaalista terapianavigaattoria. Terapianavigaattoria käytetään asiakkaan palvelutarpeen ensijäsennykseen ja hoidontarpeen arviointiin sekä nopeuttamaan hoitoon pääsyä ja tekemään hoidon tarpeen arviosta tasalaatuisempaa. Ensijäsennetyt asiakkaat, joiden oireet eivät vaadi kiireellisempää tai erikoissairaanhoidon tasoista hoitoa, ohjataan ohjattuun omahoito-ohjelmaan. Mielenterveystalo.fi-sivustoon perustuvassa ohjatussa omahoidossa asiakas työskentelee itsenäisesti, mutta samalla ammattilaisen tukemana. Muita Terapiat etulinjaan -toimintamallin kautta tarjottavia tukimuotoja ovat esimerkiksi kognitiiviset lyhytterapiat tai ryhmämuotoiset hoidot. Terapianavigaattori toimii suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Toimintavuoden 2023 alussa aikuisten mielenterveyspalveluiden vastaanottotoiminnassa aloitettiin terapianavigaattorin pilotointi. Opiskeluhuollossa sekä Espoon ja Kauniaisen Nuorisopoliklinikalla on otettu käyttöön vuoden 2023 puolivälissä digitaalinen esitieto- ja arviointiväline eli interventionavigaattori sekä ohjattu omahoito. Perheneuvolan, lasten mielenterveyspalvelun sekä perhesosiaalityön osalta Terapiat etulinjaan -toimintamallin käyttöönottoa on valmisteltu vuodelle 2024.

Espoon ja Kauniaisen alueen aikuisten mielenterveyspalveluiden vastaanottopalveluissa asiakasmäärät ovat kasvaneet vuoden 2023 aikana, mutta hoitoon pääsy on ollut nopeampaa edelliseen vuoteen verrattuna. Ensijäsennetyistä asiakkaista kolmasosa on päässyt hoitoon alle 14 vuorokaudessa ja loput alle 31 vuorokaudessa. Vuonna 2022 hoidontarpeen arvion odotusaika oli noin kaksi kuukautta, jonka jälkeen hoitoa on pystytty tarjoamaan muutaman viikon päähän. Aikuisten vastaanottotoiminnassa vieroitushoidon saatavuus on pysynyt samalla tasolla kuin aiempina vuosina, hoitoon pääsyajan ollen noin kolme vuorokautta. Korvaushoidon saatavuudessa on ollut enemmän vaihtelua.

Tarkastuslautakunnan saamien selvitysten mukaan mielenterveyttä tukevia palveluja tarjotaan jo raskausajasta lähtien äitiys- ja lastenneuvolan kautta esimerkiksi erilaisina vanhemmuuden tukimuotoina. Opiskeluhuollon palveluiden tavoitteena on tukea opiskelijoiden kokonaishyvinvointia huomioiden mielenterveys ja koko perheen hyvinvointi. Lasten mielenterveyspalveluja tarjotaan Perhekeskuksen kohdennetuissa palveluissa alueellisesti toimivissa perheneuvoloissa ja Espoon alueella lasten psykiatrisessa yksikössä. Perhekeskuksen kohdennetut palvelut koostuvat perhesosiaalityöstä, lasten ja nuorten kuntoutuspalveluista ja perheneuvola- ja lasten mielenterveyspalveluista. Perhekeskukset tarjoavat myös järjestöjen ja seurakunnan toimijoiden kanssa toteutettavaa kohtaamispaikkatoimintaa. Perhekeskusalueilla tarjottavia lasten ja nuorten mielenterveyspalveluja löytyy nuorisotasemalta, nuorisoperheneuvolasta sekä nuorten vastaanotoista ja -tiimeistä.

Tarkasteluhetkellä opiskeluhuollossa kohdatut mielenterveysongelmat ovat yhä haastavampia, eivätkä opiskeluhuollon menetelmät riitä aina auttamaan opiskelijoita. Myöskään niitä opiskelijoita, jotka hyötyisivät opiskeluhuollon menetelmistä, ei kyetä kohtaamaan riittävästi. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella kuraattoreiden määrä on vuoden 2023 loppuun mennessä vastannut lain vaatimaa mitoitusta, mutta psykologien osalta lain vaatimaan henkilömitoitusmäärään ei olla päästy vuoden 2023 loppuun mennessä (vertaa taulukkoon 3). Infosivulla 2 on esitelty oppilas- ja opiskelijahuoltolain määräämiä määräaikoja sekä opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluiden henkilöstömitoituksia.

Opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluiden määräaikojen toteutuminen	
12/2023 tilanne	Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue
Psykologipalveluiden määräaikojen toteutuminen oppilas- ja opiskelijahuoltolain 15 §:n mukaisesti	<ul style="list-style-type: none"> • Espoo 91,1 %* • Muiden Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen alueiden keskiarvo 93,7 %*
Kuraattoripalveluiden määräaikojen toteutuminen oppilas- ja opiskelijahuoltolain 15 §:n mukaisesti	<ul style="list-style-type: none"> • Koko Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue 94,71 %*
Yhtä psykologia kohden saa olla enintään 780 opiskelijaa oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 a §:n mukaisesti	<ul style="list-style-type: none"> • Noin 20 psykologia puuttuu lain vaatimasta henkilöstömitoituksesta • Psykologeja tulisi olla vähintään 114, jotta mitoitusvaatimus toteutuisi
Yhtä kuraattoria kohden saa olla enintään 670 opiskelijaa oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 a §:n mukaisesti	<ul style="list-style-type: none"> • Kuraattorien määrä vastaa laskennallista lain vaatimaa henkilöstömitoitusta tällä hetkellä

Taulukko 3. Opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluiden määräaikojen toteutuminen. Lähde: Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen raportointi.

* tieto kerätään manuaalisesti asiakastietojärjestelmä Aurasta.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain määräaikoja

9a§

Psykologi- ja kuraattoripalveluiden henkilöstömitoitukset opiskeluhuollossa

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 a §:ssä määrätään opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluiden henkilömitoituksesta seuraavaa:

- Kuraattoripalveluita järjestettäessä **yhtä kuraattoria kohden saa olla enintään 670 opiskelijaa.**

- 1.8.2023 alkaen psykologipalveluita järjestettäessä saa **yhtä psykologia kohden olla enintään 780 opiskelijaa.**

Psykologi- ja kuraattoripalveluiden tulee olla opiskelijoiden helposti saavutettavissa.

15§

Opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut

- Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 15 §:n mukaan opiskelijalle tulee järjestää mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään **seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä.**
- **Kiireellisessä tapauksessa** keskustelumahdollisuus tulee järjestää **samana tai seuraavana työpäivänä.** Mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun tulee järjestää myös opiskelijan huoltajan tai muun henkilön yhteydenoton perusteella.
- Opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin arvion perusteella **opiskelija on oikeutettu saamaan riittävää tukea ja ohjausta** hänen opiskeluunsa ja kehityksensä liittyvien vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Opiskelija tulee tarvittaessa ohjata saamaan muita opiskeluhuollon palveluja sekä muuta erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa.

17§

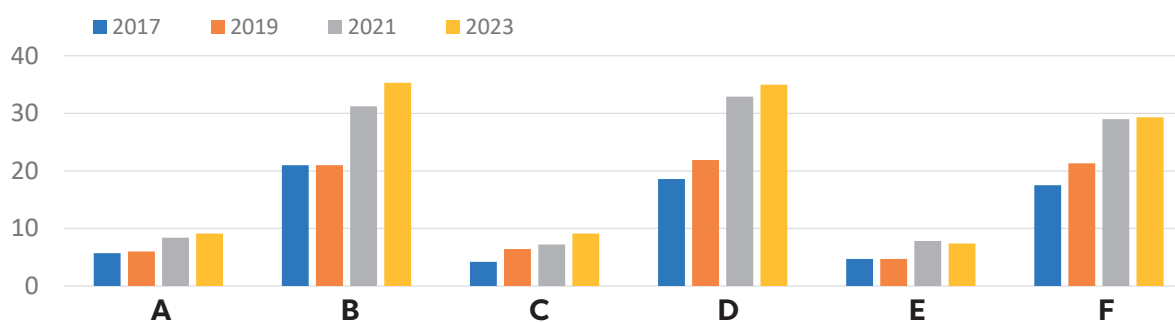
Terveydenhoitaja ja lääkäri tavoitettava koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 17 §:n mukaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajan työaika tulee järjestää siten, että **opiskelijalla on tarvittaessa mahdollisuus päästä terveydenhoitajan vastaanotolle ilman ajanvarausta.**

Opiskelijalle tulee järjestää mahdollisuus saada **arkipäivisin virka-aikana yhteys opiskeluterveydenhuoltoon.** Hoidon tarpeen arviointi ja hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä tarpeelliseksi todettu hoito on järjestettävä terveydenhuoltolain 51 a ja 51 b §:n mukaisesti.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteuttaa kouluterveyskyselyn joka toinen vuosi perusopetuksen 4. ja 5. luokkien oppilaille, 8. ja 9. luokkien oppilaille, lukioiden 1. ja 2. vuoden opiskelijoille sekä ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. Vuoden 2023 kouluterveyskyselyyn vastanneista suuri osa lapsista ja nuorista on tyytyväisiä elämäänsä, mutta kaikissa kyselyyn vastanneissa ikäryhmissä on havaittavissa yleistä elämään tyytyväisyyden laskua. Korkeintaan kohtuulliseksi tai huonoksi terveydentilansa kokevien osuus on kasvussa. Neljännes kyselyyn vastanneista 8. ja 9. luokkalaisista kokee oman terveydentilansa kohtalaiseksi tai heikoksi. Ahdistuneisuuden kokemukset ovat lisääntyneet tytöillä ja kolmannes tytöistä kokee ahdistuneisuutta. Koulukiusaamisen ja yksinäisyyden kokemukset ovat lisääntyneet ja ne ovat voimakkaimmat ei-syntyperäisillä suomalaisilla oppilaille. Nuoret myös viettävät kyselyn mukaan netissä enemmän aikaa kuin mikä olisi tarpeellista. Katso taulukko 4.

Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, %

		2017	2019	2021	2023
A	8. ja 9. luokan pojat	5,8%	5,7%	7,9%	8,2%
B	8. ja 9. luokan tytöt	18,4%	19,8%	30,1%	34,1%
C	Ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden pojat	4,4%	5,1%	6,7%	7,4%
D	Ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden tytöt	19,5%	20%	30,3%	32,1%
E	Lukion 1. ja 2. luokan pojat	5,1%	5,5%	8,2%	7,4%
F	Lukion 1. ja 2. luokan tytöt	17,9%	19,7%	30,5%	30,7%

Taulukko 4. Oppilaiden ja opiskelijoiden kokema ahdistuneisuus. Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, kouluterveyskysely vuosi 2023.

Tarkastuslautakunnan saamien tietojen perusteella erityisesti onnistumiseksi voidaan nähdä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen toimineen Suomessa johtavana Terapiat etulinjaan -toimintamallin käyttöönottajana. Hoitoon pääsyn ja hoidon tarpeen arvioinnin tulosten perusteella on toimintamallin avulla onnistuttu parantamaan mielenterveyspalveluiden saatavuutta. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella analysoitujen hoitojaksojen perusteella 74 prosenttia asiakkaista sai avun masentuneisuuteen ja 71 prosenttia ahdistuneisuuteen. Asiakkaista 98 prosenttia suosittelisi hoitomuotoa muille. Analysoituja aikuisten hoitojaksoja oli kokonaisuudessaan 150. Lisäksi henkilökuntaa on koulutettu laajasti toimintamallin käyttöönottoon vuosien 2022 ja 2023 aikana, joka on tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan voinut hidastaa toimintamallin täysmääräistä ja nopeaa käyttöönottoa.

Vahvistamalla entisestään ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen toiminnan tasoa saadaan tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan ohjattua suurempi osa asiakkaista palveluiden pariin oireiden ollessa vielä lieviä. Näin voidaan estää ongelmien vaikeutuminen ja tarjota kohdennettuja palveluja nopeammin niitä tarvitseville. Esimerkiksi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella perhesosiaalityön, perhetyön ja kasvatus- ja perheneuvoloiden palveluiden käyttö on ollut vuonna 2022 vähäisempää kuin koko maassa keskimäärin.

Tarkastuslautakunnan selvitysten perusteella selkeyttämällä jokaisen työntekijän omaa roolia ja vastuuta palvelukokonaisuudessa, aina varhaisessa vaiheessa tarjottavasta palvelusta erikoissairaanhoidon saakka, saadaan vastuunjakoa selkeytettyä ja parannettua palveluiden saatavuutta. Näin voidaan paremmin turvata jokaisen asiakkaan kohtaaminen. Tällöin vältetään myös asiakkaan mahdollinen palveluiden ulkopuolelle putoaminen.

Tarkastuslautakunnan huomiot

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuoden 2023 tavoite mielenterveys- ja päihdepalveluiden uudistamisen osalta on toteutunut. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen painopisteet on palvelustrategiassa määritetty. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilinpäätöksessä 2023 ei ole tavoitteen toteuttamisesta kuitenkaan riittävää raportointia.

Opiskeluhuollossa kohdatut mielenterveysongelmat ovat yhä haastavampia, eivätkä opiskeluhuollon menetelmät aina riitä auttamaan opiskelijoita. Myöskään niitä opiskelijoita, jotka hyötyisivät opiskeluhuollon menetelmistä, ei kyetä kohtaamaan riittävästi. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella kuraattoreiden määrä on vuoden 2023 loppuun mennessä vastannut lain vaatimaa mitoitusta, mutta psykologien osalta lain vaatimaan henkilömitoitustamäärään ei ole päästy.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue on toiminut Suomessa johtavana Terapiat etulinjaan -toimintamallin käyttöönottajana. Vahvistamalla entisestään ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen toiminnan tasoa saadaan ohjattua suurempi osa asiakkaista palveluiden pariin oireiden ollessa vielä lieviä. Näin voidaan estää ongelmien vaikeutuminen ja tarjota kohdennettuja palveluja nopeammin niitä tarvitseville.

6

Palvelujen järjestäminen ja uudistaminen: hyvinvointialueen talouden tila

Hyvinvointialuelain mukaisesti aluevaltuuston on hyväksyttävä hyvinvointialueelle kunkin vuoden loppuun mennessä talousarvio seuraavaksi kalenterivuodeksi. Talousarviossa otetaan huomioon hyvinvointialuekonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä aluevaltuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma vähintään kolmeksi vuodeksi. Taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi on talousarviovuosi. Kuvassa 12 on esitelty Talouden vastuualueen tavoitteita vuodelle 2023.

6.1 Hyvinvointialueen talouden hallinta

Päämäärä 2

Järjestämme ja uudistamme palveluja kestäväällä tavalla.

1. Hyvinvointialueen talous on tasapainossa talouden suunnitelmakauden loppuun mennessä.

Vuoden 2023 sitovan talousarviotavoitteen mittari:

- Toimintakate toteutuu talousarvion mukaisesti.

Talouden vastuualueen tavoitteita

Talouden vastuualueen tehtäviin kuuluu muun muassa hyvinvointialueen talouden peruspalvelut, talousarvion, konsernitilinpäätöksen sekä osavuosikatsausten valmistelu ja myös maksuvalmiuden ja rahoitustoimintojen suunnittelu. Toimintavuoden 2023 ensimmäisen vuosineljänneksen aikana oli tavoitteena saada hyvinvointialueen taloudellisesta tilanteesta tarkempi näkymä, jolloin todelliset kustannukset olivat selkeämmin nähtävillä.

Kuva 12. Talouden vastuualueen tavoitteita vuodelle 2023.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiassa on asetettu tavoitteeksi, että hyvinvointialueen talous on tasapainossa talouden suunnitelmakauden loppuun mennessä. Hyvinvointialueen vuoden 2023 talousarvion perusteella vuositavoitteen toteutumista mitataan sillä, että toimintakate toteutuu talousarvion mukaisesti. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilinpäätöksestä 2023 on todettavissa hyvinvointialueen talouden tila.

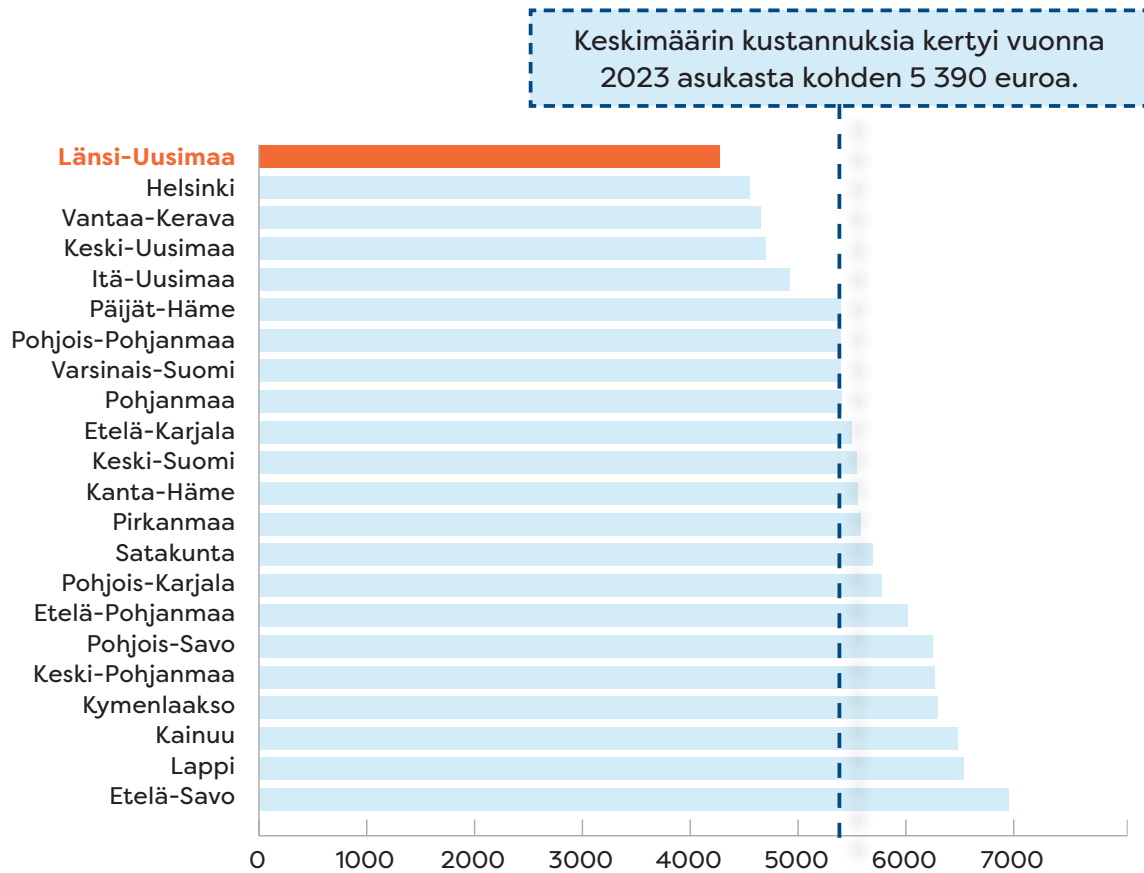
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen toimintavuoden 2023 talousarvio hyväksyttiin aluevaltuustossa 13.12.2022. Vuoden 2023 talousarvio perustui siihen, että Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuoden 2023 tulos tulee olemaan hieman yli 70 miljoonaa euroa alijäämäinen ja, että hyvinvointialueen talous olisi tasapainossa lopulta vuoden 2026 loppuun mennessä. Hyvinvointialueen tulos toteutui kuitenkin merkittävästi vuoden 2023 talousarviota heikompana. Vuoden 2023 tulos muodostui pakollisten varausten jälkeen noin 122 miljoonaa euroa alijäämäiseksi. Pakolliset varaukset heikensivät vuoden 2023 tulosta. Ne muodostuivat HUS-yhtymän kertyneestä alijäämästä, josta Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vastuulle kirjattiin 31,3 miljoonaa euroa sekä asiakas- ja potilastietojärjestelmä Apotin irtautumisesta aiheutuvasta 15 miljoonan euron ennakollisista taloudellisista vastuista. Operatiivisen toiminnan tulos oli lopulta ilman pakollisia varauksia 75,8 miljoonaa euroa alijäämäinen.

Tarkastuslautakunta toteaa, että talouden tasapainon tavoitteen osalta vuoden 2023 tavoite ei ole toteutunut. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuoden 2023 toimintakate oli lopulta lähes 34 miljoonaa euroa yli vuoden 2023 talousarvion. Näin myös tavoite talouden tasapainosta taloussuunnitelmakauden loppuun mennessä on uhattuna. Tarkastuslautakunta kiinnittää tässä kohtaa huomiota Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen omaan vuoden 2023 aikaiseen talouden hallintaan. HUS-yhtymän talouden kehittymistä sekä asiakas- ja potilastietojärjestelmien vaikutuksia käsitellään tarkemmin kohdassa 6.3 talouden tasapainottamisohjelma.

Talouden vaikeasta tilanteesta huolimatta on Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue kyennyt tuottamaan palveluitaan tehokkaasti, kun kriteeriksi asetetaan asukaskohtaiset kustannukset. Vuonna 2023 kaikkien hyvinvointialueiden kustannukset asukasta kohden olivat keskimäärin noin 5 390 euroa. Kuten kuvasta 13 havaitaan, on Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen asukaskohtainen kustannus hyvinvointialueiden alhaisin, hieman yli 4 000 euroa. Hyvinvointialueiden keskimääräinen asukaskohtainen kustannus ylittyi vuonna 2023 yhdeksällä hyvinvointialueella. On huomattava, että Uudenmaan hyvinvointialueet ovat tässä asukaskohtaisessa kustannusvertailussa kärkisijoilla.

Toimintavuonna 2023 hyvinvointialueen aluehallitus on vastannut täysimääräisesti hyvinvointialueen talouden ohjauksesta. Aluehallitus hyväksyi vuoden 2024 taloussuunnitelman suunnittelukehyksen 12.6.2023. Taloussuunnitelman suunnittelukehyksen perustui ajatukselle siitä, että hyvinvointialueen talous on tasapainossa suunnitelmakauden loppuun, vuoteen 2026, mennessä. Päätöksen yhteydessä vuoden 2024 tavoitteelliseksi alijäämäksi asetettiin hieman yli 14 miljoonaa euroa. Tavoitteena oli,

Hyvinvointialueiden vuoden 2023 kustannukset asukasta kohden / euroa

Länsi-Uusimaa	4 056,1	Kanta-Häme	5 288,2
Helsinki	4 282,7	Pirkanmaa	5 312,9
Vantaa-Kerava	4 389,8	Satakunta	5 427,4
Keski-Uusimaa	4 433,8	Pohjois-Karjala	5 512,2
Itä-Uusimaa	4 652,3	Etelä-Pohjanmaa	5 755,4
Päijät-Häme	5 125,4	Pohjois-Savo	5 979,7
Pohjois-Pohjanmaa	5 127,0	Keski-Pohjanmaa	6 000,0
Varsinais-Suomi	5 130,3	Kymenlaakso	6 024,9
Pohjanmaa	5 142,9	Kainuu	6 216,9
Etelä-Karjala	5 229,8	Lappi	6 273,0
Keski-Suomi	5 277,0	Etelä-Savo	6 686,4

Kuva 13. Hyvinvointialueiden vuoden 2023 kustannukset asukasta kohden/euroa.

että seuraavina taloussuunnitelmavuosina tulos on positiivinen. Vuoden 2025 ylijäämäksi arvioitiin noin 8,5 miljoonaa euroa ja vuoden 2026 ylijäämäksi 31,5 miljoonaa euroa. Vuoden 2024 talousarvio hyväksyttiin aluevaltuustossa 12.12.2023 lopulta 6,4 miljoonaa euroa alijäämäisenä.

Aluehallitus totesi jo kesäkuun 2023 päätöksessään, että hyvinvointialueen rahoituksen vaje suhteessa toiminnan nykytasoon on noin 70 miljoonaa euroa, joka edellyttää talouden tasapainottamisohjelmaa. Talouden tasapainottamisohjelman menoja

vähentävän vaikutuksen tulisi olla jo vuonna 2024 vähintään 42 miljoonaa euroa ilman erikoissairaanhoidon kuluihin kohdistettavia toimia. Talouden tasapainottamissuunnitelma oli tarkoitus sisällyttää vuoden 2023 syksyllä valmisteltavan ja hyväksyttävän palvelustrategian yhteyteen. Vuoden 2024 talousarvion säästöjen kokonaistasoksi muodostui lopulta noin 50 miljoonaa euroa. Toimenpiteillä tavoitellaan kustannusten pysyvää tason laskua.

Toimintavuoden 2023 aikana vuoteen 2026 ulottuvan taloussuunnitelmakauden talouden suunnittelu osoittautui lopulta hyvin haasteelliseksi. Aluevaltuuston syyskuun 2023 lopussa käsitellyn osavuositarkastuksen yhteydessä alijäämäennusteen todettiin olevan jopa noin 16 miljoonaa euroa vuoden 2023 talousarviota suurempi. Alijäämäennuste oli siten myös aikaisempia ennusteita huomattavasti suurempi. Aikaisempaa suurempi alijäämä johtui pääasiassa myynti- ja asiakasmaksutuottojen heikosta kertymästä sekä vuokratulojen, henkilöstövuokrauksen, erikoissairaanhoidon ja hoitotarvikkeiden ylitysennusteista. Samalla todettiin, että on ensisijaisen tärkeää pyrkiä hillitsemään alijäämän kasvamista kuluvana vuonna sopeuttavien toimien kautta. Strategiaan sisältyvien taloutta sopeuttavien toimien esivalmistelu tulisi käynnistää välittömästi, jotta palvelustrategian vahvistamisen jälkeen strategian toimeenpano ja edelleen taloutta tervehdyttävät vaikutukset saataisiin realisoitumaan mahdollisimman varhain. Vuoden 2024 talousarvion hyväksymisen yhteydessä joulukuussa 2023 ennustettiin vuoden 2023 alijäämän kuitenkin palanneen taas toimintavuoden aikaisempia ennusteita vastaavalle tasolle.

Tarkastuslautakunta toteaa, että talouden ennustettavuus ja talouden kokonaisnäkökymän jatkuva vaihtelu vuoden 2023 aikana on vaikuttanut lähivuosien taloussuunnitteluun erittäin kielteisesti. Kesäkuun 2023 suunnittelukehyksen antamisen jälkeen talouden seurannan toteuttaminen näyttäisi vaatineen huomattavasti enemmän taloussuunnittelun resursseja, kun niitä olisi pitänyt käyttää hyvinvointialueella enemmän talouden ennustettavuuden ja tulevaisuuden kehityksen arvioimiseen. Tämä näkyi hyvinvointialueella sekä taloussuunnitelmakauden laatimisen tarpeettomana, osittain hallitsemattomana pirstaloitumisena ja pitkittymisenä syksyn 2023 aikana, että vuoden 2023 lopun käyttötalouden reunaehtojen tiukentumisena ilman, että niistä olisi tehty riittävän selkeää päätöstä. Vuoden 2023 talouden seuranta ei ollut järjestelmästä saatavien tietojen perusteella myöskään ajantasainen eikä vuoden 2023 osalta ole voitu seurata ajantasaisia talouden lukuja.

Tarkastuslautakunnan näkömysten mukaan aluehallituksessa kesäkuussa 2023 suunnittelukehyksen yhteydessä hyväksytty selvitys hyvinvointialueen toiminnan käynnistysvaiheen tehostamistoimista ei ole luonteeltaan sellainen asiakirja, josta yksityiskohtaisesti nähtäisiin tehtävät toimenpiteet, niiden kohteet ja riittävät arviot toimenpiteiden kustannusvaikutuksista. Tästä on seurannut vuoden 2023 syksyllä ennen sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategian ja vuoden 2024 talousarvion käsitelyä osa irrallisia toimenpiteitä, jotka eivät ole riittäviä tai hallittavia, tunnistettavia kokonaisuuksia. Toisin kuin aluevaltuustolle vielä syyskuun 2023 lopussa tuodussa osa-

vuosikatsauksessa toivotaan, saattaa näiden irrallisten toimenpiteiden toimeenpanon seurauksena muodostua tilanne, jossa organisaatiolla ei enää ole kyvykkyyttä viedä loppuun sellaisia palvelustrategian tasapainottamissuunnitelmassa määriteltyjä suu-rempia muutoksia, jotka ovat riittävän merkittäviä hyvinvointialueen talouden tasapainon saavuttamiseksi. Koska hyvinvointialueella on panostettu tiedolla johtamisen kehittämiseen, tulisi tulosvastuullisilla olla toiminnan johtamiseksi myös ajantasaista talouden tietoa.

Aluehallituksen vuoden 2023 kesällä hyväksymän käynnistysvaiheen tehostamistoimenpideselvityksen toimeenpanolla on tarkastuslautakunnan saamien selvitysten mukaan myös toinen kielteinen vaikutus. Irrallisten säästötoimien toimeenpano on aiheuttanut tilanteen, jossa talouden johtamisvastuut eivät ole olleet selkeitä eikä niitä ole johdettu hyväksytyin organisaatiorakenteen mukaisesti.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan esimerkiksi palvelualueiden johtaminen edellyttää nykyrakenteessa myös talouden suunnittelun sitomista kyseiseen rakenteeseen. Tämä tarkoittaa sitä, että palvelualuejohtajilla on myös talouden kysymyksissä yksiselitteinen vastuu palvelualueelleen kohdistuvista säästötoimenpiteistä ja niiden kokonaisuuden hallinnasta. Tämä koskee myös vuosien 2024 ja 2026 välistä taloussuunnitelman valmistelua. Näin toimimalla kyetään toimiva linjajohto myös sijoittamaan paremmin talouden tasapainottamissuunnitelman edellyttämien tulevaisuuteen ulottuvien tavoitteiden toimeenpanoon ja vaikutusten seurantaan.

6.2 Talouden tila – arviointimenettelyn tunnuslukujen kehitys

Voimassa oleva hyvinvointialuelaki määrää muun muassa vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan hyvinvointialueen arviointimenettelystä. Hyvinvointialueen arviointimenettelyssä valtio ja hyvinvointialue arvioivat hyvinvointialueen taloudellisia sekä sosiaali- ja terveystalouden palvelujen ja pelastustoimen palvelujen järjestämiseen liittyviä edellytyksiä selvittää tehtävistään. Hyvinvointialuelain 123 §:ssä on määrätty talouteen liittyvät arviointimenettelyn edellytykset, joiden täytyessä valtiovarainministeriö voi käynnistää hyvinvointialueen arviointimenettelyn. Arviointimenettely voidaan käynnistää myös sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 27 §:ssä tarkoitettuna sosiaali- ja terveysministeriön aloitteen perusteella.

Hyvinvointialueen talouteen liittyvät arviointimenettelyn kriteerit on jaettu neljään tunnuslukuun, joiden raja-arvot lasketaan vuosittain Valtiokonttorin ylläpitämien konsernitilinpäätösten tietojen perusteella. Tässä arviointikertomuksessa on käytetty Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen konsernitilinpäätöksessä 2023 ja talousarviossa 2024 olevia lukuja. Arviointimenettelyn käynnistymiseen riittää hyvinvointialueilla yksittäisen kriteerin täytyminen. Kaupungeissa ja kunnissa arviointimenettelyn käynnistäminen edellyttää useamman kriteerin täyttymisen saman aikaisesti.

Kriteeri 1

Hyvinvointialue ei ole kattanut taseeseen kertynyttä alijäämää hyvinvointialuelain 115 §:n 2 momentissa säädetyssä määräajassa

Vuoden 2023 tilinpäätöksen perusteella hyvinvointialueen alijäämäksi kertyi 122 milj. euroa. Alijäämä tulee kattaa lain mukaan enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien, toisin sanoen vuoden 2026 loppuun mennessä.

Vuoden 2023 lopulla hyväksytty vuoden 2026 loppuun ulottuva taloussuunnitelma ei riitä sellaisenaan kattamaan vuonna 2023 syntynyttä alijäämää (katso kuva 14). Arviointimenettelyn kriteeri tämän tunnusluvun osalta tulisi täyttymään vuoden 2026 tilikauden päätyttyä. Hyvinvointialueiden vertailussa ainoastaan Helsingin kaupungin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan tulos vuodelta 2023 oli positiivinen. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tulos oli toiseksi heikoin. Pirkanmaan hyvinvointialueen tulos oli yli 136 miljoonaa euroa alijäämäinen. Alijäämän kattamista on käsitelty lisää luvussa 6.3 talouden tasapainottamissuunnitelma.

Tilikausi	Tilikauden tulos	Taloussuunnitelmavuosien tilikauden tulos
2023	-122,0	
2024		-6,4
2025		51,8
2026		32,3

Kuva 14. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen taseeseen kertynyt ali-/ylijäämä tilikaudesta 2023 alkaen, miljoonaa euroa.

Kriteeri 2

Hyvinvointialueen konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia kaksi tilikautta peräkkäin

Hyvinvointialueen tulorahoitus katsotaan riittäväksi silloin kun vuosikate on vähintään käyttöomaisuuden suunniteltujen poistojen suuruinen. Arviointimenettelyn edellytys täyttyy, mikäli juoksevien menojen maksamisen jälkeen jäljelle jäänyt tulorahoitus on kahtena tilikautena peräkkäin alle 80 prosenttia vuosittaisista poistoista. Negatiivinen vuosikate ei riitä edes juoksevien menojen kattamiseen.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuoden 2023 tilinpäätöksen perusteella hyvinvointialueen vuosikate on noin 102 miljoonaa euroa negatiivinen ja vuoden 2024 talousarvion vielä 3,8 miljoonaa euroa negatiivinen. Vuoden 2023 poistot olivat noin 4,8 miljoonaa euroa ja vuoden 2024 arvioidut poistot ovat noin 6,0 miljoonan euron tasolla. Arviointimenettelyn kriteeri tämän tunnusluvun osalta tulisi täyttymään vuoden 2024 tilikauden päätyttyä (katso kuva 15). Kaikilla hyvinvointialueilla tämä tunnusluku on negatiivinen, pois lukien Helsingin kaupungin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala.

Tilikausi	Vuosikatteen ja poistojen suhde-%	Taloussuunnitelmavuosien ennuste
2023	negatiivinen	
2024		negatiivinen

Kuva 15. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuosikatteen ja poistojen suhde tilikaudesta 2023 alkaen.

Kriteeri 3

**Konsernitilinpäätöksen laskennallinen
lainanhoitokate on alle 0,8 kaksi
tilikautta peräkkäin**

Laskennallinen lainanhoitokate kertoo hyvinvointialueen todellisesta lainanhoitokyvystä. Tunnusluku kuvaa lainanhoitoon käytettävissä olevan tulorahoituksen ja laskennallisten lainanlyhennysten sekä korkojen suhdetta eli kykyä hoitaa hyvinvointialueen lainoista aiheutuvia velvoitteita. Vuosikate toimii tämän tunnusluvun laskentapohjana, jolloin negatiivinen vuosikate tarkoittaa myös negatiivista lainanhoitokatetta. Hyvinvointialueen tilanne on sitä parempi, mitä suurempi luku on. Heikkoa tilannetta kuvaava luku on alle yhden.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuosikate ei riitä kattamaan vuosien 2023 ja 2024 aikana vastaavana aikana rahoitustuottoina ja -kuluina syntyviä korkokuluja. Arviointimenettelyn kriteeri tämän tunnusluvun osalta tulisi täyttymään vuoden 2024 tilikauden päätyttyä (katso kuva 16). Kaikilla hyvinvointialueilla tämä tunnusluku on negatiivinen, pois lukien Helsingin kaupungin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala ja Pohjanmaan hyvinvointialue.

Tilikausi	Laskennallinen lainanhoitokate	Taloussuunnitelmavuosien ennuste
2023	negatiivinen	
2024		negatiivinen

Kuva 16. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen laskennallinen lainanhoitokate tilikaudesta 2023 alkaen.

Kriteeri 4

Hyvinvointialueelle on myönnetty hyvinvointialuelain 15 §:n 3 momentissa tarkoitettu lainanottovaltuus taikka kaksi kertaa kolmen peräkkäisen tilikauden aikana hyvinvointialueiden rahoituksesta (617/2021) annetun lain 11 §:ssä tarkoitettua lisärahoitusta.

Lainanottovaltuus voidaan antaa, jos investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palveluiden tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi. Valtioneuvosto hyväksyi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle lainanottovaltuutta vuodelle 2023, mutta ei vuodelle 2024 (katso kuva 17). Vuodelle 2024 lainanottovaltuutta ei myönnetty vuoden 2023 talousarvion negatiivisen vuosikatteen takia.

Lisärahoitusta on mahdollisuus ja oikeus saada, jos hyvinvointialueen rahoitus ei riitä palveluiden tuottamiseen ja asukkaiden lakisääteiset perusoikeudet vaarantuvat. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue ei ole hakenut lisärahoitusta palveluidensa tuottamiseen. Arviointimenettelyn kriteeri lainanottovaltuuden tai lisärahoituksen osalta ei tulisi täyttymään vielä vuoden 2024 tilikauden päätyttyä. Tämän kriteerin osalta päätöksiä on tehty vaihtelevasti eri hyvinvointialueita koskien.

Tilikausi	Myönnetty lainanottovaltuus	Myönnetty lisärahoitus
2023	351,4	-
2024	-	-

Kuva 17. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen myönnettyt lainanottovaltuudet ja lisärahoitukset, miljoonaa euroa.

6.3 Talouden tasapainottamisohjelma

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on vastannut sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen palveluiden järjestämistä yhden vuoden. Toimintavuoden 2023 jälkeen hyvinvointialueella on taseessaan alijäämää noin 122 miljoonaa euroa. Hyvinvointialuelain § 125 mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä taloussuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden riittävyyttä talouden tasapainotuksen kannalta. Kuvassa 18 on esitelty Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen talouden tasapainottamiseen liittyvä tavoite.

Päämäärä 2

Järjestämme ja uudistamme palveluja kestäväällä tavalla.

2. Palvelustrategian laatimisen yhteydessä tehdään talouden tasapainottamisohjelma, jossa määritellään vuosittain tehtävät talouden sopeuttamistoimet.

Vuoden 2023 sitovan talousarvion tavoitteen mittari:

- Talouden tasapainottamisohjelma on laadittu osana palvelustrategiaa ja palvelutasopäätöstä.

Tavoite koski vuonna 2023 koko hyvinvointialueen toimintaa

Kuva 18. Koko hyvinvointialueen toimintaa koskeva Talouden tasapainottamisohjelma-tavoite vuonna 2023.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiassa on asetettu tavoitteeksi, että palvelustrategian yhteydessä tehdään talouden tasapainottamissuunnitelma, jossa määritellään vuosittain tehtävät talouden sopeuttamistoimet. Hyvinvointialueen vuoden 2023 talousarvion perusteella vuosittain tehtävien toteutumista mitataan sillä, onko talouden tasapainottamissuunnitelma laadittu osana sosiaali- ja terveystalouden palvelustrategiaa ja pelastustoimen palvelutasopäätöstä.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilinpäätöksessä 2023 raportoitiin hyvinvointialueen käynnistäneen mittavan talouden tasapainottamistyön toimintavuoden 2023 aikana. Vaikka tasapainotustavoitteita on sisällytetty merkittävässä määrin vuonna 2024 toimeenpantavaan palvelustrategiaan, on tasapainotustoimet käynnistetty jo vuoden 2023 aikana. Tilinpäätöksessä 2023 on raportoitu, etteivät HUS-yhtymän alijäämä ja Oy Apotti Ab:sta kirjattu irtautumiskorvaus tulisi lähtökohtaisesti kasvattamaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen talouden tasapainottamistarvetta. Tilinpäätöksessä 2023 raportoitiin myös, että vuodelle 2024 menojen kasvua on määrä leikata noin 50 miljoonaa euroa, jolloin ennusteena on maltillinen alijäämä. Vuosille 2025 ja 2026 tavoitellaan positiivista tulosta, joilla saadaan katettua aiemmat alijäämät hyvinvointialuelain mukaisesti vuoteen 2026 mennessä.

Tarkastuslautakunta toteaa, että talouden palvelustrategian yhteydessä tehtävän talouden tasapainottamissuunnitelman osalta vuoden 2023 tavoite on toteutunut. Talouden tasapainottamissuunnitelmaa laadittiin osana palvelustrategiaa vuoden 2023 aikana. Vuoden 2024 osalta talouden tasapainottamissuunnitelman toimenpiteitä hyväksyttiin vuoden 2024 talousarviossa niin, että niiden tavoitteena olisi yhteensä 50 miljoonan euron pysyvä kustannusten lasku. Talouden tasapainottamistoimet on määritelty palvelualuekohtaisiksi niin, että niiden toimeenpanoa ja toteutumista voidaan taloussuunnitelmavuosina seurata. Ennen vuoden 2024 talousarviokäsittelyä tehtiin vuoden 2023 syksyllä palvelulinjakohtaisesti toiminnan järjeistystä ja harmonisointia, mittakavaetujen hyödyntämistä ja strategian ulkopuolisia toimia. Lisäksi toteutettiin koko henkilöstö koskevat yhteistoimintamenettelyt.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuoden 2023 toimintakate oli lopulta lähes 34 miljoonaa euroa yli vuoden 2023 talousarvion. Vuoden 2023 omasta palveluiden järjestämiseen liittyvästä toiminnasta johtunut alijäämä oli lopulta noin kolme miljoonaa euroa yli vuoden 2023 talousarvion. Tämän perusteella omaan toimintaan vuoden 2023 syksyllä kohdistuneita talouden vakauttamistoimenpiteitä on tarkastuslautakunnan mukaan pidettävä välttämättöminä. Tästä huolimatta tavoite talouden tasapainosta taloussuunnitelmakauden loppuun mennessä on uhattuna.

Länsi-uudenmaan hyvinvointialueen talouden tasapainottamissuunnitelmaa on pidettävä laajuudessaan merkittävänä. Tarkastuslautakunta toteaa, että toteutuessaan on hyvinvointialueen taloudessa saavutettavissa tasapaino vuoden 2026 loppuun mennessä. Talouden tasapainoa uhkaa tällä hetkellä tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kuitenkin erityisesti yksittäiset ennakoimattomat erät, kuten toiminnan kehittämisestä johtuvat alaskirjaukset, tai sitten osana palveluvalikoimaa tarjottavat palvelut, joiden järjestämistavoista tai taloudenhallinnasta hyvinvointialue ei ole yksiselitteisesti vastuussa. Vuonna 2023 yksi tällainen ennakoimaton erä oli asiakas- ja potilastietojärjestelmä Apotin irtautumisesta aiheutunut 15 miljoonan euron ennakkollinen alaskirjaus. Lisäksi HUS-yhtymän kertyneestä alijäämästä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vastuulle kirjattu 31,3 miljoonaa euron vastuu.

Asiakas- ja potilastietojärjestelmä on yksi merkittävimmistä kehityshankkeista hyvinvointialueella. Asiaa käsiteltiin useaan otteeseen ja laajalla valmistelulla toimintavuoden 2023 aikana. Laajan materiaalin ja valmistelun lisäksi asiakas- ja potilastietojärjestelmien yhtenäistämiseen sisältyi laskelmat vaihtoehtojen kustannuksista. Päätöksenteon yhteydessä ei kuitenkaan yksiselitteisesti käsitelty sitä, mitä nykyjärjestelmiin liittyvästä Apotista luopuminen rahoituksen näkökulmasta merkitsee tai sitä, mikä taloudellinen riski kyseiseen päätökseen liittyy.

Tarkastuslautakunnan saamien materiaalien mukaan nykyjärjestelmien luopumisesta aiheutuu vuositasolla 15 miljoonan euron kustannukset, mutta kuitenkin niin, että järjes-

telmistä luopumisen kustannusvaikutukset voivat ulottua yli kahden vuoden ajalle. Tämän perusteella tarkastuslautakunta pitää riskien arvioimisen kannalta riittämättömänä sitä, että näin merkittävän päätöksen sisältämiä vaikutuksia ei ollut yksiselitteisesti kirjattu tai käsitelty osana päätöksentekoa. Talouden hallintaa ei myöskään paranna se, että yksittäisen alaskirjauksen perusteena käytetään jälkikäteen tilinpäätöksen yhteydessä sitä, että alaskirjaus korvattaneen taloussuunnitelmakautena säästyneinä toimintamenoina (11 miljoonaa euroa). Tästä toiminnasta saavutettavasta 11 miljoonan euron säästöstä ei ollut vuoden 2023 päätöksenteon yhteydessä taloussuunnitelmakautteen ulottuvaa tietoa.

HUS-järjestämissopimukseen sisältyvistä talousperiaatteista on sovittu pääasiallisesti HUS-yhtymän perussopimuksessa ja HUS-yhtymän hallintosäännössä. HUS-talousarviokehityksen laadinnassa huomioidaan järjestämissopimuksen osapuolten strategiset, työnjolliset ja toiminnalliset muutokset sekä palveluiden kustannusvaikuttavuus. Lisäksi tulee huomioida niin talous- ja tuottavuusohjelma kuin valtion arvioitu kokonaisrahoituskin. HUS-yhtymän toiminnan ja talouden toteutumista on sovittu seurattavaksi vuosittain erillisen raportointisuunnitelman mukaisesti, josta vastaa HUS-yhtymän talousjohto. Kuukausittain raportoidaan toteutuneen palvelutuotannon taso suhteessa jäsenmaksusuuksiin. HUS-yhtymä antaa tarvittaessa selvityksen merkittävistä eroista. Tästä huolimatta HUS-yhtymän mittava alijäämä vuodelta 2023 aiheuttaa Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan sekä Länsi-Uudenmaalle että kaikille Uudenmaan hyvinvointialueille merkittävän riskin.

HUS-yhtymän tulee kattaa alijäämänsä vuoden 2022 negatiivisen tuloksen takia jo vuonna 2025. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tämä voi vaikuttaa kielteisesti hyvinvointialueeseemme. Länsi-Uudellemaalle voi nopeavaikutteisten toimien seurauksena kohdistua palveluiden ennakoimattomia muutoksia kuten palvelutason laskua ja/tai taloudellisen tilanteen hallitsemattomia vaikutuksia.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan vuoden 2023 toiminnan perusteella HUS-yhtymää ei ole kyetty johtamaan Uudenmaan hyvinvointialueiden näkökulmasta tavalla, joka mahdollistaisi talouden tasapainon saavuttamisen myös Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella. Tämä näkyy Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen taloudenohjauksessa niin, että HUS-yhtymän vuoden 2023 ennakoitua alijäämää ei riittävän nopeasti tunnistettu riskiksi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen omalle talouden tasapainottamiselle. Sitä ei myöskään käsitelty riittävän avoimesti osana talouden hallintaa heti keväästä 2023 alkaen. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen oma talouden tasapainottamisohjelma ei kestä vuoden 2026 takaraja huomioiden enää ylimääräistä taseeseen kirjattavaa negatiivista ulkoista erää.

Tarkastuslautakunnan mukaan on myös huomattava, että HUS-yhtymän nopean aikataulun talouden tasapainottaminen ja palveluvalikoiman supistaminen voi merkittävästi kasvattaa palvelutarvetta Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella. Tämä voi vaikeuttaa huomattavasti Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategiassaan palvelualueille määrittelemien tasapainottamistoimien toimeenpanoa. Esimerkiksi palveluiden paineen kasvaessa voidaan uudelleen joutua turvautumaan entistä enemmän vuokratyövoimaan, vaikka sen vähentäminen on Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen yleinen tahtotila ja tavoite.

Tarkastuslautakunnan huomiot

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tulos toteutui merkittävästi vuoden 2023 talousarviota heikompana. Vuoden 2023 tulos muodostui pakollisten varausten jälkeen noin 122 miljoonaa euroa alijäämäiseksi. Pakolliset varaukset heikensivät vuoden 2023 tulosta. Ne muodostuivat HUS-yhtymän kertyneestä alijäämästä, josta Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vastuulle kirjattiin 31,3 miljoonaa euroa sekä asiakas- ja potilastietojärjestelmä Apotin irtautumisesta aiheutuvasta 15 miljoonan euron ennakkollisista taloudellisista vastuista.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen talouden tasapainon strateginen tavoite ei vuonna 2023 toteutunut. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuoden 2023 toimintakate oli lopulta lähes 34 miljoonaa euroa yli vuoden 2023 talousarvion.

Palvelustrategian yhteydessä tehtävän talouden tasapainottamissuunnitelman osalta vuoden 2023 tavoite on toteutunut. Talouden tasapainottamissuunnitelmaa laadittiin osana palvelustrategiaa vuoden 2023 aikana. Vuoden 2024 osalta talouden tasapainottamissuunnitelman toimenpiteitä hyväksyttiin vuoden 2024 talousarviossa niin, että niiden tavoitteena olisi yhteensä 50 miljoonan euron pysyvä kustannusten lasku. Taloussuunnitelmakehityksen ulottuva tasapainottamissuunnitelma on oman toiminnan johtamisen edellytysten osalta todenmukainen.

Talouden ennustettavuus ja talouden kokonaisnäkökuvan jatkuva vaihtelu vuoden 2023 aikana on vaikuttanut lähivuosien taloussuunnitteluun erittäin kielteisesti. Suunnitelukehityksen antamisen jälkeen talouden seurannan toteuttaminen näyttäisi vaatineen huomattavasti enemmän taloudensuunnittelun resursseja, kun niitä olisi pitänyt käyttää hyvinvointialueella enemmän talouden ennustettavuuden ja tulevaisuuden kehityksen arvioimiseen. Vuoden 2023 talouden seuranta ei ollut järjestelmästä saatavien tietojen perusteella myöskään ajantasainen eikä vuoden 2023 osalta ole voitu seurata ajantasaisia talouden lukuja. Irrallisten säästötoimien toimeenpano on lisäksi aiheuttanut tilanteen, jossa talouden johtamisvastuut eivät ole olleet selkeitä eikä niitä ole johdettu hyväksytyyn organisaattiorakenteen mukaisesti.

Hyvinvointialueen talouteen liittyvät arviointimenettelyn kriteerit on jaettu neljään tunnuslukuun, joiden raja-arvot lasketaan vuosittain Valtiokonttorin ylläpitämien konsernitilinpäätösten tietojen perusteella. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue näyttäisi vuoteen 2026 ulottuvalla taloussuunnitelmakaudella täyttävän neljästä kriteeristä kolme. Ainoastaan lainanottovaltuutta tai lisärahoitusta koskeva kriteeri ei olisi tarkasteluhetkellä toteutumassa.

Asiakas- ja potilastietojärjestelmä on yksi merkittävimmistä kehityshankkeista hyvinvointialueella. Laajan materiaalin ja valmistelun lisäksi asiakas- ja potilastietojärjestelmien yhtenäistämiseen sisältyi laskelmat vaihtoehtojen kustannuksista. Päätöksenteon yhteydessä ei kuitenkaan yksiselitteisesti käsitelty sitä, mitä nykyjärjestelmiin liittyvästä Apotista luopuminen rahoituksen näkökulmasta merkitsee tai sitä, mikä taloudellinen riski kyseiseen päätökseen liittyy.

Vuoden 2023 toiminnan perusteella HUS-yhtymää ei ole kyetty johtamaan Uudenmaan hyvinvointialueiden näkökulmasta tavalla, joka mahdollistaisi talouden tasapainon saavuttamisen myös Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella. Tämä näkyi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen taloudenohjauksessa niin, että HUS-yhtymän vuoden 2023 ennakoitua alijäämää ei riittävän nopeasti tunnistettu riskiksi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen omalle talouden tasapainottamiselle.

7

Hyvinvoiva ja haluttu työyhteisö

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain mukaan hyvinvointialueella tulee olla palveluksessaan toiminnan edellyttämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö, hallinnollinen henkilöstö sekä muu tarvittava henkilöstö. Hyvinvointialueella tulee lisäksi olla riittävä oma palvelutuotanto järjestämisvastuunsa toteuttamiseksi. Järjestämislaissa säädetään myös hyvinvointialueen vuokratyövoiman ja yksityiseltä palveluntuottajalta hankittavan työvoiman käytöstä.

7.1 Veto- ja pitovoimainen työyhteisö

Päämäärä 3

Teemme yhdessä hyvinvoivan ja halutun työyhteisön.

1. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueesta kehittyy veto- ja pitovoimaltaan kilpailukykyinen työyhteisö.

Vuoden 2023 sitovan talousarviotavoitteen mittari:

- Hyvinvointialueella on asetettu työntekijätyytyväisyyden ja työvoiman vaihtuvuuden mittarit.

Urapalvelut-yksikön tavoitteita

Urapalvelut-yksikkö sisältyy henkilöstöyksikköön, joka on osa konsernipalveluja. Urapalvelut-yksikkö vastaa muun muassa rekrytointipalveluista ja henkilöstön saatavuudesta. Hyvinvointialueen ensimmäisenä toimintavuotena 2023 tavoitteena oli vakiinnuttaa hyvinvointialueen yhteiset toimintamallit työvoiman saatavuuden varmistamiseksi ja työnantajabrändin rakentamiseksi.

Kuva 19. Urapalvelut-yksikön tavoitteita vuodelle 2023.

Kuvassa 19 on esitelty Urapalvelut-yksikön tavoitteita vuodelle 2023. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiassa on asetettu tavoitteeksi, että Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueesta kehittyy veto- ja pitovoimaltaan kilpailukykyinen työyhteisö. Hyvinvointialueen vuoden 2023 talousarvion perusteella tämän sitovan vuositavoitteen toteutumista mitataan sillä, onko hyvinvointialueella asetettu työntekijätyytyväisyyden ja työvoiman vaihtuvuuden mittarit.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilinpäätöksessä 2023 on raportoitu sosiaali-, terveys- ja pelastusalan henkilöstön saatavuuden parantuneen yleisellä tasolla vuoden 2023 aikana, vaikka joissakin tehtävissä on edelleen henkilöstöpulaa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että vuoden 2023 alkupuolelta lähtien henkilöstön työtyytyväisyyttä ja hyvinvointia on mitattu kuukausittaisen Pulssi-kyselyn avulla. Työvoiman vaihtuvuutta on samoin mitattu kuukausittaisella vakituudessa palvelussuhteessa aloittaneiden, lopettaneiden ja ulkoisen lähtövaihtuvuusprosentin avulla. Näille mittareille tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan ei kuitenkaan ole määritelty tavoitetasoa. Vuoden 2023 veto- ja pitovoimaltaan kilpailukykyinen työyhteisö -tavoite on siten toteutunut tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan vain osittain strategiassa määritellyllä tavalla. On huomattava, että työntekijätyytyväisyyden mittari liittyy läheisesti myös työhyvinvoinnin panostamiseen liittyvään tavoitteeseen. Siksi tarkastuslautakunta käsittelee tässä kappaleessa vain työvoiman vaihtuvuutta.

Toimintavuoden 2023 aikana valmistellussa palvelustrategiassa on asetettu henkilöstökokemukseen sekä palvelujen tuottamista varten tarvittavan henkilöstön rekrytointiin liittyviä tavoitteita. Yhtenä teemana veto- ja pitovoimalle on palvelustrategiassa määritelty henkilöstön johtaminen. Johtamisteemaa on pohjustettu toimintavuoden 2023 aikana määrittelemällä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiassa asetettuihin yhteisiin arvoihin perustuvat johtamislupaukset. Johtamislupauksilla tavoitellaan laadukasta johtamista, jota hyödynnetään esimerkiksi esihenkilöiden rekrytoinnissa, perehdyttämisessä sekä osaamisen kehittämisessä. Määriteltyjen johtamislupauksen jalkauttaminen on tarkasteluhetkellä vasta alussa.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella oli vuoden 2023 lopussa yhteensä 9 762 henkilöä palveluksessa, joista määräaikaisten osuus oli 20 prosenttia. Vuonna 2023 vakinaisten työntekijöiden ulkoinen lähtövaihtuvuusprosentti oli 14 prosenttia. Kuvassa 20 on esitetty Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vakituudessa palvelussuhteessa aloittaneet ja lopettaneet vuonna 2023.

Vuoden 2023 henkilöstökulut olivat hyvinvointialueella lähes 528 miljoonaa euroa ollen 11,2 miljoonaa euroa muutettua talousarviota matalammat. Yhtenä syynä tähän oli muun muassa henkilöstön saatavuuden haasteet. Työvoimaa vuokrattiin 46,6 miljoonalla eurolla, joka oli yli kaksinkertainen määrä talousarvioon nähden.

Vakituudessa palvelussuhteessa aloittaneet ja lopettaneet vuonna 2023		
	Aloittaneet	Lopettaneet
Ylin päätöksenteko	1	3
Palvelutuotannon ohjaus	19	4
Konsernipalvelut	275	83
Ikääntyneiden palvelut	706	461
Laste, nuorten ja perheiden palvelut	311	223
Yhteiset sosiaali- ja terveystyöpalvelut	489	268
Vammaispalvelut	143	102
Pelastustoimi	93	83

Kuva 20. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vakituudessa palvelussuhteessa aloittaneet ja lopettaneet vuonna 2023.

Lähde: Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen henkilöstöraportointi.

Tarkastuslautakunnan saamien selvitysten mukaan toimintavuoden 2023 aikana Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella oli yhteensä 3 518 työtehtävää tai virkaa avoimessa haussa. Rekrytointi-ilmoitukset olivat pääsääntöisesti suomenkielisiä. Kansainvälisen rekrytoinnin kautta rekrytoitiin 25 henkilöä vuoden 2023 aikana ja vuodelle 2024 määrää on suunniteltu noin kolminkertaistaa. Henkilöstön saatavuuden parantamiseksi käytössä oli esimerkiksi rekrytointikannustimia vinkkipalkkion muodossa. Keskimääräinen rekrytointien läpimenoaika oli noin 17 päivää. Tarkastuslautakunnan saaman materiaalin mukaan esimerkiksi ikääntyneiden palveluissa ja vammaispalveluissa kelpoisten hakijoiden määrä suhteessa haettaviin työpaikkoihin on ollut hyvin alhainen.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen syksyllä 2023 laatiman alueellisen asiantuntija-arvion mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen henkilöstön saatavuudessa on puutteita niin määrällisessä riittävyudessa, henkilöstön osaamisessa sekä ikääntyneiden palvelujen osalta henkilöstörakenteen monipuolisuudessa. Asiantuntija-arvion mukaan tarvittavan kieli- ja kulttuuritaidon omaavaa henkilöstöä ei ole palvelutarpeisiin nähden riittävästi. Työvoimasta käydään myös keskinäistä kilpailua pääkaupunkiseudun hyvinvointialueiden ja yksityisten toimijoiden välillä. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella hyödynnetään vuokratyövoimaa erityisesti ikääntyneiden palveluihin ja yhteisiin sosiaali- ja terveystyövoimoihin. Henkilöstön lisääntyneellä vuokrauksella ja monituottajamallin käytöllä hyvinvointialue on yrittänyt varmistaa palvelujen saatavuuden, mutta samanaikaisesti se on asiantuntija-arvion mukaan heikentänyt palvelujen jatkuvuutta sekä talouden hallintaa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on julkaissut asiantuntija-arvioissaan vuoden 2019 tilanteen perusteella tietoja sosiaali- ja terveydenhuollon väestörakenteen muutoksen vuosittaisista vaikutuksista Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen menojen kehitykseen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tietojen perusteella ikääntyneiden palveluiden volyymin kasvu tulee olemaan keskimäärin suurempaa kuin muiden palveluiden. Ikääntyneiden ihmisten määrä suhteessa hyvinvointialueen muuhun väestöön tulee kasvamaan vuoteen 2040 tultaessa.

Tarkastuslautakunnan saamien tietojen perusteella ikääntyneiden palveluiden- ja vammaispalveluiden yksiköihin on ollut haastavaa löytää kelpoisia hakijoita. Koska työvoiman vaihtuvuudelle ei ole asetettu tavoitetasoa, tarkastuslautakunta ei kykene arvioimaan vuoden 2023 lähtövaihtuvuuden tason merkitystä koko hyvinvointialueen kehitykselle. Strategian toteutumisen kannalta lähtövaihtuvuuden merkitys selviää vasta useamman vuoden seurannan jälkeen. Tarkastuslautakunta kysyy, kuinka tulevaisuudessa kyetään vastaamaan kasvavaan väestörakenteen muutokseen?

Tarkastuslautakunnan huomiot

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuoden 2023 tavoite veto- ja pitovoimaltaan kilpailukykyisestä työyhteisöstä on toteutunut vain osittain strategiassa määritellyllä tavalla. Henkilöstön työtyytyväisyyttä ja hyvinvointia on mitattu kuukausittaisen Pulssi-kyselyn avulla sekä työvoiman vaihtuvuutta on mitattu kuukausitasolla vakituudessa palvelusuhteessa aloittaneiden, lopettaneiden ja ulkoisen lähtövaihtuvuusprosentin avulla. Ongelmana vuoden 2023 tavoitteen toteutumisen kannalta on, että näille mittareille ei ole määritelty tavoitetasoa, jonka saavuttamiseen toiminnalla pyritään.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilinpäätöksessä 2023 on raportoitu sosiaali-, terveys- ja pelastusalan henkilöstön saatavuuden parantuneen yleisellä tasolla vuoden 2023 aikana, vaikka joissakin tehtävissä on edelleen henkilöstöpulaa. Tarkastuslautakunta toteaa, että henkilöstöpula kohdistuu erityisesti kriittisiin palveluihin ja tehtäviin.

Vuonna 2023 vakinaisten työntekijöiden ulkoinen lähtövaihtuvuusprosentti oli 14 prosenttia. Vuoden 2023 henkilöstökulut olivat hyvinvointialueella lähes 528 miljoonaa euroa ollen 11,2 miljoonaa euroa muutettua talousarviota matalammat. Työvoimaa vuokrattiin kuitenkin 46,6 miljoonalla eurolla, joka oli yli kaksinkertainen määrä talousarvioon nähden. Vuokratyövoiman käytön tasoa on pidettävä erittäin korkeana.

Keskimääräinen rekrytointien läpimenoaika oli noin 17 päivää. Ikääntyneiden palveluissa ja vammaispalveluissa kelpoisten hakijoiden määrä suhteessa haettaviin työpaikkoihin on ollut hyvin alhainen koko toimintavuoden 2023.

7.2 Osaamisen kehittäminen ja työhyvinvointi

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain mukaan hyvinvointialue on velvollinen seuraamaan sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön ammatillista kehittymistä sekä huolehtimaan henkilöstön riittävästä oman alan täydennyskoulutukseen osallistumisesta. Hyvinvointialueen velvollisuus henkilöstönsä täydennyskoulutuksesta ja jatkuvasta ammatillisesta kehittymisestä koskee samalla tavalla yksityisen palveluntuottajan palveluksessa olevaa henkilöstöä, jolta hyvinvointialue hankkii palveluja. Kuvassa 21 on esitelty Hr-kehittämisen palvelut -yksikön tavoitteita vuodelle 2023.

Päämäärä 3

Teemme yhdessä hyvinvoivan ja halutun työyhteisön.

4. Panostamme työntekijöidemme osaamisen kehittämiseen ja työhyvinvointiin.

Vuoden 2023 sitovan talousarviotavoitteen mittari:

- Työntekijöiden osaamisen kehittämiseksi ja työhyvinvoinnille on asetettu tavoitteet.

Hr-kehittämisen palvelut -yksikön tavoitteita

Hr-kehittämisen palvelut -yksikkö sisältyy henkilöstöyksikköön, joka on osa konsernipalveluja. Hr-kehittämisen palvelut -yksikkö vastaa muun muassa henkilöstön koulutuksesta ja osaamisen kehittämisestä, johtamisen ja esihenkilötyön kehittämisen palveluista sekä työkykyjohtamisesta ja palkitsemisesta. Hyvinvointialueen ensimmäisenä toimintavuotena 2023 tavoitteena oli vakiinnuttaa hyvinvointialueen yhteiset toimintamallit työhyvinvoinnin edistämiseksi ja johtamisen tukemiseksi. Tavoitteena oli edetä jo toimintavuoden 2023 aikana merkittävästi palvelutuotantolähtöisten hr-prosessien rakentamisessa. Samalla pyrittiin varautumaan mahdollisiin häiriöihin ja poikkeamiin mahdollisimman kattavasti.

Kuva 21. Hr-kehittämisen palvelut -yksikön tavoitteita vuodelle 2023.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiassa on asetettu tavoitteeksi, että panostamme työntekijöidemme osaamisen kehittämiseen ja työhyvinvointiin. Hyvinvointialueen vuoden 2023 talousarvion perusteella tämän sitovan vuositavoitteen toteutumista mitataan sillä, onko työntekijöiden osaamisen kehittämiseksi ja työhyvinvoinnille asetettu tavoitteet.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilinpäätöksessä 2023 on raportoitu työntekijöiden sairauspoissaoloja kertyneen noin neljä prosenttia, mikä on vähäisempää muihin hyvinvointialueisiin verrattuna. Vuoden 2023 aikana käytiin yli 400 työkykyneuvottelua.

Tarkastuslautakunta toteaa, että vuoden 2023 asetettu tavoite työntekijöiden osaamisen kehittämisen ja työhyvinvoinnin panostamiseksi on toteutunut vain osittain strategiassa määritellyllä tavalla. Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on toimintavuoden 2023 aikana tarjottu erilaisia koulutuksia henkilöstölle osaamisen kehittämiseksi.

Työhyvinvointia on samoin mitattu kuukausittaisen Pulssi-kyselyn sekä syksyllä 2023 toteutetun Työterveyslaitoksen teettämän Hyvinvointialueiden työhyvinvointitutkimuksen avulla. Henkilöstön osaamisen kehittämiseksi ja työhyvinvoinnille ei ole tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan kuitenkaan määritelty tavoitetasoja. Työterveyshuollon budjetointi muodostui vaikeaksi ja lopullisesta muutetusta talousarviosta työterveyshuollon osalta näyttäisi toimintavuoden aikana olleen epäselvyyttä. Tämä näkyi toimintavuoden aikana työterveyspalveluiden johtamisen ja palvelutuotteen määrittämisen vaikeutena ja äkillisinä palveluiden rajaamistoimenpiteinä. Toimintavuoden 2023 aikana valmistellussa palvelustrategiassa on asetettu yhdeksi henkilöstötavoitteeksi osaamisen ja johtamisen kehittämisen systemaattisuus sekä työhyvinvointiohjelman käyttöönotto.

Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan toimintavuoden 2023 aikana henkilöstölle tarjotut koulutukset ovat osallistujamäärien mukaan painottuneet esihenkilöille suunnattuihin koulutuksiin. Esihenkilöiden osuus koko henkilöstöstä on noin 7 prosenttia ja esihenkilöille suunnattuihin koulutuksiin osallistui vuoden 2023 aikana yhteensä 2 121 henkilöä ja näihin koulutuksiin käytettiin 2 900 työtuntia. Esihenkilökoulutusten teemana oli muun muassa esihenkilötaidot ja muutosjohtaminen. Koko organisaatiolle suunnattuihin koulutuksiin osallistui yhteensä 971 henkilöä ja näihin koulutuksiin käytettiin 2 400 työtuntia. Koko organisaatiolle suunnattujen koulutusten teemoja oli muun muassa asiantuntijaluennot, luovat aamuhetket sekä kielikoulutukset.

Toimintavuoden 2023 aikana työhyvinvointia on mitattu kuukausittaisella Pulssi-henkilöstökyselyllä kuuden väittämän avulla. Tuloksia on käsitelty yhdessä yksikkökohtaisesti ja sen pohjalta työyhteisö on valinnut kehittämiskohteita muutaman kerran vuodessa. Varsinaista kehittämiskohteiden seuranta ja jälkiarviointia ei kuitenkaan ole. Pulssi-kyselyiden vastausprosentti on ollut noin 40 prosenttia, jota tarkastuslautakunta pitää alhaisena. Kyselyyn on voinut vastata suomeksi ja ruotsiksi.

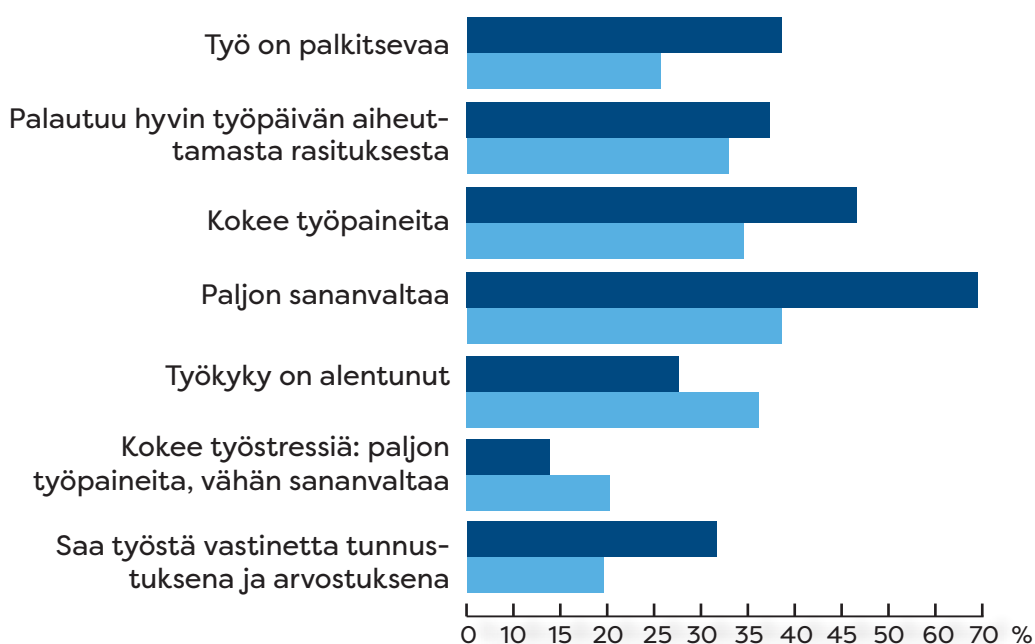
Työterveyslaitos tutki hyvinvointialueiden työhyvinvoinnin tilannetta syksyllä 2023 ensimmäisen varsinaisen toimintavuoden loppupuolella. Tutkimuksen tulokset perustuivat Työterveyslaitoksen Mitä kuuluu? ja Hyvinvointialueiden työhyvinvointi -tutkimusten kyselyihin. Tutkimukseen osallistui kyselyhetkellä työsuhteessa olleet työntekijät yhteensä 11 hyvinvointialueelta. Tulosten vertailuun käytettiin vuoden 2022 Työterveyslaitoksen Kunta10-tutkimuksen tuloksia sekä vuosien 2000 ja 2021 välillä tehtyjä Henkilöstön hyvinvointitutkimuksen tuloksia.

Työterveyslaitoksen tutkimuksen mukaan vain reilu kolmasosa hyvinvointialueiden työntekijöistä koki palautuvansa hyvin työpäivän aiheuttamasta rasituksesta. Vastanneista jopa reilu kolmasosa koki alentunutta työkykyä. Tutkimuksen mukaan esihenkilöasemalla oli myönteisempi vaikutus kokemukseen työpaineesta ja työstressistä. Esihenkilöasemassa olevat palautuivat paremmin työpäivän aiheuttamasta rasituksesta sekä kokivat

vähemmän alentunutta työkykyä verrattuna ei-esihenkilöasemassa oleviin. Esihenkilöasemalla oli tutkimuksen mukaan myös huomattavasti suurempi vaikutus työn palkitsevuuden kokemukseen sekä työstä saatavan tunnustuksen ja arvostuksen kokemukseen verrattuna ei-esihenkilöasemassa oleviin. Katso kuva 22.

Kyselyyn vastanneista kolme neljästä koki lähiesihenkilön johtamisen oikeudenmukaiseksi. Organisaation päätöksenteon koki oikeudenmukaiseksi vain noin kolmasosa vastanneista. Noin 60 prosenttia kaikista vastanneista suosittelisi työnantajaansa ystävälleen. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tulokset oli osittain hieman paremmat muiden hyvinvointialueiden keskimääräiseen tulokseen verrattuna. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen osalta esimerkiksi työnantajan suosittelemusprosentti oli 69.

Tulosten vertailua esihenkilöasemassa olevien ja ei-esihenkilöasemassa olevien työntekijöiden välillä.

	Lähiesihenkilöt, päälliköt ja johtajat keskimäärin	Ei esihenkilöasemaa
Työ on palkitsevaa	42	26
Palautuu hyvin työpäivän aiheuttamasta rasituksesta	40,5	35
Kokee työpaineita	52	37
Paljon sananvaltaa	68	42
Työkyky on alentunut	28,5	39
Kokee työstressiä: paljon työpaineita, vähän sananvaltaa	11	19
Saa työstä vastinetta tunnustuksena ja arvostuksena	33	18

Kuva 22. Esihenkilöasemassa ja ei-esihenkilöasemassa olevien henkilöiden kokemuksia. Lähde: Työterveyslaitoksen Mitä kuuluu? ja Hyvinvointialueiden työhyvinvointi -tutkimuksen kysely 2023.

Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan kaikkien esihenkilöiden tuli käsitellä Hyvinvointialueiden työhyvinvointitutkimuksen tuloksia työyhteisönsä kanssa 31.12.2023 mennessä ja sopia yhdessä tulosportaaliin kirjattavat toimenpiteet. Tarkastuslautakunnan selvitysten mukaan toimenpiteitä oli tarkasteluhetkellä kirjattu yhteensä 166 kappaletta 47 eri yksikössä. Lopullinen tavoiteltu yksikkötasoinen toimenpidetaso ei ole tarkastuslautakunnalla tiedossa. Hyvänä asiana voidaan pitää sitä, että 166 toimenpidettä on kirjattu tulosportaaliin, mutta systemaattista kehittäminen ei kuitenkaan ole.

Tarkastuslautakunnan mielestä vuoden 2023 erityisenä onnistumisena voidaan nähdä esihenkilöiden kouluttamiseen panostaminen. Työterveyslaitoksen tutkimuksen perusteella tarkastuslautakunta näkee tässä myös ongelman, koska esihenkilöasemassa olevat palautuvat paremmin työpäivän aiheuttamasta rasituksesta sekä kokevat vähemmän alentunutta työkykyä verrattuna ei-esihenkilöasemassa oleviin. Siksi henkilöstökoulutusten osallistuneiden määrää on pidettävä vähäisenä suhteessa koko hyvinvointialueen henkilöstömäärään ja työhyvinvoinnin kehittämiseen.

Henkilöstökoulutuksien järjestäminen ja kohdentaminen on haastavaa. Esimerkiksi lääkärin uravalmennuksen käyttöönottoa on jo tässä vaiheessa hyvinvointialueen kehitystä pidettävä erinomaisena. Tästä huolimatta tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan henkilöstökoulutuksia olisi tullut myös suunnata enemmän niille palvelualueille, joissa on ollut merkittävää osaamisvajetta. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä koko organisaation tasolla tapahtuvaa suunnitelmallista osaamisen kehittämistä, jotta voidaan vastata tulevaisuuden palvelu- ja osaamistarpeisiin sekä henkilöstön työhyvinvointiin.

Tarkastuslautakunta haluaa myös kiinnittää huomiota työntekijöiden osaamisen kehittämisen ja työhyvinvoinnin panostamisen tavoitteisiin. Koska mitattavia tavoitteita ei ollut vuodelle 2023 asetettu, olisi organisaation pitovoiman näkökulmasta tärkeää huolehtia henkilöstön työhyvinvoinnista jatkuvan muutoksen keskellä. Muutokselle olisi määriteltävä sellaisia osatavoitteita tai määräaikoja, joita kyetään seuraamaan ja joiden perusteella voidaan mitata osaamisen kehittymistä ja työhyvinvoinnin edistymistä. Henkilöstön näkökulmasta on tärkeää, että tavoitteet ovat läpinäkyviä ja niistä viestitään ennakoivasti sekä selkeästi.

Tarkastuslautakunnan huomiot

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuoden 2023 tavoite työntekijöiden osaamisen kehittämisen ja työhyvinvoinnin panostamiseksi on toteutunut vain osittain strategiassa määritellyllä tavalla. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on toimintavuoden 2023 aikana tarjottu erilaisia koulutuksia henkilöstön osaamisen kehittämiseksi. Henkilöstön osaamisen kehittämiseksi ja työhyvinvoinnille ei ole kuitenkaan määritetty tavoitetasoja, joiden saavuttamiseen toiminnalla pyritään.

Työhyvinvointia on mitattu kuukausittaisen Pulssi-kyselyn sekä syksyllä 2023 toteutetun Työterveyslaitoksen teettämän Hyvinvointialueiden työhyvinvointitutkimuksen avulla. Tuloksia on käsitelty yksikkökohtaisesti ja sen pohjalta työyhteisö on valinnut kehittämis-kohteita muutaman kerran vuodessa. Varsinaista kehittämiskohteiden seuranta ja jälki-arviointia ei kuitenkaan ole. Pulssi-kyselyiden vastausprosentti on ollut noin 40 prosenttia, jota tarkastuslautakunta pitää alhaisena.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen työntekijöille kertyi sairauspoissaoloja toimintavuoden 2023 aikana noin neljä prosenttia. Sairauspoissaolojen taso on alhaisempi muihin hyvinvointialueisiin verrattuna. Vuoden 2023 aikana käytiin yli 400 työkykyneuvottelua.

Työterveyshuollon budjetointi vuodelle 2023 osoittautui vaikeaksi. Työterveyshuollon lopullisesta muutetusta talousarviosta näyttäisi olleen epäselvyyttä. Tämä näkyi toimintavuoden 2023 aikana työterveyspalveluiden johtamisen ja palvelutuotteen määrittämisen vaikeutena sekä äkillisinä palveluiden rajaamistoimenpiteinä.

Toimintavuoden 2023 aikana henkilöstölle tarjotut koulutukset ovat osallistujamäärien mukaan painottuneet esihenkilöille suunnattuihin koulutuksiin. Esihenkilökoulutusten teemana oli muun muassa esihenkilötaidot ja muutosjohtaminen. Koko organisaatiolle suunnattujen koulutusten teemoja oli muun muassa asiantuntijaluennot, luovat aamuhetket sekä kielikoulutukset. Koko henkilöstölle tarjottavan koulutuksen tasoa on pidettävä riittämättömänä.

8

Parhaat tulokset sujuvalla yhteistyöllä

Hyvinvointialueen vuonna 2022 hyväksytyssä strategiassa on yhdeksi päämääräksi asetettu sujuvaan yhteistyöhön panostaminen. Tällä on tunnistettu se, että palveluita tullaan tulevaisuudessa tuottamaan monin eri tavoin ja eri palvelutuottajien toimesta.

8.1 Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän yhteistyö

Päämäärä 4

Saavutamme parhaat tulokset sujuvalla yhteistyöllä.

2. Rakennetaan hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän yhteistyölle toimivat rakenteet ja asetetaan yhteisille palvelukokonaisuuksille tavoitteet.

Vuoden 2023 sitovan talousarviotavoitteen mittari:

- Keskeisimmät hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän palvelujen yhteistyömallit sovittu ja otettu käyttöön.

Erikoissairaanhoidon ohjauksen päätavoitteet vuodelle 2023

- Erikoissairaanhoidon budjetin hallinta ja analysointi – erikoissairaanhoidon lähetemäärien seuranta
- Yhteistyöfoorumien rakenteiden luominen ja niissä vaikuttaminen – kumppanuudet ja yhteistyöalueen yhteistyö
- HUS-yhtymän omistajaohjauksen kehittäminen ja päätöksenteon tuki – yhtymäkokoukset ja yhtymähallitusneuvottelut
- Palvelualueiden tukeminen ja läpileikkaavien toimintamallien kehittäminen

Kuva 23. Erikoissairaanhoidon ohjauksen päätavoitteita vuodelle 2023.

Kuvassa 23 on esitelty erikoissairaanhoidon ohjauksen päätavoitteita vuodelle 2023. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiassa on asetettu tavoitteeksi rakentaa hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän yhteistyölle toimivat rakenteet ja asettaa yhteisille palvelukokonaisuuksille tavoitteet. Hyvinvointialueen vuoden 2023 talousarvion perusteella tämän sitovan vuositavoitteen toteutumista mitataan sillä, onko keskeisimmät hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän palvelujen yhteistyömallit sovittu ja otettu käyttöön. Infosivulla 3 on esitelty terveydenhuoltolain määräämiä erikoissairaanhoidon hoitotakuun määräaikoja.

Erikoissairaanhoidon hoitotakuun määräaikoja

52§

Hoitoon pääsy

Hoidon tarpeen arvioinnin perusteella tarpeelliseksi todettu hoito ja neuvonta tulee terveydenhuoltolain 52 §:n mukaan järjestää ja aloittaa hoidon edellyttämä kiireellisyys huomioiden kohtuullisessa ajassa, mutta viimeistään **kuuden kuukauden kuluessa** hoidon tarpeen toteamisesta.

52§

Hoidon tarpeen arviointi

Sairaalassa annettava kiireetön erikoissairaanhoido edellyttää lääkärin tai hammaslääkärin tutkimukseen perustuvan lähetteen. Hyvinvointialue vastaa terveydenhuoltolain 52 §:n mukaan kiireellisen sekä lähetteeseen perustuvan hoidon tarpeen arvion ja hoidon järjestämisen yhtenäisistä perusteista.

Erikoissairaanhoidon tarpeen arviointi tulee aloittaa **kolmen viikon kuluessa** lähetteen saapumisesta.

Hoidon tarpeen arvioinnin edellyttäessä erikoislääkärin arviointia tai erityisiä tutkimuksia, tulee arviointi ja tarvittavat tutkimukset toteuttaa **kolmen kuukauden kuluessa** lähetteen saapumisesta.

53§

Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut

Terveydenhuoltolain 53 §:ssä säädetään, että lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa hoidon tarpeen arviointi on aloitettava **kolmen viikon kuluessa** lähetteen saapumisesta hyvinvointialueen sairaalaan tai muuhun erikoissairaanhoido toteuttavaan toimintayksikköön tai perusterveydenhuollon yhteydessä toteutettavan erikoissairaanhoidon toimintayksikköön.

Hoidon tarpeen arvioinnin edellyttäessä erikoislääkärin arviointia tai erityisiä tutkimuksia, tulee arviointi ja tarvittavat tutkimukset toteuttaa **kuuden viikon kuluessa** lähetteen saapumisesta.

Hoidon tarpeen arvioinnin perusteella tarpeelliseksi todettu **hoito tulee järjestää alle 23-vuotiaille** hoidon edellyttämä kiireellisyys huomioiden **kolmen kuukauden kuluessa** hoidon tarpeen toteamisesta.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilinpäätöksessä 2023 on raportoitu esimerkiksi HUS-järjestämissopimuksen taktisen tason segmenttien painopisteiksi lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen hoidon porrastus, päivystystoiminta sekä kotiutuminen ja jatkohoitoon siirtyminen. Tilinpäätöksessä 2023 on raportoitu myös yhteistyön hyvästä käynnistymisestä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ja HUS asiakkuusyksikön välillä.

Tarkastuslautakunta toteaa, että HUS-järjestämissopimus on asianmukaisesti hyväksytty ja otettu käyttöön toimintavuoden 2023 aikana. Tarkastuslautakunnan saamien tietojen mukaan järjestämissopimuksessa on kuvattu hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän yhteistyön ohjauksen- ja yhteistyömallin rakenteet. Yhteistyörakenteiden toimivuuden lopullinen taso ei ole tarkastuslautakunnalla tarkasteluhetkellä arvioitavissa.

Uudellamaalla terveydenhuollon järjestämismääräyksen mukaisesti ja erikseen määritellyllä tavalla muusta maasta poiketen. Tätä tarkoitusta varten on tehtävä sosiaali- ja terveydenhuollon voimaannuttamiseksi HUS-järjestämissopimus. Järjestämissopimus on Uudenmaan hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän yhteinen sopimus, jossa osapuolet sopivat keskinäisestä työnjaosta, yhteistyöstä ja toiminnan yhteensovittamisesta terveydenhuollon palvelujen järjestämiseksi. Järjestämissopimuksen laadinnasta, sisällöstä, hyväksymisestä sekä muuttamisesta säädetään tämän lisäksi erikseen myös laissa Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä Uudellamaalla.

Järjestämissopimuksen laadinnan lähtökohtana on hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän väestön hyvinvoinnin ja terveyden seurantatiedot ja palvelutarpeet. Valmistelussa oli kuultava Helsingin yliopistoa ja ennen sopimuksen hyväksymistä osapuolten oli kuultava sosiaali- ja terveysministeriötä. Lisäksi hyvinvointialueesta annetun lain mukaisilta kaksikielisten hyvinvointialueiden kansalliskielilautakunnilta pyydettiin lausunnot järjestämissopimuksesta, ja nämä huomioitiin sopimusvalmistelussa.

Voimaannuttamismääräyksen mukaan HUS-järjestämissopimuksesta tuli sopia vuoden 2024 loppuun mennessä. Työnjako palvelujen järjestämisessä on pantava täytäntöön viimeistään vuoden kuluessa sopimuksen hyväksymisestä. Järjestämissopimus astui voimaan sen jälkeen, kun Uudenmaan hyvinvointialueiden aluevaltuustot, Helsingin kaupunginvaltuusto ja HUS-yhtymän yhtymäkokous hyväksyivät sen. Järjestämissopimuksen laadinnasta vastasi erikseen tehtävää vasten asetettu alueellinen valmisteluryhmä, jossa oli mukana osallistujia jokaiselta järjestämissopimuksen hyväksyjäosapuolelta. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelta järjestämissopimuksen sopimusluonnosta arvioi laaja taustaryhmä.

Järjestämissopimuksessa käsitellään niin yhteistoiminnan johtamista, rahoitusta ja taloutta kuin palvelukokonaisuuksien ja -ketjujen yhteensovittamista. Tarkoituksena on, että sopimuksen osapuolien on seurattava ja arvioitava vuosittain järjestämissopimuksen toteutumista. Samoin järjestämissopimusta tarkistetaan vähintään kerran valtuustokauden aikana. Huomattavaa on, että järjestämissopimusta on tarvittaessa muutettava. Muutos voi perustua yhden tai useamman osapuolen esitykseen tai sosiaali- ja terveysministeriön aloitteeseen. HUS-järjestämissopimuksen mukaista talouden seurantaan on käsitelty erikseen kohdassa 6.3. talouden tasapainottamisohjelma.

HUS-järjestämissopimuksessa on merkille pantavaa se, että johtaminen, ohjaus ja päätöksenteko on jaettu kolmeen eri tasoon. Useilla eri tasoilla toimii useita eri ohjausryhmiä ja ryhmien tehtävät on jaettu tason mukaisesti. Tarkoituksena on, että yhteisellä ohjaus- ja yhteistyömallilla tavoiteltaisiin yhtenäistä tiedolla johtamisen mallia ja konkreettisia mittareita. Tiedolla johtamisen mallin tavoitteena on vastaavasti mahdollistaa tiedon läpinäkyvä liikkuminen ja hyödyntäminen eri tasojen ja toimijoiden välillä. Toiminnan olisi palveltava potilaan ja asiakkaan tarpeita.

Järjestämissopimuksen soveltaminen on vasta alussa. Tarkastuslautakunta nostaa kuitenkin esiin talouden lisäksi johtamisrakenteet ja järjestämissopimuksen realistisen arvioinnin mahdollisuudet. Tarkastuslautakunnan erikseen saamien tietojen mukaan HUS-järjestämissopimusten mukaisten eri johtoryhmien jäsenyydet ovat hyvin keskittyneitä. Mikäli tavoite on laaja palveluiden kehittäminen ja yhteisymmärrys tulevaisuuden haasteista, tulisi eri tasojen johtoryhmien kokoonpanoa tarkastella erityisesti juuri potilaan ja asiakkaan tarpeista käsin eli kentän näkökulmasta. Johtoryhmien kokoonpanoja voidaan tarkastella niin, että samat henkilöt eivät toimi monella eri johtamisen tasolla. Näin voidaan turvata ja varmistaa toiminnan ja tiedon läpinäkyvyys.

Vastaavasti tarkastuslautakunnalle ei ole selvää se, kuinka järjestämissopimuksen toteutumista voidaan objektiivisesti arvioida. Tällä hetkellä HUS-järjestämissopimus on ylätasoinen kuvaus vailla konkreettisesti mitattavia tavoitteita ja mittareita. Tämä voi heikentää sopimuksen ohjausvaikutusta sekä sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluiden uudistukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista Uudellamaalla.

Tarkastuslautakunnan huomiot

Uudellamaalla terveydenhuollon järjestämisvastuu jakautuu erikseen määritellyllä tavalla muusta maasta poiketen. Tätä tarkoitusta varten on tehtävä sosiaali- ja terveydenhuollon voimaannapolain mukaisesti HUS-järjestämissopimus. Järjestämissopimuksen laadinnan lähtökohtana on hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän väestön hyvinvoinnin ja terveyden seurantatiedot sekä palvelutarpeet. HUS-järjestämissopimus astui voimaan sen jälkeen, kun Uudenmaan hyvinvointialueiden aluevaltuustot, Helsingin kaupunginvaltuusto ja HUS-yhtymän yhtymäkokous hyväksyivät sen toimintavuoden 2023 aikana.

Järjestämissopimuksessa käsitellään niin yhteistoiminnan johtamista, rahoitusta ja taloutta kuin palvelukokonaisuuksien ja -ketjujen yhteensovittamista. Tarkoituksena on, että sopimuksen osapuolien on seurattava ja arvioitava vuosittain järjestämissopimuksen toteutumista.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on raportoitu taktisen tason segmenttien painopisteistä, hoidon porrastuksesta, päivystystoiminnasta sekä kotiutumisesta ja jatkohoitoon siirtymisestä. Myös yhteistyön hyvästä käynnistymisestä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ja HUS-asiakkuusyksikön välillä on tehty seurattavaa raportointia.

8.2 Ruotsinkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämisen

Suomen perustuslain mukaan Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi. Kielilaissa säädetään oikeudesta käyttää kumpaakin kansalliskieltä asiointissa viranomaisten kanssa. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiin perustuen sosiaali- ja terveydenhuolto on järjestettävä sekä suomeksi että ruotsiksi kaksikielisen hyvinvointialueen alueella siten, että asiakas saa ne valitsemallaan kielellä, joko suomeksi tai ruotsiksi. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen lisäksi kaksikielisiä hyvinvointialueita ovat Itä-Uusimaa, Keski-Pohjanmaa, Kymenlaakso, Pohjanmaa, Vantaa-Kerava ja Varsinais-Suomi. Näiden lisäksi Helsingin kaupunki ja HUS-yhtymä ovat kaksikielisiä. Kuvassa 24 on esitelty ruotsinkieliset palvelut -yksikön tavoitteita vuodelta 2023.

Päämäärä 4

Saavutamme parhaat tulokset sujuvalla yhteistyöllä.

5. Luomme vuonna 2023 suunnitelman ruotsinkielisten sote-palveluiden kehittämiseksi yhdessä muiden kaksikielisten hyvinvointialueiden kanssa.

Vuoden 2023 sitovan talousarviotavoitteen mittari:

- Ruotsinkielisten sote-palvelujen kehittämissuunnitelma laadittu.

Ruotsinkieliset palvelut -yksikön tavoitteita

Ruotsinkieliset palvelut -yksikön vuoden 2023 tavoitteena on ollut yksikön toiminnan järjestäminen hyvinvointialueella. Organisoitumisen lisäksi tuli keskittyä toimivan kaksikielisyyden edistämiseen koko organisaatiossa sekä ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden yhdenvertaiseen kehittämiseen. Tavoitteena oli myös ruotsinkielentaitoisten työntekijöiden määrän riittävyyden varmistaminen.

Ruotsinkieliset palvelut -yksikkö valmistelee ja toimii kansalliskielilautakunnan asioiden valmistelijana ja esittelijänä. Valtakunnallisena tavoitteena on ruotsinkielisten palveluiden kansallinen kehittäminen.

Kuva 24. Ruotsinkieliset palvelut -yksikön tavoitteita vuodelta 2023.

8.2.1 Toiminnan organisointi

Kaksikielisellä hyvinvointialueella on hyvinvointialuelain mukaan oltava kansalliskielilautakunta. Hyvinvointialueen hallintosäännössä tulee lisäksi olla sellaiset tarpeelliset määräykset, joilla turvataan kielilaisissa ja muualla laissa säädettyjen kielellisten oikeuksien toteutuminen hyvinvointialueen hallinnossa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen hallintosäännössä on määrätty kansalliskielilautakunnasta, sen kokoonpanosta, tehtävistä sekä asioiden esittelystä lautakunnassa. Kansalliskielilautakunnan tehtävät noudattavat hyvinvointialueissa määrättyjä tehtäviä. Samoin hallintosäännössä on annettu ohjeet aluevaltuuston kokouskielestä sekä hyvinvointialueen hallintokielestä ja kaksikielisyydestä hyvinvointialueen toiminnassa.

Käytännössä Länsi-Uudenmaan ruotsinkielisten palveluiden kehittämisestä, seurannasta ja valvonnasta vastaa ruotsinkieliset palvelut -yksikkö. Tarkastuslautakunnan saamien selvitysten mukaan ruotsinkielisten palveluiden -yksikön tehtävänä on toimia koko organisaation kokonaisuudessa ja kaikkien palvelualueiden tukena.

8.2.2 Toiminnan ohjaus ja käytännöt

Hyvinvointialuelain mukaan kaksikielisen hyvinvointialueen tulee huomioida strategiassa kielellisten oikeuksien toteutuminen hyvinvointialueen palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa. Vuoden 2022 arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta huomioi myös sen, että myös strategisen tason kysymyksiä ja ohjausasiakirjoja tulee käsitellä sekä suomen että ruotsin kielellä.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiassa on asetettu tavoitteeksi suunnitelman luominen ruotsinkielisten sote-palveluiden kehittämisestä yhdessä muiden kaksikielisten hyvinvointialueiden kanssa vuoden 2023 aikana. Hyvinvointialueen vuoden 2023 talousarvion perusteella tämän sitovan vuositavoitteen toteutumista mitataan sillä, onko ruotsinkielisten sote-palvelujen kehittämissuunnitelma laadittu. Toimintavuoden 2023 aikana hyväksytyt sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategia sisältää tavoitteet sekä monikieliseen ja -kulttuuriseen palvelutarpeeseen vastaamiseen että suomen- ja ruotsinkielisten palveluiden turvaamiseen liittyen. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilinpäätöksessä 2023 ei ole tavoitteen toteuttamisesta riittävää raportointia.

Tarkastuslautakunta toteaa, että ruotsinkielisten sotepalveluiden kehittämissuunnitelmaan liittyvä tavoite on osittain toteutunut. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ruotsinkielisiä palveluiden kehittämistä koskeva strateginen tavoite vuodelle 2023 perustuu tarkastuslautakunnan saamien selvitysten mukaan lakiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä. Järjestämislain mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tehtävänä on tukea ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä koko maassa. Järjestämislaki määrää myös kaksikielisiä sosiaali- ja terveystoimen palveluja koskeva yhteistyösopimuksesta.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tukemistehtävä liittyy järjestämislaissa määriteltyyn sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaukseen, suunnitteluun ja kehittämiseen, kun hyvinvointialueiden välinen pakollinen yhteistyösopimus määrää puitesopimuksen keinoin palve-

luiden järjestämisestä. Yhteistyösopimuksessa sovittiin kaksikielisten hyvinvointialueiden työnjaosta ja yhteistyöstä. Länsi-Uudenmaan aluevaltuusto hyväksyi yhteistyösopimuksen 13.6.2023. Tarkastuslautakunnan saamien selvitysten mukaan toimintavuoden 2023 aikana on hyvinvointialueiden välillä toiminut yhteistyöryhmä, jossa on käsitelty muun muassa alueiden välistä yhteistoimintaa, palveluiden kehittämistä, ja mahdollisia kaikkia hyvinvointialueita koskevia mittareita ja niiden kehittämistä mutta ei vielä yhteistyösopimuksen edellyttämiä sisältöjä. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tukemistehtävän toteutuksen sisältöjä ja tapoja ollaan kehittämässä samanaikaisesti yhteistyösopimuksen toimeenpanon kanssa.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kansalliskielilautakunta on käsitellyt toimintavuoden 2023 alussa loppuraporttia hankkeesta, jonka tehtävänä oli selvittää Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle järjestämislain perusteella annetun tukemistehtävän erityispiirteitä ja reunaehtoja. Loppuraportin ehdotuksena oli, että tehtävän tulisi muodostua koordinoinnista, informoinnista, ruotsin kielen merkityksen korostamisesta ja henkilöstön saataavuuden tukemisesta. Loppuraportissa nähtiin tärkeäksi se, että tulevaisuudessa olisi kaksikielisiä sosiaali- ja terveydenhuollon -kehittämiskeskuksia.

Loppuraportin julkaisun jälkeen on tukemistehtävän toteuttamiseksi laadittavalle kehittämissuunnitelmalle määritelty neljä tehtävää. Kaikilla tulisi olla yhdenvertainen pääsy materiaaleihin ja tietoon ruotsiksi. Tämä tarkoittaa muun muassa sujuvia käännösprosesseja ja ruotsinkielisiä kansallisia käsikirjoja. Toiseksi laadukkaiden palveluiden tulee olla tasavertaisesti saatavilla ruotsiksi. Käytännössä tämä tarkoittaa muun muassa palveluiden kehittämistä myös ruotsiksi. Kolmanneksi nähdään, että hyvinvointialueilla on riittävästi ruotsinkielistä osaavaa henkilökuntaa, joka tarkoittaisi muun muassa henkilöstön ruotsinkielisen jatkokoulutuksen järjestämistä sekä ruotsinkielisen palveluhalukkuuden lisäämistä. Lisäksi kaksikielisten hyvinvointialueiden tulisi vahvistaa verkostotyöskentelyä. Tämä voisi tapahtua niin kehittämisen, kääntämisen kuin teemapohjaisten toimintatapojen kautta.

Käytännössä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle määrättyä ruotsinkielisten palveluiden tukemistehtävää toimeenpannaan ruotsinkieliset palvelut -yksikön johtamana ja sen omista tavoitteista käsin. Tarkastuslautakunnan saamien selvitysten mukaan ruotsinkieliset palvelut -yksikkö on onnistunut vuoden 2023 aikana järjestämään toimintaansa hyvinvointialueen toiminnan edellyttämällä tavalla sekä aloittanut toimivan kaksikielisyyden edistämisen koko organisaatiossa. Tämä tarkoittaa niin ruotsin kielen näkyvyyden lisäämistä kuin kääntämiseen liittyvien tehtävien täsmentymistä. Toimintavuoden 2023 aikana on valmisteltu koko hyvinvointialuetta koskevat käännohjelmat.

Tarkastuslautakunnalle jää kuitenkin epäselväksi se, kuinka ruotsinkielinen yksikkö voi kokonaisuudessaan vastata ruotsin kielen taitoisten työntekijöiden määrän riittävyydestä. Ruotsinkieliset palvelut -yksikkö ei käytännössä vastaa työntekijöiden rekrytoinnista eikä aseta tehtävien edellyttämiä kelpoisuusvaatimuksia. Tältä osin henkilökuntaan liittyvä tavoite on kunnianhimoinen ja vaatii koko hyvinvointialueen johdon sitoutumista asiaan. Samoin ruotsinkielisten palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden kehittäminen on vielä tarkasteluhetkellä hyvin riippuvainen hyvinvointialueen perustamishetken palvelurakenteesta ja sen kiinnittymisestä paikalliseen kuntien muodostamaan kokonaisuuteen. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan on havaittavissa sitä, että kyky tuottaa palveluita ruotsin kielellä ei ole siirtynyt koko hyvinvointialueelle ja sen kaikkiin palveluihin.

Tarkastuslautakunta kysyy, onko kansallisen tukemistehtävän ja hyvinvointialueen sisäisen kehittämisen tavoitteet tasapainossa? Hyvinvointialueen perustamisen yhteydessä voimavarat ovat tehtävien laajuuden takia hajautuneet melko paljon suhteessa Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen omaan tarpeeseen. Tämän takia Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ruotsinkieliset palvelut -yksikön tavoitteet ovat ehkä liiaksi johdettu suoraan valtakunnallisen tason tukemistehtävästä eivätkä ne, osittain määrittelyn laajuuden takia, ole sellaisia tavoitteita, joihin voitaisiin omin voimavaroin ja keinoin vaikuttaa. Tämä siitäkin huolimatta, että ruotsinkieliset palvelut -yksikkö tekee tiivistä yhteistyötä vastuuyksiköiden kanssa. Kiristyvässä taloudellisessa tilanteessa tavoitteiden määrittelyyn ja niiden mukaiseen toimintaan on kiinnitettävä huomiota. Tämä tulee huomioida erityisesti toimintavuoden 2023 hyväksytyä palvelustrategiaa toimeenpantaessa. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle annettuun valtakunnalliseen tukemistehtävään ei ole varattua erityisrahoitusta eikä erillistä resurssia.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen hallintosäännössä määrättyllä tavalla kansalliskielilautakunta on antanut toimintavuoden 2023 jälkeen aluehallitukselle kertomuksen kielivähemmistöjen palvelujen toteutumisesta. Kertomus on keskittynyt hyvinvointialueen sisäiseen toimintaan, eikä siinä ole käsitelty Länsi-Uudenmaan tukemistehtävää koko maan ruotsinkielisten palveluiden kehittämisen tukemiseksi.

Tarkastuslautakunnan huomiot

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen hallintosäännössä on määrätty lainsäädännön edellyttämällä tavalla kansalliskielilautakunnasta, sen kokoonpanosta, tehtävistä sekä asioiden esittelystä lautakunnassa. Kansalliskielilautakunnan tehtävät noudattavat hyvinvointialueilla määrättyjä tehtäviä. Samoin hallintosäännössä on annettu ohjeet aluevaltuuston kokouskielestä sekä hyvinvointialueen hallintokielestä ja kaksikielisyydestä hyvinvointialueen toiminnassa.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuodelle 2023 asetettu tavoite ruotsinkielisten sotepalveluiden kehittämissuunnitelmaan liittyen on osittain toteutunut strategiassa määritellyllä tavalla. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tehtävänä on tukea ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä koko maassa. Järjestämislaki määrää myös kaksikielisiä sosiaali- ja terveyspalveluja koskevasta yhteistyösopimuksesta. Länsi-Uudenmaan aluevaltuusto hyväksyi yhteistyösopimuksen kesäkuussa 2023. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tukemistehtävä liittyy järjestämislaissa määriteltyyn sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaukseen, suunnitteluun ja kehittämiseen, kun hyvinvointialueiden välinen pakollinen yhteistyösopimus määrää puitesopimuksen keinoin palveluiden järjestämisestä. Tältä osin tehdyt suunnitelmat eivät yksiselitteisesti kerro siitä, minkä tasoista suunnitelmaa tai tehtävää ruotsinkielisten palveluiden osalta ollaan kehittämässä.

Käytännössä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle määrättyä ruotsinkielisten palveluiden tukemistehtävää toimeenpannaan ruotsinkieliset palvelut -yksikön johtamana ja sen omista tavoitteista käsin. Ruotsinkieliset palvelut -yksikkö on onnistunut vuoden 2023 aikana järjestämään toimintaansa hyvinvointialueen toiminnan edellyttämällä tavalla sekä aloittanut toimivan kaksikielisyyden edistämisen koko organisaatiossa. Tämä tarkoittaa niin ruotsin kielen näkyvyyden lisäämistä kuin kääntämiseen liittyvien tehtävien täsmenytymistä. Toimintavuoden 2023 aikana on valmisteltu koko hyvinvointialuetta koskevat käännöslinjaukset.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen hallintosäännössä määrättyllä tavalla kansalliskielilautakunta on antanut toimintavuoden 2023 jälkeen aluehallitukselle kertomuksen kielivähemmistöjen palvelujen toteutumisesta. Kertomus on keskittynyt hyvinvointialueen sisäiseen toimintaan, eikä siinä ole käsitelty Länsi-Uudenmaan tukemistehtävää koko maan ruotsinkielisten palveluiden kehittämisen tukemiseksi.

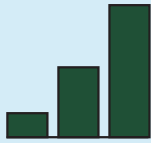
9

Arvioinnin seuranta

Tarkastuslautakunta seuraa vuosittain arviointikertomuksissa tehtyjen havaintojen sekä suositusten käsittelyä. Tarkastuslautakunta ilmoittaa vuosittain arviointikertomuksissaan aluevaltuustolle ne aikaisemmissa arviointikertomuksissa olleet huomiot, jotka ovat johtaneet hyvinvointialueella toimenpiteisiin tai joiden osalta ei ole tehty mitään tai riittäviä toimenpiteitä. Tarkastelu rajoittuu toimivaltaisen aluevaltuuston valtuustokauteen.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tarkastuslautakunnan arviointikertomus vuodelta 2022 merkittiin tiedoksi aluevaltuustossa 13.6.2023. Samalla aluevaltuusto lähetti arviointikertomuksen aluehallitukselle tarvittavia toimenpiteitä varten. Aluehallituksen arviointikertomuksen johdosta antamaa lausuntoa on käsitelty aluevaltuuston kokouksessa 12.12.2023. Aluehallituksen lausunnossa on käsitelty kaikkia seuraavassa esiteltyjä asioita.

Kuvassa 25 on esitelty tarkastuslautakunnan huomioimia tavoitteita arviointivuosilta 2021 ja 2022, niistä asioista tai tavoitteista, jotka ovat edistyneet hyvin ja, joista on myönteisiä vaikutuksia. Kuvassa 26 on esitelty tarkastuslautakunnan huomioimia tavoitteita arviointivuodelta 2021 ja 2022, niistä asioista tai tavoitteista, joita voidaan kehittää tai tavoitteiden saavuttamista voidaan edistää. Kuvassa 27 on esitelty tarkastuslautakunnan huomioimia tavoitteita arviointivuodelta 2022, joille ei ole tehty riittäviä toimenpiteitä.

Tarkastuslautakunnan aikaisempien vuosien huomiot toteutuneista tavoitteista

Asia tai tavoite on edistynyt hyvin ja siitä on myönteisiä vaikutuksia.

2022

Strategia ja hallinnon järjestäminen, tavoitteellinen johtaminen

Vuodesta 2023 alkaen taloussuunnitelmakauden tavoitteiden tulisi toteuttaa koko strategiaa. Tärkeää on, että sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategia ja pelastustoimen palvelutasopäätös tulee jalkauttaa osaksi taloussuunnittelua ja kytkeä joustavaksi osaksi hyvinvointialueen johtamisjärjestelmää. Keskeistä olisi se, että tavoitteet ja käytössä olevat resurssit kohtaavat toisensa.

Samalla tulee kiinnittää huomiota siihen, kuinka monta strategista ohjausasiakirjaa hyvinvointialueella voi olla ja milloin päätöksenteossa tulisi arvioida joustavampia tapoja toiminnan johtamiseksi. Käytännössä vuonna 2023 hyväksytyt sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategia ja pelastustoimen palvelutasopäätös ovat Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella muodostaneet sellaisen strategisen kokonaisuuden, jota toteuttamalla koko hyvinvointialueen strategia toteutuu. Hyvinvointialueen vuonna 2022 hyväksytystä hyvinvointialue strategiasta on siten tullut yleisen tason tahtotilan sanallinen kuvaus, mutta varsinainen toiminnanohjaus tulee vuodesta 2024 alkaen perustumaan palvelustrategiaan ja palvelutasopäätökseen.

Katso myös arviointikertomuksen kohta 4.1 Palvelustrategia.

2022

Viestintä ja osallisuus

Viestinnällä tulisi olla riittävät mahdollisuudet tukea hyvinvointialueen tuottamien palveluiden tavoitettavuutta. Erityisesti tämä koskee sekä osallisuuden edistämiseen että strategian jalkauttamiseen liittyvään palvelustrategiatyöhön. Vuoden 2023 aikana hyväksyttiin hyvinvointialueen osallisuusohjelma. Samoin alueen asukkaat, henkilöstö ja keskeiset sidosryhmät olivat kiinteästi mukana palvelustrategian suunnitteluprosessissa.

Viestintäpalveluiden vuoden 2024 talousarvio noudattaa pääosin vuonna 2023 toteutunutta tasoa, mutta varsinaista tehtävistä tai hyvinvointialueen laajuudesta johtuvaa tasokorotusta ei ole tehty. Tarkastuslautakunnalle ei ole täysin selvää se, kuinka tulevaisuuden haasteisiin kyetään nykyresurssein vastaamaan.

Katso myös arviointikertomuksen kohta 4.2 Osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet.

2022

Hankintojen järjestäminen ja hankintaohjeiden laatiminen

Vuonna 2022 laadittiin hyvinvointialueella onnistuneesti hankintaohjeet. Vuodelle 2023 strategisena tavoitteena oli laatia hyvinvointialueelle hankintastrategia. Hankintastrategia on laadittu osaksi aluevaltuuston hyväksymää palvelustrategiaa. Tarkastuslautakunta pitää tapaa tarkoituksenmukaisena. Palvelustrategia sisältää hankintojen näkökulmasta myös tarkastelua eri tuotantotavoista. Vuoden 2023 aikana siirrettiin tai jaettiin eri sopimuksia lähes 4 000 kappaletta. Yhteiset hankintastrategiset linjaukset on esitetty myös hyvinvointialueen vuoden 2024 talousarviossa.

Vuodelle 2023 palveluiden ostoon varattiin huomattavasti enemmän määrärahoja kuin vuonna 2022. Tarkastelun keskiössä oli hankintapalveluiden kyky hallita ja kehittää hankintoja. Palveluiden ostojen budjetti vuodelle 2023 oli noin 1,28 miljardia euroa ja toteuma noin 1,33 miljardia euroa. Merkittävin ylitys johtui erikoissairaanhoidon palveluita tuottavan HUS-yhtymän tuloksesta aiheutuvan alijäämän kirjaamisesta, noin 31 miljoonaa euroa. Tämän perusteella hankintojen järjestämisestä ei ole tarkasteluhetkellä havaittavissa sellaisia seikkoja, joiden perusteella ulkoisten ostopalveluiden hallintaa ei kyettäisi hankintojen näkökulmasta kehittämään hyvinvointialueen budjettia vastaavalla tavalla.

2021

2022

Inhouse-hankintojen tarkoituksenmukaisuus ja vaihtoehtoiset markkinat

Hyvinvointialueen hankintoja voidaan tarkastella Inhouse/vapaiden markkinoiden suhteessa. Selvitysten mukaan palveluita voidaan hankkia molemmilta toimijoilta. Hankintojen tulevaisuuden kannalta merkittävimmät jatkokehityskohteet tulevat kuitenkin olemaan hankintojen tiedolla johtaminen, monituottajamallin vahvistaminen, sopimus- ja toimittajahallinnan kehittäminen ja henkilöstön kouluttaminen. Hyvinvointialueella tullaan valtuustokauden aikana arvioimaan Inhouse-hankintojen tarkoituksenmukaisuutta sekä vaihtoehtoisia markkinoilta saatavia ratkaisuja. Vuonna 2023 hankinnat ovat suorittaneet vaihtoehtoisia tuotantotapa-analyysyjä.

2021

Aluehallitus on arviointikertomuksen johdosta aluevaltuustolle vuonna 2022 antamassaan lausunnossa käsitellyt Inhouse-hankintoja, mutta vuoden 2023 lausunnossa asiaa ei hankintojen järjestämiseen liittyen enää nostettu esiin.

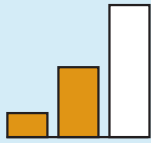
2021

Osakkeiden merkitseminen, Kuntien Tiera ja Istekki Oy sekä Sarastia Oy:n osakkaaksi ryhtyminen

Hyvinvointialueen valmistelutoimiin toteutti Kuntien Tiera Oy:n, Istekki Oy:n ja Sarastia Oy:n osakkeiden hankinnat Inhouse-hankintojen toteuttamista varten. Selvitysten mukaan merkittävien osakkeiden määrä ei ratkaise tuotavien palveluiden laajuutta, vaan antaa tulevaisuudessa mahdollisuuden tarvittaviin palveluihin vaikuttamiseen ja mahdollistavat palveluiden joustavan hankinnan. Kysymyksessä oli hyvinvointialueen perustamiseen ja palveluiden siirtoihin liittyvät kriittiset Ict-, talous- ja palkkahallinnon toiminnot.

Kuva 25. Tarkastuslautakunnan aikaisempien vuosien huomioidut toteutuneista tavoitteista.

Tarkastuslautakunnan aikaisempien vuosien huomiot osittain toteutuneista tavoitteista

Asiaa voidaan kehittää tai tavoitteen saavuttamista voidaan edistää.

2022

Hyvinvointialueen demokraattisen päätöksentekojärjestelmän kehittäminen

Demokraattisen päätöksentekojärjestelmän osalta kiinnitettiin huomiota ei-lakisääteisten lautakuntien tosiasiallisiin vaikutusmahdollisuuksiin. Vielä vuonna 2023 ei-lakisääteisillä lautakunnilla oli pääasiassa asioiden linjaus-, lausunto- ja seurantavalta. Kysymys oli siitä, oliko kyseisten lautakuntien toiminta järjestetty riittävän tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella tunnistettiin hallintosäännön laatimisen ja hyväksymisen yhteydessä tarve hallintorakenteen toimivuuden arvioimiselle. Vuoden 2023 lopulla talousneuvottelujen yhteydessä tunnistettiin myös tarve hallintosäännön edellyttämien uudistusten tekemiseksi. Tämän perusteella hyvinvointialueella käynnistettiin demokraattisen päätöksentekojärjestelmän arviointi.

Päätöksentekojärjestelmän itsearviointin tavoitteena on tunnistaa nykyisen rakenteen vahvuudet ja tärkeimmät kehityskohteet tarvittavine toimenpiteineen. Tarvittavat muutokset luottamuselinrakenteeseen ja luottamuselinten tehtäviin olisi tarkoitus esittää ennen kevään 2025 aluevaaleja. Tarkasteluhetkellä itsearviointi on vielä kesken.

2022

Henkilöstöhallinto ja kriittinen siirtymä

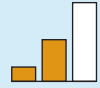

On tärkeää määritellä riittävät ja oikeat keinot työtyytyväisyyden ylläpitoon. Ajatuksena on, että näin toimimalla hyvinvointialueen käytössä pysyy sekä riittävä osaaminen että ammattitaito. Tavoitteena tulisi olla, että vuodesta 2023 alkaen henkilöstön työtyytyväisyyttä ja hyvinvointia kartoittavan Pulssi -kyselyn tuloksia seurataan järjestelmällisesti ja tulosten perusteella tehdään tarvittavia kehittämistoimenpiteitä. Tarkasteluhetkellä ei voida vielä todentaa sitä, miten henkilöstötyytyväisyyskyselyn (Pulssi) tuloksia on käytännössä hyödynnetty johtamisen ja kehittämisen tukena koko hyvinvointialueella ja mihin toimenpiteisiin tulosten perusteella on hyvinvointialueen kokonaisuudessa ryhdytty.

Katso myös arviointikertomuksen kohta 7. Hyvinvoiva ja haluttu työyhteisö.

2023

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämiseen että tilinpäätöksessä asiasta tehtävään raportointiin. Aluehallitus hyväksyi 19.6.2023 riskienhallintapolitiikan. Riskienhallintapolitiikalla tarkennettiin aluevaltuuston päättämien perusteiden pohjalta riskienhallinnan tavoitteita, periaatteita, ohjausmallia, vastuita, arviointia ja kehittämistä. Tähän perustuen toimintavuoden 2023 aikana laadittiin ja hyväksyttiin myös riskienhallintasuunnitelma.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilinpäätöksessä vuodelta 2023 on sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan keskeiset johtopäätökset ja niiden perusteella tehtävä sisäisen valvonnan kehittäminen kuvattu vielä irrallisina osina ilman todettavissa olevaa tietopohjaa. Tarkastuslautakunnan on todettava, että esimerkiksi riskienhallintasuunnitelman jalkauttaminen on vasta alussa. Tästä syystä olisi tilinpäätöksessä tullut painottaa vielä tässä vaiheessa sitä, että varmennettua tietoa, kuvattua rakennetta ja sen perusteella toteutettua raportointimenetelmää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilanteesta ei tarkasteluhetkellä vielä ole.

Tilanteen todellinen tunnistaminen on edellytys sille, että tulevaisuudessa tehtävillä kehityssuunnitelmilla olisi paremmat edellytykset toteutua. Tämän perusteella myös sisäisellä tarkastuksella olisi paremmat kehitysedellytykset tulevaisuudessa. Myös tavoitteiden toteutumisen tietopohjassa ja raportoinnissa on kehitettävää.

2022

2022

Tiedon tuottaminen ja mittaaminen, tavoitteiden ja mittareiden asettaminen vuosille 2022 ja 2023

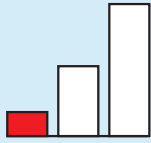

Vuoden 2022 lopun tilanteessa hyvinvointialueen strategian, talousarvion ja yhteisesti käyttöön otettavien toimintaa kuvaavien tavoitteiden ja mittareiden tilanne oli monelta osin avoin. Strategiassa asetetut tavoitteet ja mittarit eivät olleet jalkautuneet käytäntöön esimerkiksi talousarvion kautta. Tavoitteiden saavutettavuuden kannalta tulisi tarkastella sitä, kuinka Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kokonaistietotuotanto yhtenäistetään ja toiminta vastuuteen.

Pääosin toiminnan ja tavoitteiden saavuttamisen kannalta tärkeäksi muodostuu palvelustrategia, jossa toiminnalle on asetettu yhtenäiset tavoitteet. Vuoden 2023 aikana toiminnan johtamisen tueksi tarvittavaa tietoa käytännön toiminnasta on vahvasti sekä tavoitteistettu että mittaroitu. Kokonaistietotuotannon kannalta on vielä tärkeää saada kuvattua läpinäkyvästi se, mikä ajantasainen tieto johtamisen tueksi tarvitaan ja kuinka sitä tuotetaan laadukkaasti. Samoin on tarkkaan harkittava sitä, kuinka moni tietolähde tulee toimimaan olennaisena osana tiedonhankintaa tietoaltaan lisäksi. Vaarana on, että tarvittavia tietoja ei ole välttämättä koordinoitu ja sovitettu yhteen suhteessa palvelustrategian toimeenpanoon. Tietoa on saatavilla paljon. On tehtävä ero sille, mikä on merkityksellistä ja toiminnan kannalta mielekkäästi hyödynnettävissä.

2021

Kuva 26. Tarkastuslautakunnan aikaisempien vuosien huomiot osittain toteutuneista tavoitteista.

Tarkastuslautakunnan aikaisempien vuosien huomiot toteutumattomista tavoitteista

Asialle ei ole tehty riittäviä toimenpiteitä.

2023

Talouden ohjaus ja talouden tila hyvinvointialueella

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuoden 2023 alijäämä oli alkuperäisen noin 71 miljoonan euron sijaan noin 122 miljoonaa euroa. Toimintavuotta 2023 leimasivat talouden ennusteiden heilahtelut, alijäämän kasvamisen estämiseksi tehdyt toimenpiteet sekä alijäämän kattamisen suunnittelu osana sosiaali- ja terveystoimen palvelustrategian ja pelastustoimen palvelutasopäätöksen valmistelua.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen alijäämää kerryttivät lisäksi kertaluontoisesti HUS-yhtymän taseeseen vuodelta 2023 kertynyt alijäämä sekä asiakas- ja potilastietojärjestelmän hankinnasta ja vanhan järjestelmän luopumisesta syntynyt alaskirjaus. Vuosille 2024-2026 hyväksytty taloussuunnitelma ei tarkasteluhetkellä sellaisenaan riitä kattamaan asetetussa määräajassa vuodelta 2023 kertynyttä alijäämää.

2022

Katso myös arviointikertomuksen kohta 6. Palvelujen järjestäminen ja uudistaminen: hyvinvointialueen talouden tila

Kuva 27. Tarkastuslautakunnan aikaisempien vuosien huomiot toteutumattomista tavoitteista.

**Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue
Västra Nylands välfärdsområde**

luv.n.fi